

KROK

2014 1
ročník 11.

Kulturní Revue
Olomouckého Kraje

TÉMA ČÍSLA
ROZHLAS

Z OBSAHU

ČESKÝ ROZHLAS OLOMOUC
RADIOVYSÍLÁNÍ OD POČÁTKŮ
PO SOUČASNOST

DEVADESÁTÁ, NULTÁ
A DESÁTÁ LÉTA OČIMA
ŘEDITELŮ

TADY JE SVOBODNÉ LEGÁLNÍ
VYSÍLÁNÍ ČSL. ROZHLASU
DUBČEK – CÍSAŘ ABX!

DOBŘE ZPRÁVY ZE STUDIA
RADIM

WEBEDITORKA ČRO
NA MAIDANU

JAK TO BYLO A JE S RÁDII
V PROSTĚJOVĚ

KVÍZ Z ROZHLASOVÉHO
SLANGU O CENY

DVĚ RARITNÍ AKVIZICE
VĚDECKÉ KNIHOVNY

SPONTÁNNÍ UMĚLCI – DÍL
PRVÝ

KRÁSNÉ KNIHY OPĚT
V OLOMOUCI

Knihovna města Olomouce

vyhlašuje

10. ročník věkově neomezené literární soutěže

Prvotiny 2014

Do soutěže jsou přijímány původní a dosud nezveřejněné literární práce v oborech:

I. poezie - nejméně 5 - 10 básní, v případě širšího tematického celku - např. sbírka
- prosíme o výběr

II. próza - maximálně 30 stran A4 textu všech příspěvků dohromady, v případě širšího tematického celku - např. novela, román - prosíme o výběr.

Soutěžní práce psané na počítači nebo strojem a opatřené autorskými údaji (jméno, adresa, datum narození, telefon nebo email) zaslejte na emailovou adresu prvotiny@kmol.cz nebo na adresu

Knihovna města Olomouce, nám. Republiky 1, 771 66 Olomouc.
Práce lze také odevzdat osobně na kterékoli pobočce knihovny.

Soutěž potrvá od 1. března do 30. září 2014.

Výsledky soutěže budou slavnostně vyhlášeny začátkem listopadu a na internetové adrese www.kmol.cz.
Nejllepší práce budou otištěny ve sborníku.

Téma příštího čísla:
TRADICE REGIONU
V LIDOVÉ KULTUŘE

Obálka: Studio 1,
Československý rozhlas Olomouc,
snímek z května 1949
(archiv Českého rozhlasu Brno)

KROK Kulturní revue
Olomouckého kraje

Vydává Vědecká knihovna
v Olomouci

Ročník 11., číslo 1,
vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktor:
Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D.

Odpovědná redaktorka:
Mgr. Olga Chmelíčková

Redakční rada:
RNDr. Jitka Holásková
Mgr. Miloš Korhoň
Mgr. Nela Kvapilová
PhDr. Jindřich Garčic
RNDr. Lenka Prucková
PhDr. Renáta Fíková
PhDr. Marie Dokoupilová
Mgr. Lubor Maloň
Mgr. Miluše Berková

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci
Bezručova 3,779 11 Olomouc
tel.: 585 205 311
fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
internet: www.vkol.cz/krok
facebook: <https://www.facebook.com/kulturnirevue>
IČO: 100625

Grafická úprava:
Jan Krátký

Předtisková příprava:
Martin Navrátil
Tisk:
Booksprint s. r. o.
I. P. Pavlova 52, 771 11 Olomouc

ISSN:

1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)

Registrace:
MK ČR E 6450

Uzávěrka čísla:
7. března 2014

Obsah

Úvodník (Lukáš Neumann)	2
TÉMA ČÍSLA: ROZHLAS	
Olomoucké studio Československého rozhlasu na počátku své historie (Alice Ondřejková)	3
Olomoucká léta šedesátá a srpen 1968 očima Bohuslava Matyáše (L. Neumann)	8
Na obnovování samostatného olomouckého studia ČRo vzpomíná Stanislav Červenka (Nela Kvapilová)	13
Pavel Hekela: Když jsem do rádia přišel, zcela jsem mu propadl (N. Kvapilová)	15
„Český rozhlas je velká loď, která manévruje strašně pomalu, ale která si zaslouží plout dál,“ říká Josef Podstata, ředitel Českého rozhlasu Olomouc (N. Kvapilová)	19
Když se toulá mikrofon (Miroslav Kobza, Aleš Spurný, N. Kvapilová)	24
Olomoucké studio Radia Proglas: Chceme předávat dobré zprávy (L. Neumann)	26
Naladte si naši vlnu (Marie Dokoupilová)	31
Dali mi šanci se učit. Rozhovor s Petrou Ševců, webeditorkou ČRo (Petr Pláteník)	36
KVÍZ ČESKÉHO ROZHLASU OLOMOUC (...aneb test z rozhlasového slangu)	37
FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA	
Historické snímky ze zázemí Olomouckého rozhlasu (Archiv Českého rozhlasu Brno)	39
VARIA	
Dvě raritní akvizice Vědecké knihovny v Olomouci (Jiří Glonek)	41
Vražda četnického strážmistra Jelínka v Rokytnici u Přerova (Petr Sehnálek)	44
Jedenáct spontánních umělců z Olomouckého kraje (I.) (Pavel Konečný)	48
Představuje se olomoucký nakladatel krásné literatury Aleš Prstek (L. Neumann)	52
Vyšel průmyslový mistopis Olomouckého kraje (Marek Bohuš)	55
Historie přerovských škol v ojedinělé publikaci (Jarmila Klímová)	57
Knížní řada o výtvarném dění olomouckého regionu (Josef Maliva)	59
O Pastýřce putující k dubnu po padesáti letech (Bohumír Kolář)	63
KULTURNÍ ITINERÁŘ	
Rukověť návštěvníka kulturních událostí (březen – červen 2014)	65

Úvodník

Vážení čtenáři, nejen knihami a pohyblivými obrazy je živa kulturně smýšlející bytost. Případá mi, že v nynější příliš roztěkané době patří auditivní zážitky k těm i nadále s oblibou vyhledávaným. A tím nenarážím pouze na starší generaci posluchačů, kteří s uchem přilepeným na rozhlasovém přijímači vyrostli. První číslo 11. ročníku KROKu věnujeme jak svědectvím pamětníků, tak také zamýšlení se nad budoucností rozhlasového média. „Myslím si, že rozhlas bude vždycky specifické médium pro člověka, který má fantazii. Pro člověka, který se umí víc soustředit, anebo, který umí dělat víc věcí najednou,“ říká Radka Rozkocová, redaktorka Radia Proglas, v jednom z rozhovorů, jež najdete uvnitř čísla.

S ohledem na hlavní téma nám přišlo vhod dvojí výročí hlavního „hrdiny“ čísla, Českého rozhlasu Olomouc. V lednu 2014 uběhlo 65 let od chvíle, kdy začalo vysílat olomoucké studio Českého rozhlasu. O dosud málo známých průkopnických počátcích z 20. a 30. let pojednává ve svém příspěvku Alice Ondřejková. Její text doprovázejí „retro“ svědectví z dobového tisku svědčící – s dávkou absurdity – o průtazích, které zrod samostatného studia provázely. Současně letos Český rozhlas Olomouc slaví dvacet let své novodobé existence. Dvě dekády mapují vzpomínky osobností, jež z ředitelského křesla řídily chod této významné kulturní instituce; nejnovější informace můžete vstřebat z interview se současným ředitelem Josefem Podstatou, webeditorkou Petrou Ševců nebo toulajícím se mikrofonem. Dobovou techniku přibližuje vedle Fotopřílohy článek Marie Dokoupilové o unikátní sbírce radiopřijímačů.

K událostem srpnových dnů osmašedesátého roku bylo vydáno nespočet odborných publikací; jako by se až zdálo, že toto téma je z historického hlediska dobře probádané (čemuž jistě napomáhá nevelký časový odstup a stále dostupná svědectví z řad pamětníků) a tím také vyčerpané. Jinou stranu mince nabízí však perspektiva morálního

postoje v dané situaci – tím mám na mysli chování jedince, zodpovědnost nejen ke svým nejbližším, ale též k něčemu, co přesahuje kruh blahobytu mého vlastního individuálního žití, tj. k národu, vlasti, všeobecnému prospívání dobra a zachování neohroženého a čestného postoje. Navzdory újmám ryze osobním.

Přesto mi přijde, že jsme oním mementem hořících pochodní, kterým předcházela počátek znormalizování svobodnějších poměrů v 60. letech, stále přitahováni a obkružováni. Četná ocenění diváků a odborných kruhů sklidila v uplynulém roce filmová trilogie Hořící keř, v širší známost vstupují nově objevená fakta o množství lidí z různých států východního bloku, kteří podobným způsobem jako Palach protestovali proti sovětské agresi i poddajnosti toho kterého podrobeného národa. Začátkem ledna letošního roku jsme vzpomenuli výročí (45 let) Palachova upálení, přičemž média se znovu tázala po hodnotě a smyslu studentova sebevražedného činu, což v kontextu geopoliticky velmi neklidné doby, především rozpínajících se ruských zájmů a oklešťování demokratických principů, vyznívá až nečekaně aktuálně. Svědectví Bohuslava Matyáše, rozhlasového redaktora Čsl. rozhlasu Olomouc, je dle mého nadčasovým dokladem daleko přesahujícím olomoucké srpnové dny roku 1968 a osudy a zájmy jednotlivého člověka-občana.

Dvě důležité informace závěrem: Český rozhlas Olomouc odmění audioknihami trojici nejbystřejších čtenářů, kteří správně zodpoví kvízové otázky týkající se rozhlasového slangu. Proto neváhejte a zapojte se do soutěže (podrobnosti na stranách 37 a 38)! Druhé sdělení se týká slavnostního podvečera revue KROK, jež se bude konat v přednáškovém sále Vědecké knihovny u příležitosti uvedení 1. čísla revue. Přesné datum konání bude upřesněno na webových stránkách Vědecké knihovny a na facebookovém profilu časopisu.

Příjemné čtení vám za redakci KROKu přeje

Lukáš Neumann

Olomoucké studio Československého rozhlasu na počátku své historie

Alice Ondřejková

Pokusy o vznik olomouckého studia

Průkopníky mimopražského, regionálního rozhlasového vysílání se stali brněnští radioamatéři, kterým se již roku 1922 podařil bezdrátový přenos několika národních písní. Zanedlouho se probudila iniciativa v oblasti radiovysílání také v Olomouci. V roce 1926 pořádal zdejší radioklub výroční valnou hromadu, na níž byl zvolen předsedou František Horák, místopředsedou Vojtěch Smýkal, jednatelem Josef Mašek a pokladníkem Libor Šmoldas. V závěru téhož roku se v Olomouci konala také všeobecná radiová výstava.¹ Nová vlna zájmu se zvedla na počátku třicátých let, kdy se 1. dubna 1932 uskutečnil první rozhlasový přenos z olomouckého divadla. Soubor opery provedl dílo Adolpha Adama *Kdybych byl králem*.² Aktivita olomouckých radio-nadšenců poté kulminovala v roce 1936. Dle článku v *Moravském deníku* apeloval na zřízení stálého rozhlasového studia v Olomouci i poslanec Rudolf Mlčoch, který svou žádost přednesl ministru pošt a telegrafů, do jehož kompetencí rozhlasové vysílání spadalo. Jako důvod uvedl význam samotného města, jeho hospodářské a kulturní zázemí i rozvoj přilehlého regionu. Bohužel v polovině března roku 1936 přinesl deník *Pozor* informace o zamítnutí žádosti.

Nové šance na zřízení studia se objevily v posledních dnech druhé světové války. Potřeba informovat občany totiž podnítila vznik nových regionálních studií. Zdálo se, že ani Olomouc nebude výjimkou; 18. června 1945 bylo sepsáno Memorandum ve věci zřízení rozhlasového studia, které podepsali nejen představitelé olomouckého národního výboru, ale i zástupci úřadů z Prostějova, Zábřehu,

Šumperka, Litovle, Rýmařova, Šternberka i vzdáleného Frývaldova (dnešní Jeseník) a následně jej odeslali na ministerstvo informací v Praze. Olomoucké studio mělo mít dle tehdejších plánů dosah téměř po celém území střední Moravy až po Jeseníky.

O necelé tři měsíce později, 4. září 1945, se v Olomouci sešli všichni zájemci o zřízení regionálního studia s ústředním programovým ředitelem Mirko Očadlíkem, jenž z tohoto důvodu navštívil město. Z výsledku debaty vyplynulo, že olomoucké studio by mělo být prozatím připojeno na některou ze stávajících stanic v Československu, nejspíše na Prahu.

Konečné rozhodnutí o existenci olomouckého studia padlo teprve 19. listopadu 1945. Budoucí studio se mělo nacházet v tzv. Hamburgerově vile (dnešní Vídeňská ulice 2) a mělo být spojeno kabelem se sítí československých vysílačů. Architektonické úpravy se zavázalo provést město Olomouc; Československý rozhlas slibil budovu vybavit příslušným technickým zařízením. Proti návrhu umístění studia do Hamburgerovy vily se prudce ohradilo Městské divadlo v Olomouci. Po novém zvážení situace se vybraly prostory kavárny Ruprecht (dnešní kavárna Opera) sousedící přímo s divadlem na Horním náměstí. Přestože návrhy z druhé poloviny roku 1945 byly podrobně vypracovány a měly velkou podporu všech příznivců rozhlasu v Olomouci, stavební povolení bylo vydáno teprve 2. ledna 1947. Stavba byla sice oficiálně schválena, ale za celý rok se v práci téměř nepokročilo. Jednotlivé deníky v průběhu roku informovaly o stavu nově vznikajícího studia a neustále posouvaly datum jeho dokončení.

Kdy zahájí činnost rozhlasové studio v Olomouci

Město Olomouc podniká značným nákladem úpravu bývalé Ruprechtovy kavárny, ve které má být instalováno rozhlasové studio tak, aby Olomouc a olomoucký kraj byly zapojeny také do čs. rozhlasu. Úprava budovy zejména v prvním poschodí, kde má být umístěno rozhlasové studio, je již téměř hotova a podle přislíbení funkcionářů čs. rozhlasu možno počítati s tím, že pravidelné vysílání z Olomouce bude zahájeno již v lednu příštího roku. Proto schválila

rada ÚNV ve své páteční schůzi zadati práce spojené s kabelovou přípojkou na telefonickou ústřednu firmě Kříž za 79.000 Kčs a firmě Němeček za 91.000 Kčs. V budově má být také vybudována v přízemí moderní kavárna a rada zmocnila příslušné oddělení, aby byla vypsaná veřejná soutěž pro příštího nájemce této kavárny, při čemž bude položena podmínka, aby příští nájemce kavárnu upravil podle moderních zásad.

Kdy zahájí činnost rozhlasové studio v Olomouci. *Čin*, 26. 11. 1947.

Ještě v létě 1947 palcové titulky informovaly v deníku *Stráž lidu*, že na Ruprechtově domě byla „dovršena úroveň hrubého zdíva“ a chválily rychlost práce, s níž se započalo 18. května 1947. Podle novinového dopisovatele tento fakt představoval důležitou událost, neboť se studio stalo první veřejnou budovou v Olomouci, kde byla „v dvouletce dovršena úroveň, a to v rekordním čase a za nepřekonatelných potíží“.³ Stavbu prováděla olomoucká firma Tesařík, která se osvědčila již realizací přístavby jeviště Městského divadla v Olomouci. Na stavbě studia pracovalo asi čtyřicet dělníků, jejichž počet byl v případě nutnosti doplňován i delikventy z olomoucké trestnice.

Euforie neopouštěla rozhlasové přívržence ještě ani v říjnu 1947, kdy měl do Olomouce přijet Ing. Skokánek z brněnského rozhlasu a projednat podrobnosti týkající se vybavení nového studia tak, aby disponovalo správnými akustickými parametry. V listopadu se však vyskytly pochybnosti a termín dokončení stavebních i technických prací se přesunul na rok 1948. Novému studiu byly určeny prostory v prvním patře budovy na dnešním Horním náměstí a rada ÚNV se shodla zadat položení kabelů telefonické přípojky firmě Kříž a firmě Němeček. V plánech se pamatovalo i na kavářskou tradici Ruprechtova domu a počítalo se s vybudováním moderního kavářského zařízení (později fungujícího pod názvem Opera).⁴

V červnu 1948 se debaty v tisku přesunuly k tématu týkajícímu se programové náplně rozhlasu. Dne 24. června se na radnici sešlo padesát spolupracovníků olomouckého rozhlasu z celého kraje, aby se dohodli na podílu hudebních, literárních a dramatických příspěvků ve vysílání. Program vysílání měl proto kromě kulturní tematiky zahrnovat také stránky hospodářské, „tj. pěstitelství, šlechtitelství, průmysl i sžívání osidlenců v horských příhraničních oblastech s okolím“. Olomouc měla od září fungovat coby expozitura brněnského studia a samostatným programům by byla vyčleněna vysílací doba tří hodin týdně. Brno omezený vysílací čas odůvodnilo tím, že samo vysílá pouze pět až šest hodin denně. Olomouckému studiu navrhlo brněnské vedení i programy vhodné k vysílání, např. jedenkrát měsíčně promluvit do éteru na téma mravnosti; dále se žádal krajořad z Hané, různá národopisná témata, koncert Moravské filharmonie, zpravodajský pořad či zemědělská a vojenská čtvrthodinka. Jedenkrát za čtrnáct dní doporučila brněnská redakce k odvysílání také pořad o dechové, jazzové a sborové hudbě. Důraz se v základních směrnicích pro vysílání kladl především na pouzavost a pouzčnost.⁵

Ovšem teprve v červenci téhož roku psal deník *Stráž lidu* o instalaci aparatury, která byla pouzita na XI. všeškolském sletu. Olomoucký rozhlas krom aparatury

obdržel darem i přenosový vůz, aby mohli pracovníci studia vysílat reportáže z celého kraje. Koncem srpna skončily poslední úpravy interiérů, byly položeny parkety a čekalo se jen na připojení rozhlasových zařízení. Termín zahájení provozu se posunul na 28. října 1948.

Konec tohoto měsíce se nesl ve znamení Slovanského hudebního festivalu československých stanic. V Olomouci při této příležitosti vystoupil 17. října 1948 osmdesátičlenný pěvecký sbor z Bulharska, jehož koncert byl vybrán jako první vysílání nového rozhlasového studia. Do konce října se předpokládal také přenos koncertu sboru pocházejícího z Bělehradu a vystoupení Moravské filharmonie ve spolupráci s pěveckým spolkem Žerotín.⁶ Filharmonie měla na svém prvním vystoupení v rozhlase přednést Dvořákovy předehry *V přírodě*, *Karneval*, *Othello*, symfonickou báseň Rímského-Korsakova *Sadko*, Musorgského polonézu a sbory z opery *Boris*

Godunov, Borodinovu *Symfonii h moll* a *Polovecké tance* z opery *Kníže Igor*.⁷ Sál Moravské filharmonie totiž s rozhlasem propojil kabel, aby se mohla nahrávat i větší symfonická díla. V budově vzniklo na podzim 1948 také šest bytů pro zaměstnance rozhlasu, zatímco v přízemí probíhaly poslední úpravy kavárny.⁸ Celkové náklady na úpravu Ruprechtova domu si vyžádaly více než deset milionů korun.

Slavnostní otevření olomouckého studia a zahájení pravidelného vysílání

Oficiální otevření studia se ale odehrálo teprve v neděli 9. ledna 1949, v době první celostátní konference Československého rozhlasu. Slavnostní zahájení trvalo po celý den a přenášely jej všechny stanice. První slova z Olomouce zazněla do éteru v 8.00 hodin ráno. Po krátkém úvodu následoval přímým přenosem hudební vstup

ka jmenování řadových profesorů na
lékařské fakultě Palackého university

svému rozvoji a růstu potřebuje. -ck-

Ředitel Čs. rozhlasu M. Očadlík v Olomouci

O rychlé dokončení rozhlasového studia

V pátek dlel v Olomouci ředitel Československého rozhlasu v Praze M. Očadlík společně s ředitelem brněnského rozhlasu Konečným a oba si prohlédli stavbu rozhlasového studia v bývalém Ruprechtově domě na Masarykově náměstí a informovali se o postupu prací. Při tom ředitel M. Očadlík naléhal na urychlení posledních prací. Jde většinou o instalaci elektrických kabelů. Očekává se, že do vánoc bude

rozhlasové studio v provozu. Kulturní referent prof. Křupka se stará o získání rozhlasových spolupracovníků, kterých se přihlásilo v olomoucké oblasti dostatečné množství. Organizace rozhlasových spolupracovníků a program studia bude řízen vedoucími silami Československého rozhlasu. — Dosud nebylo rozhodnuto, kdo bude jmenován správcem olomouckého rozhlasového studia. Jmenování provede ředitelství rozhlasu. -al-

z kostela sv. Mořice, na varhany hrál Jaroslav Budík, člen Městského divadla v Olomouci. V 10.45 přednesl předseda KNV Jaroslav Kašpařík projev o výstavbě Olomouckého kraje.

V průběhu dne se na vlnách Československého rozhlasu prezentovala všechna profesionální i amatérská tělesa, která později tvořila základ hudební programové složky, např. Moravská filharmonie, Městské divadlo, ale i folklorní soubory. Večerní vysílání zahájila beseda s názvem „Divadlo se představuje.“ Úvodní slovo pronesli ředitel Julius Lébl a šéf opery Iša Krejčí, poté již zazněly úryvky ze Smetanovy opery *Čertova stěna* a pořad končil ve 20.30 hodin.

Následoval přímý přenos slavnostního koncertu Moravské filharmonie pod taktovkou šéfdirigenta Františka Stupky, spoluúčinkoval pěvecký sbor Žerotín pod vedením sbormistra Evžena Kutala.⁹ Sál Reduty byl v rámci rekonstrukce a úprav Ruprechtova domu napojen na rozhlasové studio a večerní koncert za přítomnosti všech významných osobností olomouckého kulturního i společenského života se tedy přenášel přímo do éteru. V průběhu přestávky došlo k symbolickému předání rozhlasového studia kulturním referentem ÚNV Stanislavem Křupkou do rukou zástupců Československého rozhlasu v čele s generálním ředitelem Kazimírem Stahlem.

Od samého začátku se Olomouc snažila o odlišení se od ostatních regionálních studií, s ohledem na zaměření blízkých pracovišť. Ředitel olomouckého studia **Jaroslav Kanyza** (1906–1982) k této věci v lednu roku 1949 napsal: „Olomoucké studio má speciální úkol: [...] přinést barvu olomouckého kraje do programu Československého rozhlasu, a tím se stát doplňující složkou. Snažíme se a chceme vybudovat program odlišný od toho, který může vysílat Brno nebo Ostrava.“¹⁰ Onu „barvu olomouckého kraje“ viděl v hanáckém folkloru a zpravodajsko-zemědělské orientaci studia. To pro začátek skutečně stačilo, avšak nároky na vysílané pořady a jejich náplň pozvolna narůstaly.

Ve svých počátcích bylo fungování studia založeno na spolupráci tzv. externích dopisovatelů. Ti měli za úkol nabídnout vedení studia témata vhodná ke zpracování a posléze je připravit pro vysílání. Dopisovateli se stávali především učitelé a lidé kulturně a jinak společensky činní. Počet stálých zaměstnanců se zprvu pohyboval okolo pěti, poté se postupně zvyšoval; jednalo se o ředitele, redaktory a pomocný personál.

Programová skladba týdenního vysílání se často měnila a olomoucké pořady se zařazovaly do brněnského vysílání bez pevně stanovených, pravidelných vysílacích časů. Ředitel Kanyza dojížděl jedenkrát týdně na pořady do Brna a do Prahy. Tam docházelo ke schvalování programu a dohodám o časovém vymezení, které olomouckému studiu následně připadlo. Hlavním smyslem vysílání bylo informovat občany o nejdůležitějších událostech kraje. První relací, jež měla týdenní pravidelnost a svůj pevný čas, se stala zpravodajská čtvrthodinka. Naopak pro hudební pořady neexistovala po celá padesátá léta stálá vysílací doba. Mnohdy se hudební příspěvky vysílaly spolu s brněnskými v rámci jednoho komponovaného pořadu. Účinkovala profesionální, poloprofesionální i amatérská tělesa, malé hanácké soubory a dechové orchestry olomouckých průmyslových podniků. Dramaturgie byla nejdříve zaměřena na typ takzvané zábavné hudby, teprve postupně, po příchodu hudebního redaktora a dirigenta Miloše Konvalinky v roce 1951, se Olomouc začala specializovat na vážnou hudbu a její nahrávání.

Velká organizační změna nastala v roce 1960, kdy se studio stalo podřízenou jednotkou Krajského studia Československého rozhlasu v Ostravě. Poté více jak třicet let představovalo jeden z nejnižších článků v rozhlasové hierarchii, ale i přesto se zde v průběhu několika následujících let utvořila kvalitní literární a hudební redakce a olomoucké pobočné studio vešlo ve známost zejména díky specializaci na natáčení vážné hudby.

Politické události listopadu 1989 přinesly zásadní změny v oblasti řízení médií a kultury. K 1. prosinci 1993 došlo k ustavení samostatné regionální stanice, podřízené

přímo pražskému centru, která v pondělí 3. ledna 1994 ve 13 hodin začala vysílat samostatně.

A tak je tomu dodnes, i přesto, že v roce 2013 získalo studio nového ředitele společného pro dvě rovnocenné a samostatné stanice: Český rozhlas Olomouc a Český rozhlas Ostrava.

Alice Ondřejková je absolventkou oboru Historie na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě (Mgr. 2004) a Muzikologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (Ph.D. 2011). Dále se vzdělávala na Janáčkově akademii múzických umění v Brně v oboru Operní režie (BcA. 2008), kde v rámci studia absolvovala v roce 2007 zahraniční staž u prof. Elizabeth Kovacs (zpěv) a Didiera Orlovskeho (režie) na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni. Věnovala se také studiu oboru Zpěv na Akademii staré hudby v Brně ve třídě Ireny Troupové (Bc. 2012). V centru jejího badatelského zájmu stojí historie hudebního divadla v Olomouci ve 20. století a olomoucké rozhlasové studio.

alice.ondrejкова@upol.cz

Poznámky:

- 1 Radioklub v Olomouci pořádá 19. a 20. 12. 1926 všeobecnou radiovou výstavu. *Programový věstník*, 1926, roč. IV, č. 7, s. 5 a č. 43, s. 5.
- 2 První přenos z olomouckého divadla. *Programový věstník*, 1932, roč. X, č. 13, s. 4.
- 3 AP: Rozhlasové studio v Olomouci do listopadu bude. *Stráž lidu*, 24. 8. 1947.
- 4 Kdy zahájí činnost rozhlasové studio v Olomouci. *Čin*, 26. 11. 1947.
- 5 Program olomouckého rozhlasového studia. *Čin*, 26. 6. 1948.
- 6 Olomouc zahájí hudebním festivalem. *Práce*, 2. 9. 1948.
- 7 vg: Moravská filharmonie v rozhlase. *Lidové noviny*, 19. 9. 1948. Program koncertu byl stejný jako na prvním abonentním koncertě MF s Žerotínem dne 18. října.
- 8 Olomoucké rozhlasové studio dokončeno. *Nová politika*, 12. 10. 1948.
- 9 oko: Slavnostní zahájení vysílání z olomouckého studia. *Mladá fronta*, 11. 1. 1948.
- 10 Státní okresní archiv v Olomouci, fond M5_141, kart. 6.

erentem pro
m svolána
výchovných,
ohly být i u-
ské slavnosti
ipadl herec-
na slavnos-
ého divadla.
jem«, nebo
obvyklé Ha-
jztepilejšího
děti by na
se konaly
divadlo na
operetu se
ami na jed-
ují se také
gea v Olo-

Žádost o zřízení rozhlasového studia v Olomouci zamítnuta

Městská rada v Olomouci konala včera schůzi za předsednictví starosty města dr. Fischera a usnesla se vypsát soutěž na vnitřní zařízení tělocvičny pro přístavbu školy v Hodolanech. Na premístění šatny v Redutním sále věnováno 4500 Kč. Žádost o výstavbu vozovky v Běládkách, ve Starých Hodolanech, v ulici Jakuba Šuby a na Rybníčku ve Chvalkovicích, bude projednána při stanovení rozpočtu města na rok 1937. Vzata na vědomí zpráva o jednání o zestátnění policie v Olomouci a schválen návrh městských sadů na vysázení třech nových sadů u Kláštera Hradiska. Na žádost obecné školy ve Chvalkovicích usneseno úpravu Selského náměstí provést již na

staly jsou nejenom signatari locarnské umíuvy,

podzim t. r. Ředitelství městské elektrárny podalo zprávu o nehodě autobusu u Geblova. Vzato na vědomí zamítnutí žádosti o zřízení samostatného rozhlasového studia v Olomouci.

Rakouští státníci v Budapešti.

Z Budapešti, 13.-3. (MTL.) Rakouský spolkový kancléř dr. Schuschnigg a ministr zahraničí Berger-Waldenegg přijeli dnes do Budapešti, kde se zdrží dva dny. Na nádraží byli uvítáni ministerským předsedou Gömbösem, všemi členy maďarské vlády, dále rakouským vyslancem v Budapešti a italským vyslancem, jakož i vysokými úředníky. Uvítání mělo ráz slavnostní.

Společnos

Z Paříže. N
muje z Říma: N
ského vyslanec v
ská zastávka fir
do Addis Abeby
kterou dal miní
výzvu třináctice
národů, daly po
Itálii a Habeši s
rovém jednání. 5
ředních místech
rozhodnutí Spole
ní italské odpov
zkoumání podmí
k přímé výměně
odkladu k přípra

Provedení

Olomoucká léta šedesátá a srpen 1968 očima Bohuslava Matyáše

Přenesme se nyní do Olomouce do časů srpnové okupace prostřednictvím svědectví muže, jemuž osm letních dnů převrátilo život naruby. Chápejme jeho zkušenost jako pars pro toto; mluvíme tedy o těch, kdo se chtěli smysluplně realizovat a nebýt tupě konformní.

Bohuslav Matyáš pracoval v té době v olomouckém pobočném studiu Československého rozhlasu Ostrava a jak sám říká, nad svým postojem neměl čas přemýšlet, situace se vyhroutil tak rychle, že své chování považoval za samozřejmou povinnost.

Ještě než dospějeme k osudným dnům srpna 1968, zajímalo by mě, jak ses k rozhlasovému mikrofonu vlastně dostal?

Z jistých nespécifikovaných důvodů jsem přerušil studium na filozofické fakultě a brzy nato mě pozval k soukromému rozhovoru olomoucký redaktor Jarolím Koutný, který spolu se šéfem zpravodajství ostravské stanice Karlem Mašlonkou „upekl“, že Koutný coby středoškolsky vzdělaný zemědělec bude jednou týdně vysílat pořad s odbornou zemědělskou tematikou. Běžné zpravodajství z této oblasti bylo třeba po něm někým pokrýt. A protože já jsem už předtím docházel dvakrát týdně do rádia a všichni mě tam znali, léta jsem s Janou Zikmundovou dělal hlasatele tzv. Okresního vysílání rozhlasu po drátě, tak mi Koutný nabídl, abych se toho ujal. Přestože k zemědělské problematice jsem měl hodně daleko, rád jsem to vzal. V Ostravě, byli jsme její pobočné studio a čas od času jsem tam dojížděl sloužit tzv. směnu, byla možnost se blíže seznámit se všemi tehdejšími členy publicistické, literární a mládežnické redakce. Byli koneckonců rádi, že mají v Olomouci někoho dalšího, kdo dokáže napsat fejeton, natočit rozhovor. I když v roce 1966 můj zpravodajský úvazek skončil, byl jsem v rádiu skoro denně dál. Nadto

jsem po PhDr. Aleně Štěrbové, když odešla učit na bohemistiku UP, převzal i redigování Okresního vysílání rozhlasu po drátě a dál jsem ho s Janou Zikmundovou hlásil. Navíc mi po Aleně připadla ještě kulturní rubrika v okresních novinách.

Vysvětlil bys později narozeným čtenářům, jak rozhlas po drátě fungoval?

RPD přebíral tuším vysílání stanice Praha a šlo to po telefonních linkách do bedýnky s jedním otočným knoflíkem, kterým se zvuk zesiloval nebo vypínal. Hrál to celých 24 hodin denně, a to všude – u holiče, v prodejnách, hotelích, na nádraží, ve špitále, prostě všude, taky v domácnostech. Dvakrát do týdne se ve stanovených časech mohly zúčastnit aktuálními informacemi jednotlivé okresy. Samozřejmě nic nešlo naživo. Nic takového, jak je to dnes běžné, neexistovalo. Všechno bylo předtočené, a to po schválení chlápkem z tzv. Hlavní správy tiskového dohledu. HSTD, to byl orgán státní cenzury.

Bavilo tě být redaktorem právě přes zemědělství?

Mě na tom rádiu, na té novinářině, nejvíc bavilo to, že jsi neustále v jiném prostředí, ve styku s jinými lidmi, většinou zkušenými, co dovedou svoje stanovisko vyjádřit, a ty s ním můžeš, nebo taky nemusíš, souhlasit, ale neustále tě to obohacuje a nutí tě to o věcech přemýšlet. Jezdil jsem každé pondělí s řidičem a Nagrou, přenosným švýcarským magnetofonem, po zemědělských družstvech, výzkumných ústavech, cukrovarech atd. Od rána jsem točil rozhovory, pozdě odpoledne jsme přijeli do rádia, Oskar Dvořák, řidič a technik v jedné osobě, mně to přetočil na stříhací pásek, pak jsem si to musel poslechnout, sestříhat, a to klasicky, nůžkami a pomocí speciálního lepicího pásku a lepidla. Stříhal jsem si sám. To každý

redaktor neuměl, mě to Koutný naučil a šileně mě to bavilo. Kdo koktal, už pak nekoktal, kdo v každé větě řekl nejméně třikrát „dejme tomu“, tak po sestřihu už to neříkal a mluvil jako kniha. Pásky kolem krku, celý chumel, hromada nepoužitelného „plevele“ na podlaze pod tebou. Začátky a konce promluv zapsat, napsat průvodní slovo, vybrat muziku, vejít se celkově do dvaceti minut, nad ránem trochu zdrímnout a v osm přišel Zdeněk Vrablík nebo Lojza Švehlík, činoherci, co ten pořad namluvili. Teda až po cenzorovi. V deset to technici po telefonních linkách poslali do Ostravy, tam to poslechl ještě šéfredaktor, směnař, příp. šéf programu a vysílalo se to jako Zemědělská příloha poledního zpravodajství rozhlasu Ostrava. – Jinak v týdnu běžné aktuality: tam jako první zaseli, tam sklidili, tam se narodilo dvouhlavé tele apod. Zásadně dnes, nanejvýš včera, to je rozhlasové pravidlo.

Mohl bys shrnout svá „zlatá šedesátá“ v olomouckém studiu?

Aby to nevyznělo, že se chci chlubit. Měl jsem už určitou zkušenost z role hlasatele okresního vysílání a předtím z našeho Zápalka kabaretu, divadélka UP, takže režisér slovní výroby Vladimír Týřl mě docela často obsazoval do rolí spíkrů v publicistických pořadech, které přišly z Ostravy s tím, že se natočí s olomouckými herci.

Spolupráce s kamarády v ostravských redakcích byla na denním pořádku, natočil jsem pro ně spoustu rozhovorů, reportáží, napsal fejetony, celé pořady. To bylo od roku 1964 do 1968, vlastně až do r. 69, než nás postupně všechny v Olomouci i v Ostravě stačili vyhodit. Mě a Jarolima vyrazili odevšad hned mezi prvními.

V jakém ohledu byla v šedesátých letech znát společenská obleva? Člověk to často jakožto dějepisné tvrzení slyší, ale zajímají mě konkrétní události. Jak to šlo být činorodým, aniž bych se musel něčeho nebo někoho bát...?

Rozhodně to byla obleva velice znatelná, mluví se o tom dnes běžně. Když byl odstraněn Antonín Novotný

jako první tajemník ÚV KSČ a prezident republiky a když později po ruské okupaci a za tzv. normalizace byl na Hradě Husák, nosila mládež připnuté cedulky s nápisem „Sorry, Tony“. Protože za Novotného, ať byl jakýkoliv, tak to rozvolnění v 60. letech po hrůzách v předchozím desetiletí, po procesech a věznění, bylo citelné. My jsme například jako studenti v Zápalka kabaretu při UP uváděli večer poezie Jevtušenka a Vozněsenského. To byl geniální tah Jirky Flička, dramaturga olomouckého divadla, který to s námi jako vůdčí osobnost a mezi námi jediný profík nastudoval. Estébáci byli auf, ale netroufali si to zakázat, protože to byli sovětské básníci. Přitom poetikou to byly téměř beatnické a až protirežimně útočné verše. Druhý pořad jsme komponovali jako kabaretní scénky, satirické skeče, minipovídky, opět s dixielandovým doprovodem. Obě představení jsme díky tamnímu dramaturgovi Václavu Havlovi uvedli úspěšně i v pražském Divadle Na zábradlí.

Tehdejší rektor prof. Metelka prosadil, aby mohla vycházet FLP revue (zkratka tří fakult: filozofická, lékařská, přírodovědecká) jako univerzitní v tiskárně tištěný časopis, kam přispívali studenti, učitelé, ale i osobnosti jako Václav Havel, Vladimír Justl, Jiří Opelík, Josef Škvorecký nebo Karel Höger; s tím jsem tam např. měl jeden z rozhovorů. Dodnes mnozí ve svých bibliografiích FLP revue uvádějí. To trvalo necelé dva roky, FLP jsme vydávali pod vedením dr. Luboše Smiřického a dr. Josefa Galíka. Měl jsem tam na starosti kulturu. Taky se nám povedlo vydat jedno cenzurované číslo, s bílými místy. Měly v něm být reprodukce jistého avantgardního malíře, šlo o kubistické obrázky, chtělo to trochu fantazie, abys v tom poznal erotické motivy. Cenzor to vyhodnotil jako nesrozumitelné čmáranice a nekompromisně to vyškrtl. Tak jsme tam nechali bílá místa, v popiskách ale bylo napsáno, co tam mělo být vytištěno. Chyběl sice štěpl „cenzurováno“ nebo „zabaveno“ (jako za první republiky), ale všichni věděli, o čem jde. Přinesl jsem ten balík z tiskárny na rameni na fakultu. Než stačili přiběhnout estébáci, byl už celý náklad fuč. Ještě mám jeden výtisk schovaný. Průser měla

tiskárna, kterou to bez cenzora nesmělo opustit, rektor a univerzita, šéfredaktor a vlastně i ten cenzor. Ale to bylo asi tak vše.

Co 21. srpnu předcházelo? Očekával jsi takový průběh událostí? Jako rozhlasový redaktor jsi měl k informacím blízko...

Tak to vůbec ne. Možná nějaký jasnovidce v Praze v zahraniční redakci, kde měli určité mezinárodní kontakty. I když – semtam někdo světaznalý a zkušený pronesl, že to, co se děje v Československu, Rusové jen tak nenechají.

Uprostřed srpnové noci nás probudil hluk. Mysleli jsme si, že naši letci mají noční cvičení. Ani ráno cestou do práce jsem nic neobvyklého nepozoroval. V redakci Stráže lidu vidím ubrečené ženské, všichni ucho na rádiu; až tam jsem zjistil, co se děje, a z toho rozhlasu po drátě, který všude hrál na plné pecky, slyším, že vysílá olomoucké studio. To je moje relace a já u toho nejsem, to je špatně. Pádil jsem teda do rádia. Tam už všechno organizoval Jarolím Koutný, kterého v noci informovali Ostraváci. Byla tam spousta lidí, dveře se netrhly, chodili lidé ze závodů, fabrik, ze škol, úřadů, nosili různé petice a prohlášení, chtěli to přecíst na mikrofon. Zprávy připravovali někdejší rozhlasáci Alena Štěrbová a Lubomír Smiřický, u mikrofonu se střídali herci z divadla a Jana Zikmundová. Pak jsem nastoupil do hlasatelný já a už mi ta baba zůstala.

Milan Pospíšil z ideologického oddělení OV KSCŽ volal, že se nemůžou ubránit ruskému veliteli, tvrdě požaduje, že musí do rozhlasu. Milan s ním rozhlasovým vozem přijel, aby to nebylo nápadné a aby ho lidi na náměstí nekamenovali, přivezli ho do dvora, kolem zadního vchodu divadla. Komandír šel za vedoucím studia Aloisem Rečkou a nařídil, že musíme rádio opustit, vyklidit stoly. Druhý den máme přijít do práce a rozhodne se, co bude dál. Koutný, než studio obsadilo asi deset Rusů, poslal domů ženy a otce rodin a také ty, co spíše překáželi. Zůstali jsme tam jen čtyři. Dva technici a my dva s Jarolím. Když i nás potom vyhnali, domů jsme nešli. Jarolím,

já a Oskar Dvořák, teda řidič a technik i s Nagrou, kterou mezitím stačil vynést do auta, jsme jeli na OV KSCŽ, kde se naše trojka dala k dispozici, pokud od nás něco potřebují.

Dočetl jsem se, že ideologické oddělení bylo našťásti proreformní. Je to pravda?

Aparát na okresním výboru KSCŽ byl značně roztrášený. Ale redakce Stráže lidu, až na asi tři výjimky, byla jednotná, ideologické oddělení bylo rovněž produbčkovsky naladěné. Anežka Sklenářová, Milan Pospíšil, Josef Náhlý, Jindra Herot, tajemník dr. Zdeněk Mička. Řekli, že okres o to velice stojí, aby měl kontakt s obyvatelstvem, aby mu mohl sdělovat informace, a že rozhlas je pro to ideální. Zajistili dva pracovníky Okresní správy spojů, Bobina Kopečného a Rudu Bauera, kteří vždy dopředu místo pro vysílání vytipovali a nachystali...

...a tak jste vysílali z různých stanovišť?

Ta pracoviště se střídala, aby nás nemohli vystopovat. Jednou jsme v paneláku sklepním okýnkem viděli několikery ruské vojenské boty. To už jsme měli opravdu

V improvizovaném pracovišti čte Bohuslav Matyáš zprávy Svobodného legálního vysílání Čs. rozhlasu Olomouc ze stanoviště Dubček-Cisár ABX. Srpen 1968. Foto: archiv B. M.

strach, že po nás jdou. Věděli jsme totiž od Ječmínka, což byla vysílačka československé armády u Litovle (dneska už tam není), která přebírala i části našeho vysílání, že Rusové používají zaměřovací vozy. (Z Litovle šel silný signál, měli jsme později zaručené zprávy, že nás bylo slyšet až na severu Afriky a ve Švédsku.) Ti dva naši spojari vždycky dopředu zařídili místo a zapojili potřebné, zmizeli a my s Oskarem jsme pomocí Nagry vysílali. Nebo mě tam Oskar nechal, sedl za volant a s Jarolímem jeli pro další zprávy nebo něco zorganizovat, přivézt nějaký záznam, magnetofonový pásek apod.

Tak třeba Pavel Dostál, bývalý ministr kultury, tenkrát natočil svůj jediný, ale krásný rozhovor: Rusové sebrali jistě dívce na Horním náměstí foťák, protože je fotila. Zabavili jí film a foťák jí chtěli vrátit. Řekla jim, ať si ho nechají, že je to dárek z Artěku z mezinárodního pionýrského tábora od ruského děvčete, ale že už ho nechce. Rozhovor s tou holkou (byl velmi působivý) jsme tenkrát odvysílali; především ovšem hlavně spousty zpráv a informací.

Nebylo to ale příliš riskantní? Zvlášť když se museli s těmi materiály za vámi nějak dostat...

Když jsme byli v paneláku na sídlišti, tak to tak nápadné nebylo, lidé chodili do práce, na nákupy, kolem pobíhala děcka. Za stanného práva to bylo hodně špatné; až jsme večer vysílání ukončili, plížil jsem se potmě kolem zdi ke Štěrbbům do ulice Na trati, kde na mě čekala žena. Tam jsme sotva zamhouřili oko, stačilo zaštekání psa a hned byl nos přilepený na okně, jestli pro nás Rusové nejdou. Taky měli dost našich kolaborantů.

„Režim“ všech dnů až do 28. srpna byl asi podobný...

Večer jsme si řekli, kdy a kde se ráno sejdeme, na kterém pracovišti. Hlásil jsem se jako Svobodné legální vysílání Čs. rozhlasu ze stanoviště Dubček-Císař ABX (Dubček a Císař byly dvě vůdčí osobnosti Pražského jara). Ono Dubček-Císař ABX vypadalo na naše gusta poněkud dramaticky. Vymysleli to na ideologickém oddělení,

prý aby poznali, kde právě jsme; vedle ABX mělo totiž být ještě ABY, ABZ apod. Nakonec Jarolím moudře usoudil, že na OV i zdi mají uši, takže budeme trvale ABX. Taky aby posluchači stále věděli, s kým mají tu čest. Protože na Olomoucku byly slyšet i nějaké kolaborantské frekvence. A přesouvat že se budeme na vlastní triko, proč by na OV museli vědět, kde zrovna jsme.

Když se na to podíváš dnešními očima, říkáš si, že nebylo nutné takto riskovat?

O tom jsem tenkrát neuvažoval, situace přišla náhle, žádné velké rozumové úvahy jsem o tom nevedl. Samozřejmě někteří nejmenovaní kolegové velmi rádi a sami odešli ze studia a byli trvale nedostupní. Později se přizpůsobili novým okolnostem, jeden např. dělal pak vedoucího studia deset let. My jsme to pokládali za svoji občanskou povinnost, stejně jako mnoho dalších rozhlasáků v republice. Když okresnímu vysílání šest let dělám hlasatele a pak i redaktora, tak od toho přece neutěču při prvním nebezpečí. Co se ale bude dít dál, to jsme skutečně netušili. V zemi tehdy zemřelo ruskou kulkou přes 100 lidí, někteří taky na ulici v Prostějově.

Kdy jsi byl naposledy mimo studio na Horním náměstí?

Poslední vysílání z improvizovaného pracoviště bylo poté, co se z Moskvy vrátila unesená delegace, která tam podepsala, až na dr. Kriegla, tzv. Moskevský protokol, čímž okupaci zlegalizovala. Dubček promluvil z pražského rozhlasu k národu roztřeseným, zajímavým hlasem. Celý národ brečel. Sdělil, že je konec. Ne tak přímo, ale všichni pochopili. Začala tzv. normalizace. Po Dubčekově vystoupení a po dohodě s mateřskou Ostravou jsme vysílání ukončili. Naděje umírá poslední, to byla moje závěrečná slova.

Co se dělo potom? Jak rychle se nastupující funkcionáři zbavovali neloajálních?

Z olomouckého studia jsme byli vyhozeni my dva s Koutným, pak režisér Týřil, pražský korespondent Eda

Franěk, Vladimír Kurtin a Lojza Rečka. Hispanista Luboš Smiřický neudolal tlakům na univerzitě, kde učil, a je od té doby Čechošvycarem. Na Západ emigrovala i řada dalších olomouckých přátel a významných osobností (výtvarníci Ivan Theimer, Radoslav Kutra, Josef Kulička nebo Benjamin Kuras, Petr Pohanka ad.).

Jinak jsem se spolu s několika olomouckými kolegy ocitl na celostátním seznamu oportunistických živelů a na seznamu tzv. akce Norbert. Ta vznikla už v padesátých letech a průběžně byla estébáky novelizována. Naplánováno to měli tak, že v jediném okamžiku po celé republice posbírají tisíce režimu nebezpečných osob a soustředí je v přípravných lágrech. K tomu našťestí nedošlo. Takže mě vyloučili ze Svazu čs. novinářů, ze Stráže lidu, z rádia. Musím popravdě přiznat a nestydím se za to, vyloučili mě taky ze strany, jejímž členem jsem byl až po srpnu. A na den přesně devět měsíců. Ne proto, abych se zachraňoval, po okupaci vstupovali totiž do partaje nejhorší kariéristé. Do přihlášky, ke které mě přiměli a přemluvili přátelé z novin a z proreformní části aparátu i předsednictva OV, abych posílil jejich řady v základní organizaci KSČ na okresním výboru, tak do té přihlášky jsem uvedl, že vstupuju výhradně na podporu politiky A. Dubčeka a Pražského jara. To jsme mnozí stále věřili, že obroda bude ještě možná. Brzo se ovšem opět etablovali levicoví radikálové a sekerníci a byl jsem samozřejmě, to už ke své nemalé radosti, vyloučen.

Do svého současného bydliště v Otrokovicích ses stáhl záměrně, aby ti StB dala pokoj?

Ano, záměr to byl, nic jsem v novinářině nemohl, brzo vyhodili všechny, kdo ještě v šedesátém devátém ode mě něco vzali a uveřejnili to pod jiným jménem. Skončil jsem, jako několik dalších kamarádů, v panelárně. Perspektiva žádná, myslel jsem si, že dožijeme v normalizačním systému a pod sovětskou kuratelou. A tak jsme pak léta strávili svépomocnou stavbou rodinného domku v Otrokovicích.

Něčím se ten čas vyplnit musel, ale aspoň tak něco vzniklo. Škoda, že po dvaceti letech, když se situace v r. 89 obrátila, už jsem tady byl natolik vázán a natolik se lidi v olomouckém rádiu vyměnili, že už jsem nijak zvlášť o původní profesi neusiloval. Pracoval jsem sice asi rok externě pro zlínské AZ rádio, kde jsem sloužil víkendy jako zprávař a hlasatel, psal jsem pro ně fejetony. Pár týdnů jsem byl šéfredaktorem Zlínských novin, ale to byl omyl. S mladými v redakci jsme k sobě nenašli cestu. Vrátil jsem se raději rychle k tomu, co jsem dělal skoro tři desítky let, k revizím zdvihacích zařízení a tlakových nádob. Ano, Otrokovice byl únik, i když olomoučtí estébáci za mnou jezdili ještě i sem.

Za rozhovor poděkoval Lukáš Neumann

Mgr. Bohuslav Matyáš (*30. 11. 1942 v Trnavě na Slovensku) vystudoval bohemistiku a historii na Univerzitě Palackého v Olomouci. V 60. letech působil jako rozhlasový redaktor, publicista a spíkr v olomouckém studiu Čs. rozhlasu a spolupracoval s řadou deníků a periodik. V období Pražského jara spoluvytvářel progresivní část redakce olomouckých novin, v srpnu 1968 byl hlasatelem tamního rozhlasového protio-kupačního vysílání. Když mu pak byla novinářská činnost znemožněna, vystřídal několik zaměstnání v dělnických profesích (jeřábník a palič v panelárně, skladník), později pracoval jako revizní technik. Po rehabilitaci mu bylo v roce 1990 vráceno členství v Syndikátu novinářů ČR, externě působil v AZ rádiu Zlín, publikoval ve Zlínských novinách, v MF Dnes, nyní v kulturním časopise ZVUK Zlínského kraje a spolupracuje s Českým rozhlasem Olomouc. Je členem Obce spisovatelů, knižně vydal: *Nalejme si čistého vína! Fejetony* (Intergrafis, Olomouc 1995); *Rád jsem vás poznal* (14 rozhovorů; Tomáš Ježek – Ottobre 12, Velehrad 2003), *Rád jsem vás poznal 2* (13 rozhovorů; týž nakladatel, 2010), *Kýho víra! Fejetony* (týž nakladatel, 2010).

Jak na obnovování samostatného olomouckého studia vzpomíná Stanislav Červenka, bývalý ředitel Českého rozhlasu Olomouc?

Počátek 90. let byl i v těžkopádném Čs. rozhlasu pionýrskou dobou. Ředitelem Českého rozhlasu se stal Jiří Mejstřík. Kdysi jsme se náhodou potkali ve frontě na oběd v rozhlasové jídelně na Vínohradské. Slovo dalo slovo a odcházel jsem od něj s pověřením pracovat na osamostatnění olomouckého studia. Události dostaly spád až po nástupu nového generálního ředitele Vlastimila Ježka. Rada Českého rozhlasu schválila 15. listopadu zřízení Regionálního studia Českého rozhlasu v Olomouci k 1. 12. 1993 a k témuž datu mě pověřila jeho řízením. Zbývalo už jen necelého půldruhého měsíce do zahájení vysílání. Už v prvním roce získalo studio důležitou pozici u všech významných představitelů politického a společenského života střední Moravy. Zlepšila se komunikace uvnitř území a prostřednictvím Radiožurnálu, kam naši redaktori denně přispívali, také směrem k pražskému centru a ostatním regionům celé země.

Abychom vyvážili jistou zběžnost a povrchnost živého vysílání, zřídili jsme slovesnou redakci, která měla dodávat publicistické, dokumentární a zábavné pořady. Já jsem i jako ředitel připravoval nadále hudební pořady pro Vltavu, kde jsme měli stále dobrou pozici hned za velkými studii, Brnem a Plzní. Jinak to bylo s našimi posluchači. Nijak jich nepřibývalo, dokonce tehdy všeobecně odcházel od Českého rozhlasu k soukromým rádiím, která i přes nedokonalosti lépe vycházela vstříc jejich potřebám a zájmům.

V roce 1995 nám město Olomouc přidělilo nové prostory. Přibírali jsme nové zaměstnance, rozšiřovali vysílání na 8 hodin denně. I v těchto podmínkách jsme zprostředkovali našim posluchačům významné události, jako byly

návštěvy papeže Jana Pavla II., prezidentů Václava Havla a Lecha Walesy nebo předsedy vlády Václava Klause.

Realizovali jsme soustavný plán naší propagace na posílení mediální pozice. Byli jsme v neustálém všestranném kontaktu s posluchači a kupodivu to postupně začínalo fungovat. Přimkli jsme se blíže k okresům, které nám pomohly při budování okresních redakcí. Mediálně jsme podporovali aktivity Regionální agentury pro rozvoj střední Moravy, koncerty Moravské filharmonie i představení Moravského divadla. Spolupracovali jsme s Univerzitou Palackého. To vše jsme zvládali pouze s 36 stálými zaměstnanci a několika pracovitými externisty.

Počátkem července 1997 zasáhla Moravu stoletá povodeň. Zůstali jsme bez elektrické energie. Díky pomoci olomouckého Telecomu jsme začali vysílat z provizorního pracoviště. Okamžitě jsme zprostředkovali tok informací mezi povodňovou komisí a občany. V čase mezi zprávami se vysílal telefonní radiomost naléhavých informací a vzkazů posluchačů, institucí a záchranných sborů. Vše se podařilo dobře zvládnout.

Bohužel posluchači nadále Českému rozhlasu všeobecně vytýkali oficióznost, koženost, zbytečnou rozvláčnost, přílišnou intelektuálnost, absenci úsměvu a ještě řadu dalších věcí; prostě jsme nějak přehlédli, že už nemáme monopol a že v konkurenčním prostředí si každý posluchač vybere podle svého zájmu a vkusu. Nemohli jsme se stále skrývat za zástěrkou veřejnoprávnosti; dokud budeme vysílat pouze pro menšinového posluchače, nebudeme svoji veřejnoprávní funkci v kraji dobře plnit. Museli jsme odstranit, co posluchačům vadí, vysílat, co chtějí, a komunikovat

s nimi jejich řečí. Snadno se řekne, hůře splní; aspoň jsme se zase všichni společně o to snažili. Podařilo se opět zvednout vlnu zájmu a tvořivosti. Ve 2. čtvrtletí 1999 jsme dosáhli počtu 52 tisíc posluchačů, srovnatelného s ostatními studii Českého rozhlasu. Dobře jsme spolupracovali s celoplošnými okruhy a dokonce i se zahraničními partnery, s nimiž jsme uskutečnili přímé přenosy koncertů.

V roce 1999 při oslavě padesátin studia jsme mohli konstatovat, že opět žije, a dokonce na takové úrovni, jaké nikdy v minulosti nedosahovalo. Osobně jsem mohl být spokojený, a taky jsem byl, i když jaksí paradoxně současně probíhalo výběrové řízení na moje místo. Co se dalo dělat: Poděkoval jsem všem příznivcům za pomoc při obnově olomouckého studia a mému nástupci popřál, aby dále v Olomouci pokračoval v dobré práci.

Vybrala a uspořádala Nela Kvapilová

Hlasatelna, Československý rozhlas Olomouc, snímek pořízený v 50. letech

Český rozhlas Olomouc používal v druhé polovině 50. let také tento cívkový magnetofon značky MAIHAK, na kterém vidíte mikrofonní a linkové vstupy, manuální regulaci a linkový výstup. Posun pásků se prováděl čistě mechanický – vpřed, a to natažením péra přiloženou klíčkou, a vzad otáčením klíčkou.

Tuto reportážní sestavu tvořil magnetofon NAGRA III, mixážní pultík SELA a sluchátka značky Brown. Tato rozhlasová technika se používala v 60. až 80. letech a umožňovala mixáž až pěti mikrofonů.

Když jsem do rádia přišel, zcela jsem mu propadl,

vzpomíná Pavel Hekela, bývalý ředitel Českého rozhlasu Olomouc

Když se člověk ocitne v nesprávný čas na správném místě

Do ČRo jsem nastoupil 1. 1. 2000, což je v momentě, kdy pracujete s lidmi a potřebujete práci plánovat, datum zároveň smrtelné. Je už rozhodnuto o rozpočtu pro stanici, je schváleno programové schéma, jsou podepsané smlouvy a je zajištěna personální stránka. Já jsem si připadal jako výpravčí na peronu, ale bez plácačky. Ty vlaky kolem mě jezdily a já jsem neměl jízdní řád. Bylo těžké se rychle zorientovat v této problematice, přesto, že jsem už dva roky před tím působil jako ředitel soukromé stanice Rádio Pohoda. Přece jenom to bylo něco jiného – to, co se dalo dělat v soukromé stanici, nešlo dělat v tak velké firmě jako je veřejnoprávní Český rozhlas. Zkušenosti a zvyky z té doby mi nebyly moc platné, samozřejmě jsem se musel řídit řádem, který mi taková velká firma ukládá. Takže z tohoto pohledu datum mého začátku 1. 1. nebylo moc šťastné.

Když má člověk chuť něco změnit

Když odhlédnu od svého nástupu, hned v začátcích to byla moc pěkná práce. Přišel jsem s celou řadou nových nápadů a měl jsem velkou chuť a velký elán pouštět se do realizace svých představ a plánů. Brzy jsem zjistil, že ČRo Olomouc funguje jako poměrně uzavřená instituce a ne jako veřejnosti otevřený kulturní prostor. ČRo byl hodně soustředěný na své vysílání. V době mého nástupu nebyl tak otevřenou kulturní institucí, jak jsem si představoval já, ale v době, kdy jsem v rozhlasu končil, se již ve velkém rozhlasovém studiu pořádaly koncerty, v rozhlasu se hrálo divadlo, konaly se zde nejrůznější veřejné akce. To dřív nebylo možné. Snad to bylo tím, že rozhlas byl zatížený přílišnou vážností a zodpovědností veřejné služby.

Když se práci dostane ocenění

V roce 2010 jsme získali cenu kraje za přínos v oblasti kultury, která byla výrazem ocenění i za to, co jsme na tomto otevřeném kulturním poli dokázali. Na začátku naší práce se ČRo Olomouc zaměřoval hodně na zpravodajství a publicistiku. Velmi mi chyběla možnost slovesného vyjádření, chyběla tu slovesná redakce. Tenkrát zastával funkci slovesného redaktora Jan Sulovský, a ten ještě organizačně spadal pod zpravodajství a publicistiku. To byla jedna výzva. Vytvořit a uspořádat slovesnou redakci, která by vyvážila svou tvorbou publicistiku a zpravodajství. Jsem přesvědčený, že se to mně a mým kolegům povedlo.

K vytvoření slovesné redakce jsme nakročili také tím, že jsem musel skokem rozšířit vysílání nejdéle o 4 hodiny. Tenkrát jsme vysílali od pěti hodin ráno do šesti hodin večer a pak vysílání převzal Český rozhlas Praha, dnešní Dvojka. Nedostali jsme však na to ani lidi, ani peníze. I přes skepsi mých kolegů jsme po několika měsících prodloužili vysílání do 22. hodiny.

Nově vytvořená slovesná redakce se brzy etablovala na takovou úroveň, že bodovala na rozhlasovém trhu. U nás točili lidé jako pan profesor Lukavský, Mistr Chudík, Láďa Lakomý nebo Hana Maciuchová. Byli jsme poslední, kdo jsme pořídili nahrávku pana Lukavského před jeho smrtí. Po natáčení s panem Chudíkem mi Mistr řekl, že za těch pár dní v Olomouci natočil víc než za celý rok v Bratislavě. Velmi si cením nahrávky s panem Lakomým, zejména proto, že ČRo Olomouc s ním natočil mimo jiné Hanáckou legendu, což je dílo opět hanáckého autora Otakara Bystřiny. Lakomý byl posledním rodilým mluvčím a hereckým mistrem slova. To už se nikdy nepovede. Už

Pavel Hekela s bývalým velvyslancem USA Richardem W. Graberem při jeho návštěvě ČRo Olomouc. Foto: archiv Pavla Hekely.

nikdy nebudeme mít takového „hráče“ z Náměště, který uměl tak skvěle hanácky a který to uměl tak skvěle herecky interpretovat.

Když rádio nejen vysílá

Naše práce se hodně zaměřila na to, aby Český rozhlas Olomouc nebyl jenom broadcasterem, ale aby také pořizoval a shromažďoval nahrávky a umělecké výtvoř, které byly na velmi dobré úrovni. Myslím si, že povinností takového média je věnovat se kulturnímu podhoubí svého regionu. Věnovat se místním nářečím a zvykům. V Olomouci bylo období, kdy se to vrchovatě dařilo. Toho já si velmi vážím, protože se tím olomoucký rozhlas dostával

nad svoje sesterské stanice. Ne všude se to dařilo v této míře, tak cíleně a s tak hezkými výsledky jako u nás.

Na tvorbu slovesné redakce navazovala naše vydavatelská činnost. Vyšly opravdu unikátní věci jako vzpomínky Adiny Mandlové na DVD, Ucho, zmíněná Hanácká legenda v dvojcdéčku s hanáckým folklorem, pravidelně vycházelo CD z Blues alive Šumperk. Natočili jsme detektivky. Opravdu toho bylo hodně. Velkou zásluhu na tom měl zpočátku Michal Bureš a v poslední době vynikající Tomáš Soldán.

Když práce přináší nejen dobré výsledky, ale i dobrý pocit

Velmi jsem si vážil rozmanitosti našeho vysílání, která se nám podařila tehdy držet. Samozřejmě, že když vzpomínám na toto období, tak hlavně na ty hezké věci. Jednak si to mí kolegové zaslouží a jednak člověk vzpomíná raději na to příjemné a to špatné pouští k vodě. Mně vždycky záleželo na tom, aby tým lidí, který tuto práci dělá, ji dělal rád a aby nám tam bylo dobře. Protože v takové rozmanité práci je strašně důležité, aby si lidé vycházeli vstříc, aby se podporovali, a já si myslím, že se nám to hodně dařilo. To mi nakonec potvrdil i Český rozhlas, který dělal průzkum zaměstnanecké spokojenosti, tuším, před třemi lety. Český rozhlas Olomouc zvítězil v této anketě na celé čáře mezi všemi stanicemi ČRo. Dodnes jsem na to pyšný, že se povedlo pracovat v tak dobré a příjemné atmosféře.

Když se láme charakter

Bavím-li se o kolegiálních vztazích, musím zmínit jejich pomoc při druhých povodních, tedy v roce 2002. Tam se úžasně celý tým vyznamenal. Převzali jsme čtyřicet hodin vysílání na sebe, bez celostátního okruhu vysílání, bylo to tenkrát moje rozhodnutí, udělal jsem ho a jsem tomu rád, protože jsme sloužili několik dní obyvatelstvu Olomoucka jako jediný komunikační a poradenský prostředek a veřejnost to potom nesmírně ocenila. Právě v krizových situacích se nejvíce láme charakter a Český

rozhlas Olomouc tady obstál naprosto na jedničku. A to také pomohlo k dobrému kolegiálnímu semknutí se v rádiu.

Když jde technický rozvoj rychle dopředu

Neměl bych zapomenout na rozvoj techniky, který byl za těch třináct let naprosto nebývalý. Pamatuju si několik nákladních aut, která vyvážela studiové pásové magnetofony k likvidaci. Měnil se velký analogový vysílací pult, velmi rychle nastupovaly digitální technologie, velmi rychle jsme přecházeli na nové počítače. Nemohu nejmenovat jednoho člověka, a sice inženýra Radka Řezníčka, který má neskutečnou zásluhu na tom, že Olomouc byla technicky a technologicky vždycky o krok napřed před drtivou většinou regionálních stanic.

Když jsem nastupoval do rozhlasu, poměrně dlouho jsem bojoval se špatným pokrytím olomouckého regionu signálem. Nedařilo se mi získat další frekvenci, ale za nějaký čas jsme nakonec rozšířili počet vysílačů ze tří na čtyři, a sice o Holý kopec, který pokrýval lokalitu Hulínsko, Holešovsko a dokrýval Přerovsko, Prostějovsko.

Když se staré mění za nové

Proběhla velmi významná rekonstrukce zázemí. Podařilo se nám vestavět mezi divadlo a zadní trakt studia dvoupodlažní budovu, v přízemí vznikla garáž a kobka pro nový dieselaagregát (záložní zdroj elektrické energie, pozn. red.), v prvním patře vznikla kancelář a dílna a o patro výš archiv a příležitostné ubytování. Podařilo se kompletně zrekonstruovat tzv. velké studio, obě režie a vstupní foyer. Postupně se dokupovalo další vybavení jako kancelářský nábytek a podobně. Šlo mi o to, aby mí kolegové měli co nejpříznivější a nejprátelejší pracovní prostředí.

Když zasáhne tvrdá ruka trhu

Jednu dobu byla situace hodně napjatá. V rámci úprav komerčního nájemného rozhlasu hrozilo, že se nájemné zpětinasobí. Stálo mě to velké úsilí a velké osobní

intervence, ale nakonec se mi podařilo vysvětlit, že Český rozhlas Olomouc je důležitá, užitečná a občanům prospěšná veřejnoprávní instituce, která si nezaslouží, aby se k ní přistupovalo poměrně drsným tržním způsobem. O jiné budově jsem neuvažoval nikdy. S kolegy si vždycky děláme legraci, že tady tvoříme jednotnou kulturní frontu. Protože existujeme vlastně ve třech domech vedle sebe: rozhlas, filharmonie a divadlo, přičemž jsme vzájemně propojeni vnitřními chodbami. Jiná budova pro Český rozhlas Olomouc nepřichází v úvahu také proto, že se do Reduty Moravské filharmonie, což je její opravdová „concerthall“, po rekonstrukci podařilo dostat čtyřicet mikrofonních linek. To znamená, že naše největší nahrávací studio je Reduta Moravské filharmonie. A od této úžasné možnosti se odtrhnout a přestěhovat se do nějaké nové vily na předměstí by byl zločin.

...s manžely Evou a Václavem Hudečkovými v Moravské Filharmonii Olomouc.

Když je rozhlas nejen poslouchán, ale i slyšen

Během mého třináctiletého působení se podařilo velmi pozvednout poslechohost, jak denní, tak týdenní. Samozřejmě, že to jde vždy ve vlnách, jednou poslechohost klesá, jindy roste. Naším největším úspěchem bylo dosažení podílu na trhu přes 12%. Pro srovnání dnes se Český rozhlas Olomouc pohybuje někde mezi 5 až 6%. Tehdy se o olomoucké stanici v rámci Českého rozhlasu mluvilo jako o olomouckém tygrovi. Myslím si, že to určitě byla reakce na to obětavé a užitečné angažmá kolem povodní.

Díky našemu úspěšnému dobývání kulturního prostoru se nám nesmírně rozšiřovaly možnosti a formy spolupráce s dalšími institucemi Olomouckého kraje, jako byly Univerzita Palackého, arcibiskupství, školy, zdravotnická zařízení, Vědecká knihovna a také knihovny obecní.

Vzpomenul jsem zásluhy slovesné redakce, ale nemohu zapomenout ani na práci hudební redakce, jejímž jediným redaktorem byl zpočátku Antonín Schindler. Už za pana Červenky se natáčely koncerty a za mého působení se výčet těchto koncertů ustálil na významných akcích, které v regionu proběhly, např. Mezinárodní varhanní festival, Music Olomouc – mezinárodní festival soudobé hudby, Baroko Olomouc, Festival duchovní hudby, Blues alive v Šumperku, Mohelnický dostavník, Dvořákova Olomouc a další. Vedle hudebních událostí se natáčely též festivaly mluveného slova, tedy Divadelní flora nebo Wolkerův Prostějov – festival poezie a divadla.

Když někdo něco dělá jinak než ostatní

Můžu říct, že jsme byli mezi regionálními stanicemi inovativní. Podařilo se mi například zavést tzv. monitoring vysílání, což od nás potom některé stanice převzaly. Monitoring vysílání spočíval v tom, že se dvakrát až čtyřikrát do roka sešel vůdčí realizační tým, zkrátka jsme se sbalili

a na dva dny jsme odjeli z Olomouce. Tam jsme se věnovali intenzivnímu poslechu vysílání, poté jsme diskutovali o tom, co je dobré a co špatné, mluvili jsme o marketingových věcech, o pracovních a provozních záležitostech, vyjasnili jsme si spoustu otázek, odstranili napětí. Mělo to též funkci teambuildingu. Většinou jsme odjížděli do naprosto neformálních prostor, jako byla moje chata pod Králíckým Sněžníkem. Druhý den zase probíhal nějaký poslech, nějaké hodnocení. Každý účastník tohoto monitoringu udělal zápis, který jsem potom sumarizoval a poskytl ostatním kolegům jako veřejnou zprávu. Na tu oni reagovali, někdy vděčně, někdy podrážděně, ale v každém případě to vždy byla akce, která vyvolala nějakou reakci a myslím si, že nás to vždy dokázalo někam posunout. To je jeden z momentů, na který hodně rád vzpomínám.

Text na základě audiozáznamu uspořádala Nela Kvapilová

Pavel Hekela (*1954 v Přerově) vystudoval Divadelní fakultu AMU Praha, obor herectví. V následujících patnácti letech působil jako herec a divadelní režisér v SDOS Olomouc, Jihočeském divadle, Severomoravském divadle Šumperk a Moravském divadle Olomouc, kde byl v letech 1992–1993 šéfem činohry. Další dva roky se věnoval herectví, režii, dabingu a filmovým komentářům jako svobodný umělec. V roce 1995 se stal ředitelem soukromé rozhlasové stanice. V letech 1997–2000 vedl nahrávací studio a reklamní agenturu. Od roku 2000 až do roku 2013 působil jako ředitel regionálního studia ČRo Olomouc. Od 1. října 2013 řídí Moravské divadlo Olomouc.

Pavel Hekela letos slaví významné životní jubileum. Přejeme Vám, pane řediteli, na prvním místě zdravého ducha ve zdravém těle a poté úspěch a především radost z Vaší další práce.

„Český rozhlas je velká loď,

kteřá manévruje strašně pomalu, ale která si zaslouží plout dál,

říká Josef Podstata, ředitel Českého rozhlasu Olomouc

Josef Podstata byl jmenován ředitelem Českého rozhlasu Olomouc na sklonku loňského roku. Ve stejném roce si olomoucký rozhlas připomněl 20. výročí obnovení svého samostatného vysílání. Letos si připomíná další významné výročí, a sice 65 let od svého založení. Rok 2014 přináší Českému rozhlasu řadu změn, které probíhají v rámci všech regionálních stanic. Nejen o projektu Regiony 2014 je následující rozhovor.

Pane řediteli, jakou stanici máte naladěnou na svém autorádiu?

Český rozhlas Olomouc, dále v pořadí je Český rozhlas Ostrava, protože v rámci reorganizace regionálních studií, která proběhla v Českém rozhlase loni, řídí vždy jeden ředitel dva regiony, takže já mám v kompetenci Olomouc a Ostravu. Pak Radiožurnál, Rádio Beat a některé další soukromé stanice.

Studia v Olomouci a Ostravě jsou spojena pouze Vaším vedením?

Ano, nejsou si navzájem nijak podřízená. Můžeme mluvit o určité synergii, protože lze využít vzájemných zkušeností. Něco se třeba v jednom studiu dělá lépe a pro druhé to může být vzor.

Více než dvacet let se pohybujete v oblasti médií a máte mnohaleté zkušenosti s řízením velkých institucí. Myslíte si, že je proto nezbytné vystudovat management?

Ne, vůbec to není nezbytné. Myslím si, že neplatí, že by vás škola automaticky naučila takovýto obor. Nicméně jestli určitý teoretický základ škola dá, může se využít. Dnes je však škol, které nabízejí studium managementu

a podobných oborů, opravdu hodně a výsledkem může být profese, v níž bude uplatnění velmi obtížné. Devadesátá léta, když se měnily poměry, nabídla spoustu kariérních možností a velké množství lidí toho využilo. Učili jsme se tehdy management takzvaně za pochodu. Já osobně jsem později absolvoval i studium ekonomie. Dvacet let praxe, své úspěchy a neúspěchy, vzestupy a pády jsem tak konfrontoval s teorií, kterou mi dalo studium. Jsem dodnes přesvědčen, že manažerem se těžko někdo může stát jenom díky vystudování školy.

Vy jste ještě dříve vystudoval jiný, tradičnější obor, a sice medicínu. Věnoval jste se jí někdy?

Po univerzitě jsem začínal na interně v Přerově, pak jsem šel na vojnu a poté jsem se dostal na můj vysněný obor, což byla nukleární medicína. Pracoval jsem pět let ve Fakultní nemocnici Olomouc, udělal jsem si první atestaci z interny a těsně před druhou, specializovanou, atestací z nukleární medicíny jsem z nemocnice odešel.

Proč najednou taková náhlá změna?

No to byly ty devadesáté roky. Prostě po roce 1989 ležela doslova na ulici hromada příležitostí. Často nyní dostávám dotaz, jestli se někdy nevrátím k lékařské praxi, ale nevím. Za těch dvacet let je medicína, a ta nukleární obzvlášť, úplně někde jinde. Navíc já jsem se mezitím pracovním realizoval v jiné sféře, což byla pro mne určitá satisfakce a osobní dozrání. Oba moji rodiče jsou totiž lékaři, otec navíc velmi úspěšný stomatochirurg, a tak člověk přeci jen vyrůstal v jakémsi „stínu“ a v jakémsi očekávání. Nicméně to, že člověk už v mládí spěje k lékařství, a to, že jej pak začne studovat, pramení asi z nějakého vnitřního pocitu či snahy být užitečný. A zajímavé je, že

Oba snímky současného ředitele Českého rozhlasu Olomouc pořídila Nela Kvapilová.

i tato motivace i vlastní pracovní zkušenosti jsou přenositelné do naprosto jiných oborů. V medicíně, zvláště v té nemocniční, lékař nějakým způsobem rozhoduje, tj. udělá anamnézu, zvolí postup léčby, pak ji vyhodnotí, v podstatě uplatňuje manažerský cyklus. Zároveň principy řízení běhu oddělení, komunikace doktorů a dalšího zdravotního personálu, rozdělení zodpovědností a tak dále, to vše, když si odmyslíte ty bílé pláště, je vlastně technokraticky použitelné v jakémkoli jiném typu provozu, tedy i v provozu například médií.

Málokdo asi ví, že jste ještě za studií stál u založení dnešního U-klubu.

To bylo někdy v osmdesátých letech, byli jsme mladí a neklidní a nechtěli jsme se věnovat jen oficiální kultuře. To ale prakticky nešlo jinak než pod hlavičkou nějaké režimem schválené organizace. Těžko se to dnes vysvětluje, my jsme zkrátka využili nápadu založit tzv. uliční organizaci Socialistického svazu mládeže, což nám umožňovalo nebýt ve vleku SSM na škole a zároveň to oficiálně umožňovalo pořádat koncerty. Naše aktivita pak vedla k tomu, že jsme na kolejích, tehdy kolejích Nejedlého a gen. Svobody, z jednoho sálu udělali dnešní U-klub.

nejlepší lež je pravda

V poslední době posluchači zaznamenali řadu změn ve vysílání Českého rozhlasu Olomouc, změny se týkají i ostatních regionálních stanic. Co tento projekt přinese nového?

Projekt Českého rozhlasu, který se jmenuje Regiony 2014, je postavený na možnostech tvořit některé části programu z jednoho místa pro všechny regionální stanice. Tím místem nemusí nutně být Praha a každý region má dokonce povinnost využít svá regionální specifika. Například hudební výraz všech regionálních stanic určují společně tři pracovníci z různých míst republiky, je totiž zbytečné programovat hudbu ve všech 14 místech zvlášť (existuje 14 regionálních stanic, pozn. red.). Tento systém umožňuje vybrat ty správné písničky pro posluchače napříč republikou, protože posluchačské zvyklosti od Aše po Těšín jsou de facto stejné. K tomu se samozřejmě přidávají regionální specifika, například z jižní Moravy folklór a dechovka nebo severomoravské kapely z Ostravska.

To znamená, že olomoucký rozhlas vysílá podle určitého programového schématu, ale pro své posluchače navíc přináší regionální prvky?

Ano. Programové schéma je společné pro všechny stanice, ty se na něm podílejí dohromady. Proč by pořad písniček na přání měl být v Budějovicích v jedenáct, v Olomouci ve dvanáct a v Ostravě v jednu odpoledne. Všechny regionální stanice tvoří národní okruh ve smyslu značky Český

rozhlas. Ale ten je naplňovaný v každé stanici vlastním obsahem a nejlépe podle stejných a dohodnutých pravidel.

Může si ČRo vytvořit svůj vlastní pořad bez ohledu na ostatní stanice?

Vznik takového pořadu je podřízen standardizovaným krokům přes tzv. programovou burzu. Pokud vznikne, je vysílán na jedné stanici, ale může být nabízen i jiným stanicím. Například jedním ze společných cílů mé práce a ředitele pro brněnský a zlínský rozhlas Jaromíra Ostrého je vytvořit společné moravské programové prvky.

Jak taková programová burza probíhá?

Sejde se určitý počet odborníků, zváží se potenciál možného nového pořadu, předchozí zkušenost, popřípadě zahraniční zkušenost a rozhodne se. Burzy mají zamezit zaplevelení přemírou pořadů. Nechceme vytvářet další a další pořady, ale reagovat na poptávku posluchačů. Rádio má být příjemným společníkem, od kterého se očekávají informace, zábava i ponaučení. Aby bylo rádio poslouchatelnější, změnila se lehce struktura vysílání, které je nyní více jednotilé, v radiové terminologii se říká proudové. Nechceme měnit obsah, ale především formu.

Nový projekt Regiony 2014 přináší také vysílání, které je více založené na střídání regionálního a společného programu...

Každé regionální studio vysílá samostatně svůj program od pěti hodin ráno do sedmi do večera, i když i zde jsou specifika, například Ostrava má od sedmi do půl osmé vysílání v polštině. Během dne existují dva pořady společné, odpolední *Česko, země neznámá* a ve čtyři *Humoriáda*, kde se pouští scénky ze slovesné výroby nebo rozhlasových pořadů. Tady není důvod, aby vznikalo několik takových podobných pořadů, protože by se vybíralo ze stejné databáze scének. Ovšem pokud by měl moravský posluchač pocit, že jsou tu pořady, které nám sem vnucuje Praha, tak se to bude muset předělat.

Můžeme ale říci, že kvantum regionálních pořadů v každé stanici převažuje?

Ano, takto to je postaveno.

Dříve byly jednotlivé stanice Českého rozhlasu více autonomní, každá měla vlastní slovesnou a hudební redakci, které vysílaly podle vlastního programu. Nyní se tyto redakce zrušily.

To není tak úplně pravda. Vznikla paralelně dvě centra. Centrum zpravodajství, které přináší zprávy a reportáže, a Centrum výroby, kam se přesunula slovesná a hudební výroba. V Olomouci se dál vyrábí hodně hudby i mluveného slova. Výroba z obou center směřuje jak na stanice regionální, tak na ostatní stanice Českého rozhlasu.

Olomoucký rozhlas tedy nevyrobí pořady pouze pro své vlastní vysílání.

Ne, čímž naplňuje další koncepci, a sice specifikaci jednotlivých stanic. Z Olomouce vysíláme sice v sobotu a v neděli pořady *Počteníčko* a *Setkání s literaturou*, ale když se u nás vyrobí například rozhlasová hra, nevysílá se na naší stanici, protože regionální stanice nejsou stanice mluveného slova. Stejně tak natáčíme koncerty filharmonie či opery, které se kdysi částečně vysílaly i v regionech, ale my si musíme uvědomit, že regionální stanice nejsou stanicemi klasické hudby, to je Vltava. Tato výroba tedy směřuje tam. Je možné, že se částečně tyto prvky objeví i na regionální stanici, ale ne jako dvouhodinový přenos koncertu. Pouze o tom informujeme nebo natočíme reportáž s ukázkami.

Změnil se poměr hudby a mluveného slova na stanici Český rozhlas Olomouc v rámci nové koncepce?

Nyní je to 65:35 ve prospěch hudby. Což je poměr, který byl na polovině regionálních stanic i předtím. A z toho hudebního obsahu je 80% české a 20% zahraniční. Což vychází z posluchačských preferencí.

Došlo k úbytku mluveného slova?

Na olomoucké stanici k jistému úbytku došlo, byly tady zvykem dlouhé slovesné útvary. Ale není to takový úbytek, že by rádio jenom hrálo a bylo zaměnitelné se soukromými hudebními stanicemi. Poměr hudby a mluveného slova třeba v Ostravě se vůbec nezměnil.

funkce rádia jako společníka a nositele informací nezmizí

Když se podíváme na spektrum posluchačů podle věku, převažuje starší generace?

U regionálních stanic Českého rozhlasu ano. Je zajímavé, že třeba dánské regionální stanice jsou poslouchány více mladými lidmi. Byla by hloupost, kdybychom si řekli, že přestaneme vysílat pro starší věkovou skupinu a začneme vysílat pro mladé. Platí, že čím jsou cílové skupiny

mladší, tím jsou roztržštěnější, tím více využívají moderních způsobů komunikace. Média jsou dnes nejen o obsahu, ale také o komunikačním kanále, kterým se obsah distribuuje. A je úplně jedno, jestli to je rádio nebo mobil či digitální rádia, internet, podcasty (audiovizuální soubory umístěné na webových stránkách, pozn. red.), streamy (kontinuální zvukový či obrazový přenos na internetu, např. i-radio; pozn. red.) a nebo taky rádio on demand, to znamená, že vy si určujete svou poptávkou třeba druh hudby. Platí také, že čím užší a specifitější je cílová skupina, tím větší záběr musíte mít. Proto musejí být specializované stanice celoplošné. Ale regionální stanice musejí zase naplňovat potřeby regionu. A s regionem je přeci jen více svázána starší generace. Nota bene, když dnešní mladí jsou více „do světa“.

Nebude podle Vás v budoucnu klesat počet posluchačů regionálních stanic?

Celkový počet konzumentů médií neklesá, pouze se přerodí k jiným formám. Za posledních deset let rapidně klesají tištěné náklady novin. Ale roste konzumace tohoto samého obsahu na internetu. Podobným způsobem klesá poslechovost. Mladí dnes nechtějí poslouchat rádio. Oni chtějí svoji hudbu, kterou si najdou nebo stáhnou, ostatně informace si také najdou. Ale od určitého věku se rádio stává společníkem, z legrace říkáme, že písničky na přání jsou takový facebook pro nejstarší generaci. Tito posluchači nechtějí pouze zahrát tu a tu písničku, ale oni si také vyměňují vzkazy: zahrajte tu a tu písničku a uvidíme se v neděli na chatě.

Takto posluchači byli, a mnozí stále jsou, zvyklí na svou stanici, kterou mají naladěnou na svém rádiu a tu poslouchají třeba celý den. Její program znají nazpaměť, těší se na své oblíbené pořady, které by neradi zmeškali. Moderní média a také již zmiňovaná propojenost a větší spolupráce jednotlivých stanic by posluchače měla nabádat více si vybírat a hledat cíleně ten pořad, který chtějí. A také kdy chtějí. Jestliže někdo chce poslouchat vážnou hudbu, najde si Vltavu, jestliže mluvené slovo, pak „Plusko“. Moderní

možnosti poslouchání rozhlasu přináší on-line archivy, podcasty, streamy.

Ano, dnes si posluchač vše může najít a poslouchat v zásadě, kdy potřebuje a chce, protože většina produkce Českého rozhlasu je dohledatelná právě v on-line archivu.

Cesta aktivního přístupu k médiím a informacím je dnes pro mladé lidi, v první řadě studenty, samozřejmě, ale starší generace se už tolik neorientuje ve stále se zrychlujícím vývoji informačních technologií. Podcasty, streamy či on-line archivy jsou pro ně neznámé pojmy. Když si uvědomíme, že velkou část populace tvoří lidé důchodového věku, kteří dospěli v čase knih a gramofonových desek, pochopíme, že naučit se využívat těchto možností je pro ně mnohem těžší. Je také pravda, že s narůstajícím věkem narůstá také pohodlnost. Čili se zase dostáváme k tradičnímu poslouchání rádia.

Funkce rádia jako společníka a nositele informací nezmizí. Nyní dorůstá generace 60. let, v závěsu jsou tzv. Husákovy děti, takže skupina posluchačů regionálních stanic Českého rozhlasu, kterou tvoří jak tato generace, tak kategorie od 60 let, začíná bobtnat. A změny, které se teď dějí ve vysílání, vedou k tomu, aby se oslovili i posluchači 50+. A nemá smysl oslovovat mladšího posluchače, protože posluchačské preference u mladší generace jsou naprosto rozdílné. Zároveň však nesmíme ztratit tu starší generaci, která dnes tvoří většinu posluchačů.

Ale i mladá generace jednou spadne do kategorie 50+. Začnou více poslouchat rádio?

Otázka je, jaká za tu dobu budou média. Podle mě se budou využívat tzv. multimédia. Dnes už i Český rozhlas na tom pracuje, sdílí se obsah nejenom auditivní, ale i vizuální. Je možné, že vše půjde cestou mobilních telefonů a my už nebudeme hudbu jenom poslouchat, ale budeme se na ni pořád dívat. Na druhou stranu rádio má obrovskou výhodu, že ho můžete poslouchat a dělat u toho i jiné věci.

nejhorší je, když člověk uvěří sám sobě

Odhlédneme-li od projektu Regiony 2014, který je společný všem regionálním stanicím Českého rozhlasu, máte ještě vlastní představy o budoucnosti Českého rozhlasu Olomouc?

Nemám žádnou spasitelskou představu ve smyslu „přicházím a se mnou přichází zákon“. Nejhorší je, když člověk uvěří sám sobě. Nechci, aby mi má práce přerostla přes hlavu. Mám praktické zkušenosti z konkurenčního prostředí a obecně se ukazuje, zvláště v neziskové sféře, že nelze očekávat dobré výsledky bez systémového a profesionálního přístupu. Budu se snažit přinést standartní postupy, které se týkají pracovní a společenské roviny, to znamená profesního chování a loajality vůči firmě.

Řídíte se ještě nějakým heslem?

Jedno z mých hesel je: nejlepší lež je pravda. Jsem také zvyklý orientovat se na to, že si něco naplánujeme, řekneme si, kdy a jak to máme udělat a pak výsledek vyhodnotíme. A tuto firemní kulturu s sebou nesu automaticky. To je nebezpečí pro kolegy, kteří zůstali mentálně někde v 70. či 80. letech. Prostě večírek skončil (smích). Český rozhlas je samozřejmě jako velká loď, která manévruje strašně pomalu, ale která si rozhodně zaslouží plout dál. A nejde to jinou cestou než cestou modernizace. Jak v pracovním, tak v ideovém duchu maximální profesionality.

večírek skončil

Za rozhovor děkuje Nela Kvapilová

Josef Podstata se narodil v roce 1962 v Olomouci. Vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci a obor Management a ekonomika na téže univerzitě. Po roce 1989 pracoval na manažerských pozicích novinových vydavatelství a soukromých rádií, převážně na Moravě. Vlastnil rozhlasovou stanicí Radio Hity. Od roku 2009 vedl jako ředitel Moravské divadlo Olomouc a v roce 2013 byl jmenován ředitelem dvou regionálních studií (Čr Olomouc a Čr Ostrava).

Když se toulá mikrofon

Miroslav Kobza, Aleš Spurný, Nela Kvapilová

Rozhlasové pořady se nenatáčejí pouze za mikrofonem ve studiu, izolovaném proti okolnímu hluku a vypořizovaném proti nežádoucí ozvěně. Zde redaktor za sebou zavře poměrně mohutné dveře se speciální klikou proti otevření, zasedne za mikrofon a rozsvítí červené světlo, aby ho ve studiu nikdo nevyrušoval. Takto, pravda, vzniká asi většina rozhlasových pořadů. Když však redaktor vyrazí s mikrofonem do krajiny ozvučené silným vichrem či rozvodněnou řekou po jarních deštích, musí se přizpůsobit podmínkám míst, v nichž právě natáčí. Nahrané mluvené slovo pak působí mnohem živěji, když se ozývá z autentického prostředí. Současná technika zprostředkuje posluchači kvalitní zvukový záznam přesto, že byl pořízen za sněhové chumelenice, jak můžete vidět na přiložené fotografii. Tato mnohdy dobrodružná práce dává vzniknout pořadu *Toulky krajem* a rozhlasové pohlednici *Od Pradědu na Hanou*.

Dvě desetiletí Toulek krajem

Toulky krajem ČRo Olomouc se vyvinuly z „nepravdivého občasnku“ Kaleidoskop a z pravidelného půlhodinového Kalendária. „V Kaleidoskopu jsme se věnovali zajímavým událostem a jejich okolnostem, které se v regionu odehrály, např. pobytu Karla Matěje Čapka Choda v hanácké metropoli nebo otevření Národního domu v Olomouci. S některými náměty přicházeli sami posluchači,“ vzpomíná redaktor Jan Sulovský, který zmíněné cykly od roku 1995 připravoval společně s režiséry Vladimírem Týrlem a Michalem Burešem.

Pod názvem *Toulky krajem* se pořad vysílá poprvé v roce 1998 a nějaký čas hledal svou podobu. Zpočátku šlo o komponovaný tvar s výrazným podílem literární složky. Tehdy se na něm podíleli spisovatelé Roman Ludva, Miroslav Kubiček, František Kobza a další. Text interpretovali vesměs herci Moravského divadla Olomouc.

Postupně převažovala reportážní a dokumentární forma. V létě roku 1999 se jako průvodce krajinou v pořadu poprvé objevil Miroslav Kobza. V té době byl zaměstnán jako redaktor v šumperském týdeníku a byl pozván do dopoledního pořadu, který byl věnován jeho rodnému Zábřehu. Bezprostředně poté byl osloven ředitelem regionálního rozhlasu Stanislavem Červenkou. „Po *Větrníku* (tak se jmenoval hodinový dopolední pořad s hostem) na mě *Honza Sulovský* čekal přede dveřmi studia a říkal, že si mě do kanceláře volá pan ředitel Červenka. Čekal jsem, co mi vytkne, a on mi naopak nabídl spolupráci.“ Poprvé spolu Miroslav Kobza s Janem Sulovským vyjeli za památkami a historií hradu a obce Hoštejn.

O té doby spolu pánové zažívali na *Toulkách krajem* spoustu dobrodružství, zachycovali atmosféru doby, mapovali krajinu a připomínali její historii. Miroslav Kobza se stal na 11 let vedoucím slovesné redakce.

„Nejcennější na tomto pořadu, ostatně jako na rozhlasové práci vůbec, je setkávání se s lidmi. Moc rád vzpomínám na atmosféru, kterou jsme s kolegy zažívali při hovorech o životě v malých odlehlých vesnicích, kam bychom se asi běžně nedostali,“ říká Jan Sulovský a Miroslav Kobza doplňuje: „Pro mě bylo úžasným objevem, že v našem regionu stále existují písmáci, kteří milují své vesnice natolik, že jsou schopni trávit hodiny v archivech a zjišťovat podrobnosti o drobných památkách, kterých si turisté sotva všimnou. Od lokálních patriotů se dozvíte informace, které nenajdete v žádné publikaci. Jejich povídání odhalí i lidskou tvář historie těchto obcí.“ Pořad *Toulky krajem* se vysílá na vlnách ČRo Olomouc dodnes. Naladit si jej můžete v neděli dopoledne po deváté hodině. Cyklus, který se věnuje historii olomouckého rozhlasu, stanice uvádí ve 14 hodin a 30 minut.

Mirek Kobza natáčí na Králickém Sněžníku na začátku dubna. Foto: Markéta Sokolová

Od Pradědu na Hanou

Od Pradědu na Hanou – tak se jmenuje cyklus rozhlasových pohlednic, který na vlnách Českého rozhlasu Olomouc již čtrnáct let představuje pozoruhodná místa a památky Olomouckého kraje a okolí. *„Byl to můj první samostatný rozhlasový projekt. Už delší dobu jsem nosil v hlavě nápad představit nějakou formou drobné prvky v krajině, malé vesničky či přírodní zajímavosti, jejichž historie či popis nevydají na větší dokument. Forma pohlednice mi připadla jako nejlepší řešení;“* popisuje zrození pohlednic

jejich autor, Mirek Kobza. *„Chci, aby posluchači měli pocit, že cestují se mnou, že vidí na vlastní oči to, o čem mluvím,“* dodává.

Za čtrnáct let existence pořadu navštívil už přes 1000 míst. Mnohá jsou obecně známá, jiná zcela zapomenutá. *„Někdy mi pak lidé píšou, že mnoho z toho, co jsem zjistil o jejich kapličky či vesnici vůbec netušili. To je pro mě opravdu pocta,“* prozradil závěrem poutník a autor pohlednic z kraje mezi Pradědem a Hanou, které je možné slyšet ve středu, čtvrtek a pátek v devět čtyřicet.

Olomoucké studio Radia Proglas: Chceme předávat dobré zprávy, těch smutných je někdy až moc

Přiznám se bez uzardění, že během mapování terénu olomouckých nekomerčních rádií jsem v momentě, kdy jsem „narazil“ na Proglas, zamýšlel koncipovat následující řádky jako jakýsi pandán faktograficky doplňující hlavní téma KROKu č. 1/2014. Zkrátka informovat o dramaturgické náplni, o cílových posluchačích nebo vůbec o budoucnosti rozhlasového média jako takového. Setkání s redaktory Radia Proglas **Radkou Rozkovcovou** a **Markem Chvátalem** mě však přimělo k razantní změně způsobu psaní a koneckonců proměně uvažovaných témat. Vznikl tak rozhovor, který se více než čeho jiného dotýká osobního vkladu a radosti z práce pro rozhlas a pro posluchače. Jak jeden (lépe řečeno: jedna) z dvojice protagonistů připomíná, mnohdy může největší potěšení přinášet „práce“, jíž nikdo jiný nedělá.

Rádio nejen pro křesťany

Radio Proglas se profiluje jako stanice pro celou rodinu. Tvoří ji převážně křesťané, přičemž ne tak zcela má vyznívat, že to je rádio jenom pro křesťany. „V pozadí by mělo být to, že rádio tvoří křesťané, vyznávající určité hodnoty,“ upřesňuje Marek Chvátal skutečnost, z jakých řad se rekrutují pracovníci této stanice. Radka Rozkovcová doplňuje: „Když to řeknu velmi zjednodušeně, nejde ale o stanici, kde by každé druhé slovo bylo Hospodin. Některé pořady jsou však specificky křesťansky zaměřené, zejména když se jedná o pořad duchovní nebo přímo teologicky naučný.“

O životní naději a nezkaženém světě

Stanice se zdaleka nezaměřuje na výhradně teologicky orientované pořady. „Chceme předávat dobré zprávy, protože si myslíme, že v dnešním světě je těch smutných zpráv až moc. Snažíme se vyhledávat to, co by běžného

posluchače – ať už je jím kdokoli, třeba někdo, kdo si nás naladí na autorádiu a netuší přitom, kterou stanici naladil – mohlo povzbudit, potěšit a možná mu i dodat nějakou životní naději, že ten svět není tak úplně zkažený,“ upřesňuje Radka Rozkovcová koncepci Radia Proglas.

Modlitba na vrcholu žebříčku poslechového pořadů

Další specifika s ohledem na stěžejní pořady Proglasu doplňuje Marek, který má v olomouckém studiu takřkajíc „na povel“ teologicky laděné programy: „Páteří stanice je, že my se na Proglasu modlíme. Může se tedy stát, a to pak může někoho nemile překvapit, že naladí Proglas a tam uslyší růženec a okamžitě přeladí. A zároveň paradoxně, a to je jedna z věcí, která se mi na Proglasu nejvíce líbí, je to ten nejposlouchanější čas. Kupříkladu při polední modlitbě poslechové rychle vyletí nahoru. Jde o to, aby se lidi sešli a společně se naživo modlili. Kolem toho se dějí další programy, které nejsou jenom pro věřící. Modlitba může třeba někoho oslovit, ale není naším cílem obracet někoho na víru,“ vyvrací ještě Marek možný předsudek o cíleném dogmatismu pořadů na Proglasu. „Pokud křesťan dělá křesťanský program, tak ho dělá pro křesťana, pro toho, kdo už věří. A když to někoho osloví, bohudíky za to, když ne, nic se neděje, nejsme prvoplánově evangelizační rádio,“ podotýká redaktor k výše řečenému.

Oblíbenost hudby na Proglasu

V souvislosti s posluchačskou typologií není bez zajímavosti, že další podstatnou páteří je hudba, kvůli které Proglas vyhledávají nejen věřící. „Ta spousta hudby, které dáváme prostor, už vůbec není prvoplánově křesťanská. Máme geniálního redaktora Milana Tesaře, který se

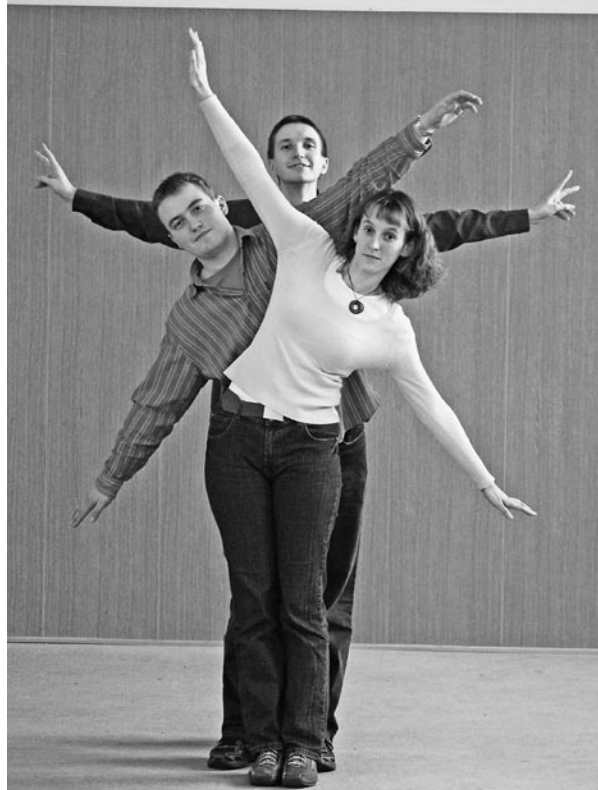
velice přísně věnuje hudební publicistice a na kvalitě je to znát. A je to právě hudba, díky které nás poslouchají lidé různých vyznání i posluchači bez vyznání,“ poukazuje Marek na prestiž hudebních pořadů, které na stanici nahladíte. Hudební redakce má tři oddělení: populární hudby, vážné hudby a folkloru. Není vzácností, že Proglas vysílá i živé koncerty přímo ze studia nebo záznamy koncertů z regionu.

Duchovní pořady – církev tvoříme společně

A od hudby zpět k dramaturgickému rozčlenění a dalším osám vysílání. Nejpevnějším článkem je tzv. denní modlitba církve – ranní a večerní chvály a modlitba před spaním. Někdy se modlí z brněnské centrály Proglasu službu konající moderátor, jindy modlitbu zajišťují v regionálních studiích nejrůznější společenství. Například každé úterý ve 21 hodin se z olomouckého studia vysílají večerní chvály živě – přicházejí řeholníci a kněží, vysokoškolští studenti a bohoslovci z kněžského semináře či přátelé Proglasu. Někdy můžete slyšet i samotné redaktory. „Prostřednictvím připojení se k této modlitbě mohou posluchači prožívat svou sounáležitost s celou církví,“ dodává Radka Rozkocová. Kromě denní modlitby církve můžete na Proglasu naladit přenosy bohoslužeb, pobožností, *Myslenku na den*, *Duchovní slovo* a podobně.

Vyšší počet zájemců o CD během zkuškového

Z nabídky slovesných pořadů upozorníme na duchovní vzdělávací cykly, jejichž přípravou se mimo jiné zabývá právě Marek: „Jsou zaměřené na teologická témata a mají vzdělávat. U posluchače to vyžaduje soustředění, touhu dozvědět se něco nového. Materiál občas používají studenti na teologických školách jako studijní pomůcku. Cykly vydáváme na CD a o zkuškovém se výrazně zvedne počet odběratelů. To přijde málem celá teologická fakulta a studenti chtějí mít audio záznam svého kantora, který je bude zkoušet. Na jaro připravuji pořady týkající se křesťanských teologů prvních tří staletí,“ zakončuje Marek exkurz do tematiky specificky teologických pořadů.

Zleva Jaroslav Topinka, zvukař a technik, uprostřed Marek Chvátal, vpravo Radka Rozkocová, dvojice redaktorů Studia Radim.

Dotýkání se spirituality

Pořady pro širší publikum zahrnují například *Dotýkání světla* – dle Markových slov to už není teologie „v drsném, surovém stavu“, ale spíše dotýkání se spirituality. „Měl jsem možnost zajet do Říma, do komunity kapucínů v Collegio di San Lorenzo. To místo je kouzelné tím, že tam jezdí kapucíni z celého světa studovat františkánskou spiritualitu,“ popisuje Marek jeden z inspiračních zdrojů. „Jeden bratr kapucín z Česka tam byl na studiích, já u něho pobýval na návštěvě. Pozval jsem si devět bratrů ze tří světadílů, například z Filipín, Etiopie, Slovinska, a bylo zajímavé sledovat, jak se ta jediná kapucínská spiritualita projevuje v různých kulturách a odlišných tradicích.“

Dotýkání světla se také řídí liturgickou dobou. Na letošní postní dobu připravuje Marek rozhovor s převážně olomouckými teology: „Schéma je nastaveno tak, že pro šest postních týdnů jsem vybral různé postavy ze Starého zákona (Júdit, Ester, Jeremiáš). Jde o hrdiny, kteří neváhali riskovat život a někteří z nich zemřeli jako mučedníci. Smyslem je ukázat hrdinství ve Starém zákoně s přesahem na velikonoční dobu, kde se budeme bavit o mučednické smrti a vítězství Ježíše Krista,“ láká posluchače na následující týdny k přijímačům jeden z autorů *Dotýkání světla*.

Relace pro každého

O stručný přehled relací prvoplánově hodnocených jako „nezbožné“ jsem požádal jeho kolegyni ze studia: „Dětem školou povinným je určený *Barvínek* – v rámci něj aktuálně běží cyklus *Věda není nuda*. Pro „náctiletou“ mládež máme interaktivní, kontaktní pořady jako například *Rozhlasové městečko*; lze v nich soutěžit o různé ceny – hry, knížky, vstupenky. Pro „náctiletého“ středoškoláka, možná

Interiéry Studia Radim: „Sedce v tomto rozhlasovém studiu věříme, že na druhé straně jste vy, naši posluchači.“

i „-cetiletého“ vysokoškoláka, je příhodný *Šmrnc*. Od podstaty názvu to má být „šmrncovní“ pořad přinášející aktuální témata, která mladého člověka zajímají,“ uzavírá Radka na téma Proglas a mladistvý posluchač. Maminkám na rodičovské dovolené je svým zaměřením určen magazín *Kafemlýnek*. Proglas nezapomíná ani na seniory, kterým věnuje týdeník zaměřující se na jejich zájmy, potřeby a problémy. Součástí vysílání jsou rovněž kontaktní pořady, které spoluvytvářejí posluchači prostřednictvím telefonátů a SMS.

Osmnáctiletý Radim

Historie Radia Proglas sahá do prosince roku 1995. Z celkových šesti regionálních studií (kromě Olomouce ještě Praha, Litoměřice, Hradec Králové, České Budějovice a Ostrava) je to olomoucké nejstarší. Dokonce o pár týdnů předběhlo hlavní, tedy brněnskou, redakci. Každé ze studií mapuje dění v konkrétní diecézi. „Měli bychom postihovat dění v celé olomoucké arcidiecézi, tj. od Jeseníků až po Kyjov, což je pro dva lidi opravdu široký záběr. Dobré je to, že pořady, které předtočíme tady, pošleme do Brna a odtamtud se vysílají celoplošně. Regionální zpravodajství se tedy dostane nejen k lidem v regionu,“ připomíná Radka dělbu práce jednotlivých studií. Všechna regionální studia Proglasu nesou jména světců, to olomoucké se jmenuje Radim podle bratra sv. Vojtěcha Slavníkovce.

Sepětí s regionem

Vazba na region je další osou produkce studia Radim: „Snažíme se spolupracovat s nejrůznějšími institucemi z regionu, i přímo z Olomouce, ať už je to univerzita, instituce typu Moravská filharmonie, Arcidiecézní muzeum, Arcibiskupství olomoucké, Arcibiskupská kurie se všemi pastoračními centry, např. Centrem pro katechezi, Centrem pro rodinu, Centrem pro školy. Spolupracujeme také s církevními školami a s velkou řadou dalších kulturních institucí. Ty totiž produkují spoustu akcí, které by našeho cílového posluchače mohly zajímat. Jsem ráda, že za dobu, co tady jsem, není Proglas v Olomouci neznámou stanicí.“

Mravenčí práci se nám povedlo dostat se do povědomí, vyjmenovává Radka kanály, odkud do Proglasu proudí informace.

Živé vstupy

Není bez zajímavosti zjistit, jak lze všechnu práci, moderátorskou i tu reportážně-pořizovací včetně technické složky, zvládnout ve třech (redaktoři mají k dispozici zvukaře Jardu Topinku). „Když se jedná o zprávy, pak si nemůžeme vždy dovolit komfort vyjet na reportáž. Zprávu sestavíme z dostupných informací, telefonicky pořizovaných nahrávek s aktéry, případně domluvíme živý vstup, což proud vysílání osvěží. Živě se do vysílání hlásíme i my, z akcí, kterých se osobně účastníme – festivaly, Noc kostelů apod.

U: nevšední všednost

Jedním z neoriginálnějších pořadů olomouckého Proglasu je cyklus „U:“ inspirovaný tradičním incipitem „na návštěvě u...“. Představuje instituce, místa a osobnosti Arcidiecéze olomoucké. **U:** bylo třeba na návštěvě v dobrovolné charitě Těšetice. „Setkal jsem se tam se skupinou lidí zralého věku. Před začátkem adventu členové vyráběli adventní věnce, které pak prodávali a získanou částku věnovali na dárky pro děti z ukrajinských dětských domovů. Doprostřed stolu jsem postavil mikrofon, na který v průběhu práce úplně zapomněli – díky tomu byl pořad živější. Právě to je smysl **U:** – být tam a atmosféru místa přenést k posluchači. Může to být inspirativní pro někoho, kdo by se chtěl dobrovolnický zapojit do nějaké činnosti a najednou slyší, že v Těšeticích už deset let něco takového na dobrovolné bázi funguje,“ připomíná Marek zajímavou zkušenost ze zákulisí pořadu **U:** „Mně se na tom líbí právě to, že často se dostaneme do nějaké obce mezi kopci, velice zapadlé, jejíž obyvatelé by si nikdy nemysleli, že budou protagonisty rozhlasového pořadu. Líbí se nám ukazovat život v běžné všednodennosti, která ale nemusí být vůbec tak všední, jak se na první pohled zdá,“ dodává Radka k filozofii cyklu. Dalšími zastávkami pořadu byly vesnice Radkova Lhota na Přerovsku a zdejší domov pro seniory nebo Chudobín, obec tří kostelů spjatých

Radio Proglas: vstup do kapucínského kláštera z Blazejovského náměstí.

osobou jediného faráře. Ale to už by bylo na delší vyprávění... Ať už bychom narazili na jakýkoliv pořad z produkce Radia Proglas, nesl by se v duchu poselství vyřčeného ústy jednoho ze zakladatelů, duchovních otců Proglasu: „Dělejte, co nikdo nedělá“. „S tím přihlédnutím ovšem, že ten pořad vždy nese nějakou naději, aby posluchače pohládl, neznervoznil, aby ho v něčem inspiroval. Nemusí to být něco, co člověka prvoplánově rozveselí ve smyslu pobaví, ale spíš rozveselí ve smyslu, že mu přinese pokoj,“ dodává k mottu práce redaktora v Radiu Proglas Radka Rozkvcová.

K specifikům Radia Proglas patří jeho posluchačská základna, konkrétněji řečeno úzký vztah mezi posluchačem a pracovníky rádia. „Klub přátel posluchačů Radia Proglas je sdružení lidí, kteří s námi určitým způsobem sympatizují, pošlou nám přihlášku a členství pro ně znamená to, že nás budou podporovat – zejména tím, že budou šířit naše dobré jméno, že s námi sympatizují a že jsme důležitá součást jejich života,“ upřesňuje Radka a současně zmiňuje

také praktický druh podpory: „Druhá možnost podpory je finanční, protože jsme nekomerční rádio, nevysíláme reklamu a, což je v naší zemi unikátní, žijeme z příspěvků svých posluchačů. V realu to znamená, že naši posluchači podle svých možností, když uznají za vhodné a když se jim naše pořady líbí – mohou poslat příspěvek v jakékoliv výši. S těmi lidmi se snažíme zůstat v kontaktu. Posíláme jim náš magazín Vlnění a Zpravodaj Proglasu. Pořádáme Dny otevřených dveří, lidé k nám mohou přijet, hovořit s námi a inspirovat nás. I my sami se o sobě snažíme dávat vědět, pořádáme besedy, vyjíždíme do farností. Snažíme se s lidmi aktivně komunikovat, zjišťovat například, co oni sami chtějí, aby se vysílalo.“

Hovořit hlasem, který nešokuje, ale povzbudí

Podoba publicistických pořadů je v podání Proglasu odlišná; jejich cílem není vnímatele za každou cenu šokovat. „Jedna z věcí, které mě na rozhlasové práci baví, je, jak se zpráva říká. To znamená tempo řeči, intonace, celkové vyznění výpovědi, protože v rozhlasu nemáte čeho jiného se chytit než hlasu, který na vás mluví. Pokud bude někde tsunami a já to na vás budu křičet a budu u toho kvílet a dělat senzaci, tak z toho budete mít jiný pocit, než když vyjádřím účast a případně řeknu, že člověk prostřednictvím různých organizací může přispět k tomu, aby se tamější podmínky zlepšily;“ popisuje způsob prezentace zpravodajství Radka. Výběrovost zpravodajství má svůj smysl, zpráva nekončí pouhým oznámením. „Situaci potom sledujeme dál. Posluchač se tedy nedozví jen to, že na Haiti se stala strašná událost nebetýchých rozměrů, ale za rok se dozví, že na Haiti se udělala spousta práce a konkrétně jaké. Takže neslyší jen tu negativní zprávu, ale po čase slyší, že se tam něco změnilo. A kdo říká, že pak musím vyhledávat, kdo kde koho ještě zabil, když můžu informovat, kdo kde komu pomohl;“ připojuje se k Radčiným slovům Marek.

*Rozhovor ve spolupráci s oběma dotazovanými připravil
Lukáš Neumann*

Je-li na stránkách prvního čísla KROKu řeč o rozhlase jako o médiu, pak stojí určitě zato zamyslet se nad budoucností auditivně orientovaných médií. Je jen otázkou času, kdy úlohu převzou interaktivnější technologické hračky a výtobytky? Bude mít mezi médii ještě mluvené slovo své místo? Oba protagonisté rozhovoru nám v tomto ohledu poskytli zajímavé předpovědi.

Marek: „Budoucnost rozhlasu bude podobná budoucnosti tištěných knih, myslím, že lidi se toho nikdy nevzdají. Na druhou stranu ta úloha může být postupně menší, ale nikdy nebude žádná.“

Radka: „Já si myslím, že rozhlas bude vždycky specifické médium pro člověka, který má fantazii. Rozhlas je pro člověka, který se umí víc soustředit, anebo, který umí dělat víc věcí najednou. Když se díváte na televizi, tak se na ni opravdu musíte dívat a v ideálním případě poslouchat zvuk, kdežto u rozhlasu můžete mít nádobí, žehlit, řídit auto, hrát si s dítětem. Nejde o pouhou kulisu, pořad to může být soustředěný poslech. Jsou dnes trendy, že se do rozhlasových studií dávají kamery a na internetu se vysílá obraz ze studia. Může to být jedna z cest. Na druhou stranu, do rozhlasu jde člověk s tím, že nemusí být dobře nalícený, protože to nebude slyšet. Někdo má hezký hlas a přitom podle toho hlasu vůbec nevypadá. Má ten hlas třeba mladý a je mu sedmdesát. A to je to kouzlo, které pro mě rozhlas má. Je to pro mě daleko intimnější, komornější atmosféra, než když k tomu mám obrázky. Myslím si také, že budoucnost rozhlasovosti je možná ne v tom, že by posluchač měl zapnuté rádio od rána do večera, ale spíš v tom, že si posluchač na internetu vyhledá konkrétní rozhlasový pořad, který ho zajímá. Radio Proglas má velice obsáhlý audioarchiv a já sama jej využívám.“

Marek: „A tak to je asi u všech médií – podívat se na pořady, kdy my chceme, a ne, kdy nám to médium naservíruje.“

(lun)

Naladte si naši vlnu

Marie Dokoupilová

Pravidelné rozhlasové vysílání bylo v Československu zahájeno 18. května 1923. První relace se přenášela z provizorního studia umístěného v zapůjčeném plátěném skautském stanu ve Kbelích u Prahy. Československo se tím po Velké Británii zařadilo mezi první dvě země v Evropě s pravidelným rozhlasovým vysíláním. To zpočátku trvalo pouze jednu hodinu večer, kdy pro příjem signálu existovaly nejlepší podmínky. Spojením společnosti Radioslavia se Spolkem českých žurnalistů vzniklo 7. června Československé zpravodajství radiotelefonické, společnost s ručením omezeným, která získala koncesi pro bezdrátové vysílání. Od července téhož roku se přejmenovala na Radiojournal, zaměstnávající v počátcích šest pracovníků. K poslechu rozhlasu bylo nutné vyříditi si koncesi a zaplatit příslušný poplatek.

Pokud bychom chtěli prostřednictvím exponátů představit vývoj firem vyrábějících radiopřijímače a případně jejich produkci ve všech mutacích a typech v průběhu historie, museli bychom k tomu disponovat obrovskými prostorami. K neznámějším podnikům patřily v Československu např. firmy Bezdra, Empo, Iron, Markofon, Mikrofona, Palaba, Rektra, Rel, Sigma, Telegrafia, nejproslulejší Tesla, v Německu Blaupunkt, Mende, Saba, Telefunken (firma působila také v Rakousku a v Maďarsku), v USA Marconi, v Holandsku Philips, v Maďarsku Tungsram, v Rakousku Hornyphon.

Podle přehledu firem a výrobců rádií uvedených na www.radiohistoria.sk existovalo více než 450 různých podniků prakticky ze všech evropských států, z Japonska, USA a ze Sovětského svazu, např. v Německu 160 (později v NDR dalších 18), v Československu 146, v Rakousku 17, v Maďarsku 12 a ve Velké Británii pět podniků zabývajících se výrobou rádií a jejich součástí. Tato statistika nemusí být naprosto kompletní. Některé firmy vyráběly jen několik let, většina zanikla, ale několik jich existuje

dodnes – japonská AIWA, švédská Ericsson, české ETA, Supraphon a Tesla, rakouská Kapsch, holandská Philips, německé Siemens a Valvo, maďarská Tungsram, pouze u některých se výrobní programy zaměřily jiným směrem.

Velké firmy záhy poznaly, že výrobky prodává reklama. Jejich nabídkové plakáty, inzeráty a reklamní letáky dodnes uchvacují svou nápaditostí, propracovaností a krásou. Ale ani menší podniky často nezůstávaly v reklamě pozadu.

Rozhlasové poplatky v roce 1926

„Kdo si chce pořídit přijímací stanici, potřebuje k tomu ovšem úředního povolení. Mít doma přijímací stanici bez úředního povolení je trestné, a tresty jsou velmi přísné. Úřední povolení čili koncese vydávají poštovní úřady. Dostati koncesi je velmi jednoduché. Koupíte si kolek na žádost (5 Kč) a kolek na koncesi (8 Kč) a zajdete k poštovnímu úřadu, který vám dodává psaní. Nejste-li u úřadu dobře známi, vezměte s sebou nějaký doklad,

Část sbírky Ladislava Kremsera na výstavě v Prostějově, foto: J. Pospíšil

Výstavu doplňovaly informační panely, foto: M. Dokoupilová

na kterém je vyznačena vaše domovská obec, na př. domovský list. U poštovního úřadu si koupíte za 1 Kč vzorec žádosti. Vyplníte jej a podepíšete. Pak zaplatíte na nejbližší měsíc rozhlasový poplatek (nyní 15 Kč) a dostanete ihned koncesi. Celé úřední jednání netrvá ani 10 minut. Rozhlasový poplatek za další měsíce můžete platit buď u poštovního úřadu nebo listonoši. Na každý zaplacený měsíční poplatek dostanete zvláštní stvrzenku. Přemístíte-li dočasně svou stanici, na př. vezmete-li ji na letní byt, na skautské tábořiště, na výlet a pod., nemusíte toho nikde hlásit. Koncesi si vezmete však vždycky s sebou. Poštovnímu úřadu se hlásí pouze trvalé přestěhování stanice.“(Z brožurky *Radiofonie, její podstata, význam a praktické úkoly*, leden 1926)

Tesla nebo Philips?

Československý podnik vyrábějící elektrotechnické přístroje a součástky působil pod názvem Tesla od 7. března 1946. Vznikl zestátněním a spojením pražských firem Always, Elektra, Elektrotechna, Metallix-Roentgen, Mikrofona, Radioelektra, Triotron, Telegrafia, Prchal-Ericson, bratislavských Siemens-Radio a Tungstam, Modrý bod s továrnou v Kolíně a československých poboček podniků Philips, Siemens-Halske a Telefunken. Za socialismu se Tesla stala monopolním výrobcem televizorů, radiopřijímačů, vysílacích zařízení, žárovek a elektrotechnických součástek. Zásobovala nejen všechny socialistické státy v rámci RVHP (Rady vzájemné hospodářské pomoci), ale i další tehdy spřátelené země (např. Egypt, Sýrie). Pobočky podniku působily v Karlíně, Vršovicích, Strašnicích, Hloubětíně, Holešovicích, Pardubicích, Rožnově, Vrchlabí, Lanškrouně, Valašském Meziříčí, Litovli, na Slovensku v Oravě, Stropkově nebo v Bratislavě. Po roce 1989 se jednotlivé části podniku osamostatnily. Většinou zanikly, protože v novém tržním prostředí nemohly konkurovat kvalitou ani cenou. Některé se přeměnily na soukromé firmy s jiným názvem. Jediným přímým pokračovatelem je současná firma Tesla a. s., která vznikla z pobočky v Hloubětíně. Vyrábí vysílací zařízení, vojenské mikrovlnné systémy, zdravotnické přístroje nebo mobilní úpravny vody. Závod v Mladé Vožici se zabývá strojírenskou výrobou. Celý podnik má přibližně 400 zaměstnanců.

Původní firma zdánlivě získala jméno podle světoznámého srbsko-amerického fyzika Nikoly Tesly. Podniky však nesmějí nést jméno slavných osob, pokud nejsou přímými pokračovateli podniků založenými jimi samými (např. firma Křižík). Tehdejší československé úřady přišly s vysvětlením, že slovo Tesla představuje zkratku utvořenou ze slov *technika slaboproudá*.

Philips

V roce 1891 bratři Gerard a Anton Philipsovi založili v holandském Eindhovenu společnost Philips&Co s cílem pokrýt poptávku po žárovkách v rozvíjejícím se prostředí

elektrizace. V roce 1926 se poprvé objevilo logo v tvaru vlnek a hvězdiček na elektronkách Miniwat. Philips se postupně v oblasti rádiové techniky propracoval do čela. Vždy vedl v inovaci elektronek, rozšiřoval produkci až do dnešních rozměrů, pokrývá oblast spotřebitelských, zdravotnických i technologických výrobků. V roce 1925 Philips zahájil první televizní experimenty a roku 1927 započal s výrobou rádií. Do pěti let jich prodal milion a stal se největším výrobcem rádií na světě. O rok později vyrobil svou milióntou elektronku a v USA začal vyrábět rentgenové přístroje. V roce 1939, kdy byl na trh uveden první elektrický strojek Philips, společnost zaměstnávala na celém světě 45 000 lidí.

Firma významně přispěla také k vývoji nahrávání, přenosu a reprodukce televizního obrazu. Roku 1963 začala prodávat kompaktní audiokazetu a v roce 1965 vyrobila své první integrované obvody. Divize Philips Research dosáhla zásadního pokroku ve zpracování, ukládání a přenosu obrazu, zvuku a dat. Vývoj vedl k vynálezům optického disku LaserVision,

Philips 55A
Rádio vyrobené v roce 1932. Rozměry: 200 x 160 x 170 mm.
První model s vlnovkou jako ozdobnou částí na přední straně.
Elektronky: 6AR5, 6X4, 6X5, 6X6, 6X7, 6X8, 6X9, 6X10, 6X11, 6X12, 6X13, 6X14, 6X15, 6X16, 6X17, 6X18, 6X19, 6X20, 6X21, 6X22, 6X23, 6X24, 6X25, 6X26, 6X27, 6X28, 6X29, 6X30, 6X31, 6X32, 6X33, 6X34, 6X35, 6X36, 6X37, 6X38, 6X39, 6X40, 6X41, 6X42, 6X43, 6X44, 6X45, 6X46, 6X47, 6X48, 6X49, 6X50, 6X51, 6X52, 6X53, 6X54, 6X55, 6X56, 6X57, 6X58, 6X59, 6X60, 6X61, 6X62, 6X63, 6X64, 6X65, 6X66, 6X67, 6X68, 6X69, 6X70, 6X71, 6X72, 6X73, 6X74, 6X75, 6X76, 6X77, 6X78, 6X79, 6X80, 6X81, 6X82, 6X83, 6X84, 6X85, 6X86, 6X87, 6X88, 6X89, 6X90, 6X91, 6X92, 6X93, 6X94, 6X95, 6X96, 6X97, 6X98, 6X99, 6X100.

kompaktního disku a optických telekomunikačních systémů. V roce 1972 založil Philips společnost PolyGram, která se stala mimořádně úspěšným hudebním vydavatelstvem.

Philips poskytoval řadu licencí na výrobu radiopřijímačů takřka v každé evropské zemi, u nás např. firmě Rektra v Praze. Výsledky práce vývojářů Philips se inspirovali i tvůrci mnohých přijímačů konstruovaných později podnikem Tesla, n. p., zvláště typů Šariš 208U, Phileta a Philetina.

Jak to bylo s rádii v Prostějově

Už v roce 1925 existovaly ve městě tři prodejny „radio přístrojů“, jejichž majiteli byli Jaroslav Hejduk v Kravařově ulici č. 7, Pavel Mucha na dnešním Žižkově náměstí č. 9 a Jan Musil v Ehrenstammově ulici č. 4 (dnes Uprkově). Obchod Jaroslava Hejduka fungoval na stejném místě až do roku 1946, po válce se dokonce ještě rozšířil o pobočku na Poděbradově náměstí. K roku 1933 počet prodejen s radiopotřebami vzrostl na deset. Jen na hlavním náměstí byste tenkrát našli tři, v Kravařově ulici dvě, další dvě v dnešní Wolkerově ulici a po jedné na dnešním náměstí E. Husserla, na Žižkově náměstí a ve Svatoplukově ulici. Ve sbírce rádií Ladislava Kremsera se nachází např. přijímač se štítkem firmy Zajaczkowski, která měla ve 30. letech 20. století v Prostějově prodejnu na Masarykově náměstí č. 23.

Majitelé obchodů Augustin Friml, Jaroslav Hejduk, Ing. Daniel Lonek, Alois Šťastný a Josef Knotek provozovali svou živnost prodeje rádií a radiopotřeb většinou až do znárodnění po roce 1948.

Sbírka Ladislava Kremsera

V prostorách Špalíčku v Muzeu Prostějovska v Uprkově ulici č. 18 proběhla ve dnech 23. září až 28. listopadu 2010 výstava, která představila výběr nejkrásnějších exponátů rádií z kolekce soukromého sběratele Ladislava Kremsera z Prostějovska, především 143 kusů různých typů radiopřijímačů, zejména značek Tesla, Philips, Mikroфона,

Rádio Philips z let 1931–1932, foto: J. Pospíšil

Vpravo Ladislav Kremser, uprostřed Ing. Adolf Coufal, který na vernisáži přednesl rádio-adaptaci původně Wolkerovy básně „Balada o očích magických (Ladových)“. Foto: J. Pospíšil

Empo, Ideal radio (Blaupunkt neboli Modrý bod), Iron, Rel, Telefunken, Telegrafia, Tungsram, Titan, Marconi, Mende, Saba, Ingelen, Técalamite, Zvězda, Excelsior, Silverstone, Lumofon. Vystavené kousky sice zaplnily celé čtyři místnosti, přitom tvořily asi jen desetinu z celkového počtu, které sběratel vlastní. Nejpočetněji má ve sbírce zastoupeny výrobky firem Tesla a Philips. Jeho kolekce obsahuje kompletní řadu rádií vyrobených podnikem Tesla, včetně různých mutací a jejich barevných provedení. Také z produkce jiných firem se mu povedlo shromáždit mnoho modelů. Získal rovněž celou řadu rarit, např. francouzské rádio Técalamite vyrobené firmou specializující se jinak na produkci mazacích zařízení. Vlastní i předchůdce magnetofonů, tzv. drát fon pocházející z USA. Drtivá většina přístrojů v jeho sbírce je plně funkční. I méně technicky informované a zanícené obdivovatele zaujme variabilita a krása vnějšího provedení radiopřijímačů, které kdysi tvořily opravdu nádherný doplněk domácností. V počátcích

vysílání však rádia patřila ke vzácnostem, které si mohl dovolit jen málokdo. Na vesnicích vlastnil přijímač často jediný člověk, u něhož se scházeli ostatní jen k poslechu.

O tom, jak velkou vášní pro Ladislava Kremsera sbírání rádií je, svědčí mimo jiné i fakt, že kvůli nakupování dalších exponátů rozprodal i svou předchozí sbírku motorek značky Harley-Davidson. Doma ovšem radiopřijímače musí ukládat do regálů v několika řadách nad i za sebou. Výstava v Prostějově tak byla i pro něj jedinečnou příležitostí provětrat své sběratelské poklady a potěšit se i těmi, které kvůli nedostatku prostoru musí zůstat ukryté v zadních řadách...

Výstava kromě toho přispěla ještě k dalšímu nápadu. Hudební skupina Charlie Straight natočila video, ve kterém vystupují a „hrají“ i rádia.

<http://www.youtube.com/watch?v=OSBneOZpMVE>
Video z výstavy si můžete prohlédnout na http://www.muzeumpv.cz/html/2010_radia.html

Dali mi šanci se učit

Rozhovor s Petrou Ševců

Tento rok to bude přesně deset let, co Petra Ševců pracuje pro Český rozhlas Olomouc. Začínala jako externistka s rozhlasovými anketami v ulicích Olomouce, dnes už má za sebou např. několik rozhlasových adaptací populárních knižních titulů, reportáže natáčené v terénu a práci na rozhlasových dokumentech či moderování pořadů, které znají posluchači (nejen) na Olomoucku. Momentálně ji jako webeditorku nejvíce zaměstnává správa internetové stránky ČR Olomouc. A stihá toho ještě mnohem víc...

Práce v rozhlasu je tvým povoláním, posláním, zaměstnáním, nebo ještě něčím úplně jiným?

Řekla bych, že od každého trochu. Hlavně mě ta práce baví a to je pro mě důležité.

Těch oblastí a aktivit, kterým se věnuješ, je víc: web-editorka a moderátorka v rozhlasu, herečka na divadle i v amatérských filmech, producentka hudební kapely, externí vysokoškolská pedagožka, nově i filmová dokumentaristka. Jakou pozici v tomto spektru má rozhlas? Dochází k tomu, že se tyto oblasti ve tvé práci různě propojují a prolínají?

Určitě se prolínají. Kdybych odmalička nehrála divadlo, nestudovala bych v Olomouci divadelní vědu a žurnalistiku, a tak nezačala pracovat v olomouckém rozhlasu. Myslím, že všechny věci, které v životě dělám, spolu souvisí. Ta souvislost a návaznost mi ale dochází až zpětně.

V rozhlasu jsi externě začala pracovat už při studiích na vysoké škole. Pomohly ti v začátcích „před mikrofonem“ vědomosti získané při studiu žurnalistiky či třeba herecká zkušenost z divadla?

Když jsem do rozhlasu přišla, nic moc jsem neuměla. Možná jsem měla zajímavý hlas a potenciál, který ve mně ti zkušenější viděli a dali mi tak šanci se učit. Někdy to bylo

těžké. Pamatuju si na své první natáčení ankety s lidmi na ulici. Byla zima, vánoční trhy a já tři hodiny mrzla na náměstí a bála se kohokoliv oslovit. Nedávno jsem si přehrávala svoje první vstupy na mikrofon a hodně jsem se smála. Ale tak začít se někde musí, a když jsou kolem vás lidi, od kterých se můžete učit, jde to vlastně samo. A já jsem ty lidi kolem sebe měla a našťásti dodnes mám.

Pokud jde o vysokoškolskou odbornou přípravu pro práci v rozhlasu, existují u nás v ČR obory, které se zaměřují přímo na tento cíl? Je něco takového vůbec potřeba? A jak by v obrysech taková odborná příprava podle tebe měla vypadat?

Jsou u nás katedry žurnalistiky na univerzitách. Já sama jsem žurnalistiku vystudovala. Ale taky jsem od začátku třetího ročníku začala pracovat v rozhlasu. Myslím, že aby tuto práci mohl člověk dělat, musí mít talent a píli. K tomu vám „pouhé“ studium nestačí. Podle mě je hodně důležité si dobře vybrat obor, být aktivní už při studiu, věnovat se tomu i ve volném čase. Pak můžete nabídnout i zkušenosti. Ne jenom papír, že jste něco vystudovali. Ale to platí i pro jiné obory. Ze své zkušenosti si myslím, že je potřeba více propojit školu a praxi. Že by se studenti měli spíše než biflovat seznamy, učit řemeslo. Ale vědomosti, souvislosti a přehled, které člověk nabude při studiu, jsou také důležitou součástí.

Zkušenost z divadla, znalost dramatické tvorby využíváš v rozhlasu při práci na rozhlasových dramtizacích či rozhlasové četbě. Které knihy jsi již převedla do podoby rozhlasového formátu? Jaká jsou největší úskalí takové práce?

Tady jsem měla opět velké štěstí, že jsem narazila na režiséra Michala Bureše, který mi dal možnost zkusit si, jaké to je, dělat rozhlasové úpravy. Začala jsem rozhlasovým zpracováním inscenace Divadla na cucky Kabaret Kaldera, poté

jsem upravila jako četbu Robinsona Crusoe, romány Mile-
nec Lady Chatterleyové, Hlídač č. 47, Na Větrné hůrce a také
četbu z detektivního románu Michala Sýkory Případ pro
exorcistu. Já pracuji poměrně intuitivně. Největším úskalím
je asi to, že máte mnohem menší prostor, ale musíte ho za-
plnit tím podstatným. Nic nesmí být navíc a nic nesmí chy-
bět. A to škrtání, to je ze všeho nejhorší. Zvlášť, když máte
respekt k textu, ve kterém škrtáte. To už pak vůbec emoce
musí jít stranou.

**Působíš také jako produkční olomoucké kapely Nylon
Jail. Jak se to tak seběhne, že se z rozhlasové pracovnice
stane „organizátorka“ aktivit kapely na vzestupu? Co ti
to v osobním životě přináší, a co zase bere?**

Já se vlastně ke kapele dostala taky přes rozhlas. Roman
Vičík v jednom rozhovoru říkal, že hledají manažerku a já šla
náhodou kolem a bylo to. Přineslo to spoustu zábavy, mnohé
nové lidi do života a hlavně velké zkušenosti.

**Ke konci minulého roku jsi v souvislosti
s koncertováním kapely Nylon Jail dvakrát navštívila
revoluční Ukrajinu. Proč jste tam vlastně jeli? A co jsi
tam viděla? Co jsi tam zažila?**

Kapela jela do Kyjeva koncertem podpořit demon-
strující na Majdanu. Náš realizační tým – fotograf Ondřej
Hruška, filmař David Mencl a já - dokumentujeme všechno,
co kapela dělá, takže já a Ondřej jsme jeli taky. První setkání
s revolucí bylo velmi emotivní. Když jsme na Majdan přijeli,
všichni jsme měli v očích slzy. Moc se to nedá popsat, ale
bylo to velmi intenzivní střídání extrémních pocitů – souná-
ležitosti, strachu, obdivu, pokory. V první chvíli jsem fakt ne-
chácala, kde jsem se to ocitla. Všude byly stany, hořely ohně,
lidé se navzájem podporovali, pomáhali si. Zpočátku jsme se
dost báli, protože se mluvilo už tehdy o vyhlášení výjimeč-
ného stavu, ale potom si člověk tak nějak zvykne a má od-
vahu a hlavně touhu si povídat s lidmi okolo. Pak zjistíte, že
oni si chtějí povídat s vámi. Že pro ty lidi je důležité, že někdo
z Česka je přijel podpořit v jejich snažení. Že v nás, Česích,
mají hlavně skrze sametovou revoluci velký příklad.

Poslední dva dny pobytu jsme strávili hodiny prochá-
zením po Majdanu a povídáním si s revolucionáři. Vlastně
jsem se cítili být součástí Majdanu. Když jsme nasedli
do letadla na cestu zpět, věděli jsme, že se tam musíme vrá-
tit dotočit dokument, který začal vznikat tak nějak úplně
spontánně. O týden později jsme já, Ondřej Hruška a An-
drii Konontsev (náš ukrajinský kamarád, který v Česku
studuje) nasedli na vlak a cestovali 25 hodin do Kyjeva.
Tam jsme opět strávili desítky hodin na Majdanu. Domů
jsem přijeli večer před Štědrým dnem. Byly to zvláštní
Vánoce. Zvláštní pocit, sedět pěkně doma v teple jen pár
hodin poté, co jste se z Ukrajiny vrátili, a ještě cítíte revo-
luční kouř ze všech pórů svého těla. Zažít revoluci pro mě
byl životní zlom. A vlastně od té doby mám pocit, že jsem
součástí Majdanu. Denně sleduju, co se tam děje, jak se
situace mění ze dne na den. My jsme tam byli v době po-
klidných demonstrací. Pak přišla občanská válka. A i když
se teď situace mění každou chvílí a vypadá to nadějně, tak
to ještě rozhodně nekončí a myslím, že to ještě bude hodně
bolet.

Rozhovor vedl Petr Pláteník

Petra Ševců a Ondřej Hruška při natáčení dokumentu na Kyjevském
náměstí Nezávislosti (Majdan). Autor: Andrii Konontsev

KVÍZ ČESKÉHO ROZHLASU OLOMOUC O HODNOTNÉ CENY

...aneb test z rozhlasového slangu

Redaktoři a moderátoři si dávají záležet na tom, aby k posluchačům mluvili správně česky a srozumitelně. Pokud byste ale náhodou zaslechli rozmluvu dvou rozhlasáků mimo mikrofon, asi byste byli překvapeni, jakou řečí se to v rozhlasu mluví! V rozhlasovém slangu je totiž mnoho slovíček, se kterými byste si asi neporadili, ale nebojte, máme pro vás malou nápovědu.

Český rozhlas Olomouc spolu s revue KROK si pro vás, čtenáře a posluchače, připravili takový malý test z rozhlasové abecedy. Pouze jedna odpověď je správná!

Správné odpovědi posílejte nejpozději do 20. dubna 2014, a to dvěma způsoby:

1) mailem na adresu: lukas.neumann@vkol.cz

2) poštou na adresu:

*Vědecká knihovna v Olomouci,
Lukáš Neumann – revue KROK,
Ostružnická 362/3, Olomouc 9, 779 11*

Tři z Vás, kteří dosáhnou nejvyššího počtu správných odpovědí (v případě shodného počtu rozhodne los) obdrží **audioknihu**, kterou poskytne Český rozhlas Olomouc.

Oznámení výsledků proběhne veřejně, a to u příležitosti představení 1. čísla revue KROK, které proběhne během dubna-května. Přesný termín „slavnostního“ odpoledne bude oznámen na webových stránkách Vědecké knihovny, totéž platí o Kvízu Českého rozhlasu Olomouc.

Vítězní tipéři si audioknihy budou moci vyzvednout buď přímo na slavnostním odpoledni, nebo v dalších dnech na vrátnici nové budovy VKOL u „červeného kostela“.

Kvízové otázky:

1. bourák

- a) přehnaně sebevědomý moderátor
- b) chyba ve vysílání
- c) ředitelský služební vůz

2. dívčí sen

- a) respondent s velmi podmanivým hlasem
- b) nejhranější skladba z pořadu Blahopřejeme písničkou
- c) mikrofon s charakteristickým tvarem používaný v 60. letech

3. dráteník

- a) zvukový mistr
- b) technik - nešika
- c) mikrofon na dlouhé šňůře

4. eda

- a) nemluvný respondent na telefonu
- b) často se přeříkávající moderátor
- c) editor

5. hledačka

- a) důmyslný systém světelných kódů pro bezhluché hledání zaměstnanců
- b) produkční vyhledávající zajímavé hosty do vysílání
- c) služba u PC sledující agenturní zprávy

6. intro

- a) hudební předehra
- b) samotářský až introvertní redaktor
- c) stručný obsah zpravodajské reportáže

7. kašlátko

- a) často si odkašlávající redaktor či host
- b) odpověď ignorující podstatu otázky
- c) tlačítko na stole moderátora, které se používá během vysílání, po stisknutí vypojí mikrofon

8. lama

- a) uživatel, který toho o počítačích a aplikacích mnoho neví
- b) mladá redaktorka v zácviku
- c) pomalu mluvící respondent

9. notor

- a) redaktor s mírnou náklonností k alkoholu
- b) velmi pracovitý zaměstnanec
- c) velmi aktivní posluchač, který se vyznačuje vysokou účastí v soutěžích

10. odbourat se

- a) mluvit až do ochraptění
- b) nemoci mluvit smíchy při vysílání
- c) nezvládnout přímý vstup

11. pipláč

- a) příspěvek s příběhem „normálního člověka“
- b) písnička evokující v posluchačích pláč
- c) redaktor zpracovávající příběhy o lidech

13. šavle

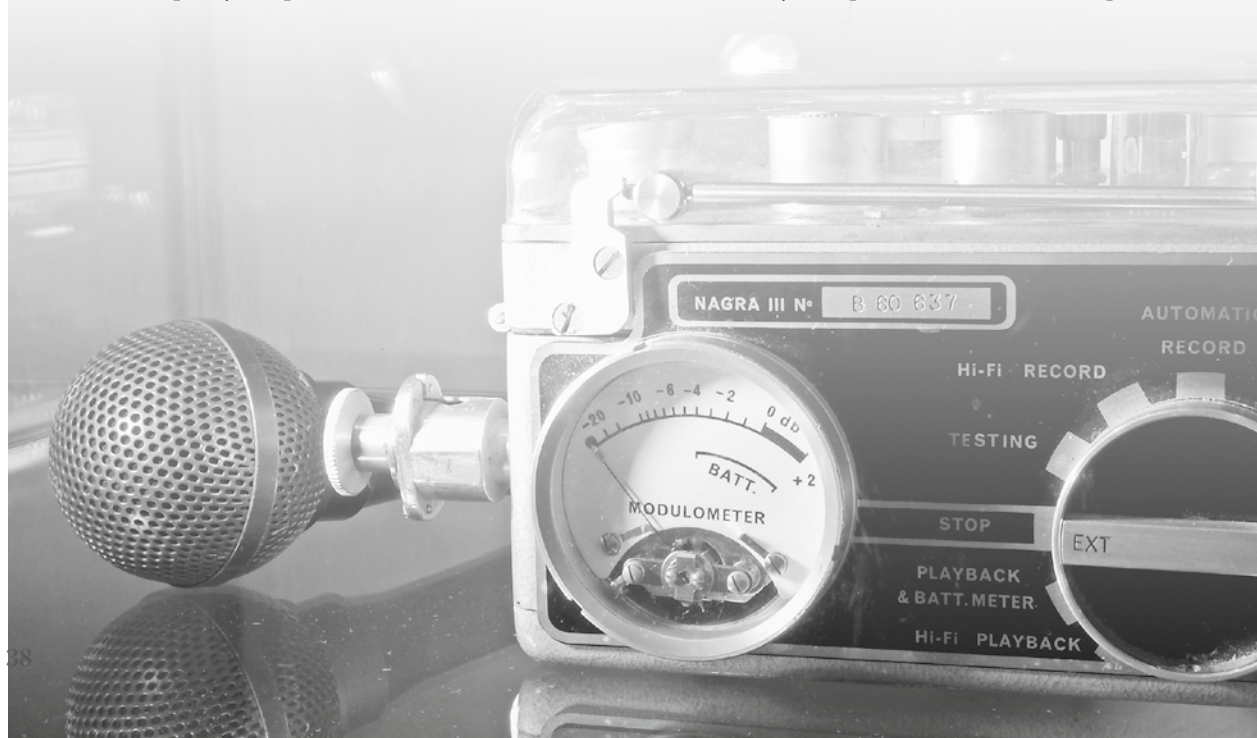
- a) potenciometry na mixážním pultu, se kterými zvukový mistr nebo moderátor manipuluje při vysílání
- b) neoblíbené jídlo z rozhlasové kantýny
- c) stojany na mikrofony

14. vindšuc

- a) typ reportážního magnetofonu
- b) firemní oblečení redaktora Českého rozhlasu
- c) ochrana mikrofonu proti závanům větru (z německého „windschutz“)

15. vyhulit

- a) rychle odejít po pohovoru z ředitelny
- b) maximálně zesílit nahrávku
- c) ošetřit vysílací pracoviště desinfekčním prostředkem

Fotopříloha

Historické snímky ze zázemí Olomouckého rozhlasu
(Archiv Českého rozhlasu Brno)

Režie 1, Československý rozhlas Olomouc, snímek pořízený v 50. letech

Stříhový magnetofon K5 (výrobce: Sandler and Jansen Berlin, Německo) sloužil v Českém rozhlasu Olomouc již od roku 1958 ke zvukové montáži a k mechanickému stříhu magnetofonových pástů.

Magnetofon Studer A 80 (výrobce Willi Studer, Švýcarsko). Tento dvoustupý studiový magnetofon patřil k základnímu přístrojovému vybavení hudební režie. V Československém rozhlasu se používal od roku 1975.

Miroslav Janeček, technik Československého rozhlasu studio Olomouc, za historickým mixážním pultem (cca 60. léta) „tahá šavle“, tedy potenciometry, které regulují zvuk.

Elektronická mazačka pásků: nenápadný a trochu tajemný přístroj v sobě skrýval silný elektromagnet, který v případě potřeby během několika okamžiků dokázal smazat celou cívku magnetofonového pásku. Cívka se vkládala do prostoru s elektromagnetickým polem zásadně i s kartonovou krabicí.

Magnetofon Studer B 67 (výrobce: Willi Studer, Švýcarsko) se používal od druhé poloviny 70. let do konce analogové éry.

Dvě raritní akvizice

Vědecké knihovny v Olomouci

Jiří Glonek

V lednu roku 2012 a následně v červenci 2013 se podařilo Vědecké knihovně v Olomouci odkoupit od soukromého sběratele dva velmi vzácné, ba unikátní, bohemikální tisky, které spojuje významná perioda českých dějin, ale i účel, za jakým byly vydány.

K roku 1620 se váže rozměrově nenápadný jednolist pojednávající o umučení holešovského děkana Jana Sarkandera (1576–1620), který skonal 17. března v olomouckém městském vězení po opakované tortuře vedené zástupci vzbuřeného nekatolického tábora. Příběh samotný je dostatečně známý, takže přejdeme spíše k onomu vlastnímu letáku. Raritnost letáku tkví jednak v kombinaci tématu a jeho neobvykle brzkého vytištění a jednak v okolnosti, že donedávna byl známý pouze jediný dochovaný exemplář.

Tzv. Dietrichsteinský leták o umučení sv. Jana Sarkandera nechal ve Vídni vytisknout již v průběhu dubna, tedy zhruba měsíc po Sarkanderově smrti, olomoucký biskup, kníže František kardinál z Dietrichsteina (1570–1636). Tento architekt rekatolizace Moravy a čelný představitel katolické strany velice brzy pochopil obrovský propagandistický potenciál Sarkanderova umučení a jal se ho plně využít. Dokladem je nám nejen dopis z 8. dubna 1620 adresovaný císařskému sekretáři Pavlu Michnovi z Vacínova, v němž popisuje Sarkanderovu mučednickou smrt, ale především zmiňovaný leták o velikosti 21,5 × 12 cm. V jeho horní části se nachází oválný výjev s opisem *Reverendus Dominus Joannes Sarkander De Skoczovia Parochus Holoschovensis Dioecesis Olomucensis Mense Februario Ao. M.DC.XX. Martyrio Affectus*, zachycující průběh tortury, kdy je Sarkander natažen na skřipci pálen v bocích, čemuž kromě kata a jeho tři pomocníků přihlíží i pět postav stavovských komisařů. Rytinu však nevyhotovil Tobias Biden, jak se opakovaně

mylně uvádí, neboť si dosud nikdo neuvědomil, že autorské signování *Tobias Biden: Sculp: Vien:* ve spodní části letáku je pouhou zkrácenou variantou příjmení, nýbrž bratislavský měšťan a rytec Tobias Bidenharter, který byl v letech 1598–1623 činný ve Vídni a zde mj. i v biskupské tiskárně. Právě zde snad mohl být leták i vytištěn, nicméně hmatatelný důkaz nám zatím chybí.

Pod tímto vůbec nejstarším ikonografickým ztvárněním Sarkanderova mučení můžeme vidět latinsko-německý text, který je dnes považován za nejranější doklad šíření kultu sv. Jana Sarkandera (autorem následujícího překladu latinské pasáže je Libor Kysučan):

Nejctihodnější pan Jan Sarkander ze Skočova, farář holešovický diecéze olomoucké, umučení v měsíci únoru roku 1620. Tento muž, právě tak jako byl proslulý bezúhonností celého svého života, se proslavil statečností, jakou prokázal ve chvíli smrti. Onoho roku byl moravskými heretickými vzbuřenci z nenávisti ke katolické církvi uvržen do vězení v Olomouci a podroben krutým výslechům. A ačkoliv byl krutě mučen rozpálenou smolou a sírou, neustoupil před zlobou, zůstal věrný Bohu a zachoval si pevnou odhodlanost; uprostřed nekrutějších muk nevyšla z jeho úst jiná slova než přesvatá jména Ježíš, Marie a Anna. Zanedlouho poté v témže žaláři, přemožen krutými bolestmi, zesnul bez jediného stesku či nářku, plně doufaje v Boha. Sedmého dne po jeho smrti bylo jeho tělo, jež zůstalo neporušené zvláště v okolí úst, katolíky ve vsi úctě pochováno v chrámu svaté Panny [tj. bývalý kostel Panny Marie na Předhradí]. Říká se, že již tehdy s ním byly spojeny zázraky.

Pozorný čtenář si jistě povšiml chybně uvedeného data umučení (místo března je uveden únor), ale to není podstatné.

Mnohem důležitější je, že leták byl až do nedávné akvizice znám pouze v jediném exempláři, který v roce 1621 umístil do bány kostela sv. Jakuba v Brně zdejší městský kancelista Pavel Jeroným Skřivánek. Zde setrval až do roku 1967, kdy

byl objeven v rámci rekonstrukčních prací a následně uložen v Archivu města Brna.

Silicí sarkanderovský kult podnícený Františkem z Dietrichsteina se dočkal v katolické Evropě okamžitého ohlasu, neboť jak uvádí Jiří Fiala, již 6. května 1620 obdržel kardinál z Francie děkovný dopis za zasláný leták, nehledě na to, že stejného roku vyšel v Paříži u Pierra Méniera (činný ca 1606–1642) tisk pod titulem *La grande cruauté et tyrannie, exercée en la personne de Révérend Père en Dieu et Bienheureux Jean Sarcander* [...]. Méniere knihu vytiskl i roku 1621, kdy navíc obdobný titul vydává v Lyonu i François Yvrard (činný ca 1615–1628). V dalších letech se tisky věnované Sarkanderovi jen hrnuly a přetisku se skrze olomouckého rytce Antona Freindta roku 1725 dočkal i Dietrichsteinský leták.

To hanopis o popravě 27 českých „pánů“ na Staroměstském náměstí můžeme označit za unikát, poněvadž dnes neznáme žádný jiný dochovaný výtisk. Nejde totiž o prakticky totožný exemplář tištěný v Praze roku 1621 u Tobiáše Leopolda a vydaný pro Čechy, který je podle Knihopisu dochovaný pouze ve dvou kusech (viz Knihovna Národního muzea a Národní knihovna v Praze), ale o zvlášť tištěné vydání určené pro Moravu, jehož někdejší existence se doposud v odborných kruzích i starší literatuře pouze předpokládala, aniž by byl přetisk známý byť jen v jediném exempláři. Níže proto uvádíme kompletní přepis titulního listu:

Exekuce: Aneb, Wykonáníj Weypowědi a Ortele sprawedliwego a hrozného nad Rebellj neyprwé proti G. M. Cýsaři Mattyássowi, a potom proti G: M: Cýsařské, Králi a Pánu nassemu Neymilostiwégssijmu Ferdynandowi Druhému ec. powstalými a zprnewěřilými :Kterážto Weypowěd stala se a wykonala w Hlawném a Slawnem Městě Pražském na Staroměstském Rynku, na obzwlasstnjm velikém Theatrum, černým sukne[m] wssudy wůkol a wůkol y po swrchu obestřeným, při přítomnosti mnoho Tisycůw Lidu, w Pondělj po Swatém Wjtu, to gest 21 dne Iunij, Léta tohoto 1621. Pro wěchnau budaucý wssem Rebellům weystrahu a památku, w krátkau summu a w prostau Pjseň wvedená a s Powolenijm Wrchnosti Neyprwé, wytisstěna w

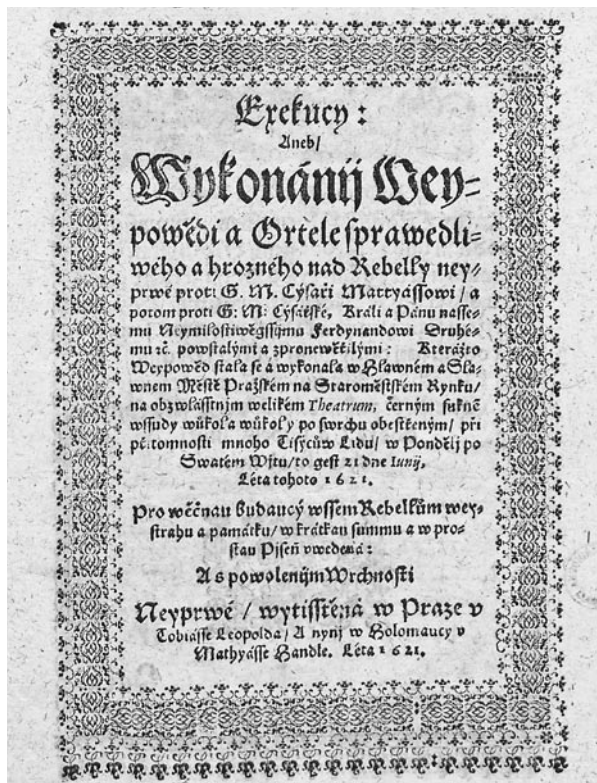
Tzv. Dietrichsteinův leták z dubna 1620 (VKOL sign. 997.613)

Praxe v Tobiaſſe Leopolda, A nyny w Holomaucy v Mathy-
aſſe Handle. Léta 1621

Drobné propagandistické dílo o osmi listech vytiskl olomoucký tiskař Matěj Handl, pozoruhodná to postava, neboť šlo o tiskaře činného v Olomouci v letech 1618–1622, neklidných to časech, kdy po bitvě na Bílé Hoře došlo k zakázce tisku pro nekatolické tiskaře. Handl tento problém vyřešil konverzí na katolickou víru. I proto mohl vytisknout zmiňovanou Exekuci, čímž si snad chtěl v očích katolíků polepšit. Nicméně roku 1623 se uchyluje do emigrace. Tímto krokem zároveň popírá svou předešlou náboženskou konverzi.

Exekuce se oproti verzi pro Čechy liší pouze upraveným impresem a vcelku nepodstatnými změnami viditelnými zejména u vnější výzdoby (viz užití odlišných ozdobných bordur, list, vlysů a vinět, což je při změně tiskařské officiny logické). Text se skládá ze čtyř hlavních pasáží. Úvod obstarává skladba o 35 strofách s notací (viz Píseň o vykonání vepovědi a ortele hrozného nad rebely), na což navazuje velmi podrobný seznam potrestaných osob řazený podle způsobu provedené exekuce (Rejstřík a Poznamenání, kteří jsou a jak trestáni). Za tímto výčtem následuje veršované Napomenutí doplněné Appendixem. Poslední list potom doplňuje syrová zpráva o umístění setnutých hlav a dalších údů vzbouřenců s jasným varováním případným následovníkům: „Hlav dvanáct jest na železných rožních [tj. koších] v Mostu na bráně mezi kranclemi vystrčeno, šest na východ a šest na západ, ruky také různě zpřibijeny [...] Protož se každý toho zhroziti hled, dáva se všechněm věrná výstraha teď“. Až na hlavu Jáchyma Ondřeje Šlika, sejmutou na opakované prosby vdovy v květnu 1622, zůstaly lebky na Staroměstské mostecké věži až do příchodu saských vojsk v listopadu 1631.

Za autora Exekuce byl dlouho považován významný dramatik, prozaik a básník Šimon Lomnický z Budče (1552–1623), tehdy již skoro sedmdesátiletý stařec (katolík přestoupivší po roce 1618 na luteránskou víru, od níž záhy po porážce stavů odpadl zpět ke katolictví), jemuž dílo přiřkl pobělohorský emigrant Pavel Skála ze Zhoře. Jeho tvrzení však bývá z mnoha důvodů zpochybňováno, takže skutečný autor zůstává v anonymitě.

Exekuce, Olomouc, 1621 - titulní list (VKOL sign. 997.371)

Na závěr si můžeme jen postesknout, že dlouhodobě přetrvávající finanční tíseň VKOL bohužel zejména v následujícím roce neumožnil pokračovat alespoň v elementární akviziční politice, takže řada mnohdy raritních bohemikálních tisků, které jsou jinak v soukromých sbírkách nepřístupné odborné i laické veřejnosti, končí zhusta v zahraničí.

Jiří Glonek (*1978) je profesí historik, pracuje ve Vědecké knihovně v Olomouci (oddělení historických fondů). Odborně se zajímá o dějiny knižní kultury, staré mapy, historii turistiky v Jeseníkách a problematiku německého obyvatelstva českých zemí.

Vražda četnického strážmistra Jelínka v Rokytnici u Přerova

Petr Sehnálek

Samostatný československý stát se formoval za působení mnoha obtíží. Předně bylo hospodářství zruinováno čtyřletou válkou, což způsobovalo vážné sociální problémy. Ty se pak spolu s morální apatií, které kvůli válečnému běsnění propadli nejen dospělí, ale i dospívající mládež, staly ideálním podhoubím pro enormní růst kriminality. Pro tehdejší zločin bylo příznačné, že následkem morální a citové otupělosti ztratil lidský život na hodnotě, kvůli čemuž se zabíjelo i pro nejmenší částky či malicherné rozmršky. Vražděné útoky se nevyhnuly ani příslušníkům bezpečnostního aparátu, což připomene právě rokytnický případ z počátku roku 1923.

Vznik Československa nepřinesl v oblasti výkonu bezpečnostní služby zpočátku žádné velké změny. Největším bezpečnostním sborem bylo četnictvo, starající se o bezpečnost a pořádek na většině území nového státu. To pak doplňovala státní a obecní policie. Četnictvo bylo již od dob Rakouska - Uherska organizováno do tzv. zemských četnických velitelství, kterým byla podřízena četnická oddělení, stojící v čele několika okresních četnických velitelství. Nejnižším článkem vykonávajícím praktickou bezpečnostní službu byly četnické stanice o 1 až 10 mužích, dislokované ve vybraných obcích. Nejinak tomu bylo i v někdejší přerovské okrese, kde se o bezpečnost staralo tamní okresní četnické velitelství, úřadující ve stísněných prostorech místní četnické stanice, sídlící v bytě činžovního železničního domu u přerovského nádraží. Okresnímu velitelství byly podřízeny jednotlivé místní stanice na Přerovsku a Kojetínsku. Jednou z nich byla také četnická stanice v Brodce u Přerova, působící v tomto městysi již od roku 1881. V letech 1919 až 1928 byl stav stanice systemizován na 5 četníků. Do obvodu stanice v té době připadaly obce Brodek, Citov, Císařov,

Luková, Kokory, Žeravice a Rokytnice. Důležitost obvodu byla dána přítomností průmyslových podniků a frekventovaných komunikací. Stanice důležité železniční spojnice s Prahou se nacházely v Brodce samotném a také v sousední Rokytnici. Železnice vždy patřila k místům, kterým bezpečnostní orgány věnovaly náležitou pozornost, jelikož zde probíhala cílá frekvence osob a v oněch dobách to byl nejrozšířenější způsob dopravy na střední a delší trasy, umožňující mobilitu právě i kriminálním živlům. Zkrátka četníkům se do rajónu mohl nějaký cizí zločinec dostat nejčastěji právě železnicí.

Železniční stanice a jiné drážní objekty patřily mezi tradiční body hlídek brodeckých četníků a nejinak tomu bylo i v případě obchůzky v noci z 3. na 4. ledna 1923. Četnický strážmistr Jelínek ustrojen v těžký soukenný kabát, s karabinou se vztyčeným bodákem na rameni vyrazil ve středu 3. ledna na pravidelnou obchůzku rajónu, s tím že ho čekalo více než deset hodin služby a stejný počet našlapaných kilometrů. Jedním z míst, které měl navštívit a jež měl předepsané velitelem stanice ve své služební knížce, byla zastávka v blízké Rokytnici, obci o třinácti stovkách obyvatel a 164 domech. Když vstoupil brzy ráno po 4. hodině do čekárny nízké budovy železniční zastávky, upoutali jej na první pohled dva mladíci, čekající zde na osobní vlak na Olomouc. Na podezřelé chování mladíků jej upozornil také železničář Zbořil, který jim před chvílí prodával jízdenky, pročež je strážmistr vyzval k prokázání totožnosti. Doklady obou neznámých byly však nedostatečné, což strážmistrovu podezření ještě zesílilo, a tak je vyzval k ukázání obsahu jejich zavazadel – dvou naditých batohů. Menší z obou mužů pak neochotně začal ze svého ruksaku vytahovat různé kousky mužského i ženského prádla. Svršky byly vlhké a nikdo

z mladíků nebyl schopen prokázat jejich vlastnictví. Jelínek oba muže zatknul a hodlal je ihned eskortovat na brodeckou stanici, jelikož zrovna přijížděl od Přerova vlak na Olomouc. Sotva však vyšla trojice mužů ven z čekárny na perón, aby nastoupila do zastavivšího vlaku, vytáhl jeden z mladíků pistoli a z bezprostřední blízkosti četníka zastřelil. Zloději pak začali utíkat podél trati a za nimi chvíli i železničář, ovšem poté, co jeden z mladíků omylem vystřelil při pádu na závoru, raději pronásledování nechal a telefonicky uvědomil brodecké četníky. Velitel vrchní strážmistr František Kolomazník spolu se svými podřízenými se pak ihned ujal zajištění místa činu a jeho ohledání. Únikovou trasu pachatelů zločinu prozradily odhozené věci – ruksak s prádlem, balík doutníků a cigaretového tabáku a kabát. Na místo činu byl automobilem brodeckého továrníka Antonína Formandla také dopraven pan Pešl z Hodolan se svým policejním psem Lustigem. Ten nabral stopu a vedl svého pána a četníky přes pole až do Přerova ke Skřečkově hostinci na rohu Komenského třídy a Novosad, kde začal štěkat na tři přítomné mladíky, kteří byli ihned zatčeni a dopraveni do vazby. Celý případ stihl za krátkou dobu svého trvání již vzbudit značný zájem veřejnosti, pročež v době výslechu podezřelých na přerovské četnické stanici byla tato doslova obležena špalírem zvědavců, kteří toužili spatřit domnělé vrahy. K velkému překvapení však byli zadrženi mladíci již krátce po poledni propuštěni, jelikož prokázali své alibi. Stopa, kterou se ubíral pes Lustig, se ukázala falešnou, a tudíž bylo nutné pátrání zaměřit jiným směrem. Při prověřování původu kradených věcí pak bylo zjištěno, že v noci ze středy na čtvrtek se neznámí pachatelé vloupali do statku Františka Krejčířika v Popovicích, kde ze sýpků odcizili velké množství sušícího se šatstva. Vzhledem k tomu, že prádlo nalezené na místě činu bylo vlhké a bylo opatřeno monogramem F. K., bylo jasné, že se jedná o stejné pachatele. Četnictvo ze stanice Předmostí, do jejíhož obvodu obec Popovice spadala, dále zjistili, že pachatelé následně po krádeži po žebříku přelezli do sousedního statku, kde však byli vyplašeni.

Príslušníci četnictva z období poloviny 20. let minulého století (Muzeum Policie ČR).

Další stopa pachatelů vedla do Předmostí, kde vyloupili trafikou Antonína Kuči, kde mimo jiné odcizili pistoli, která byla s největší pravděpodobností zbraní vražednou. Po 1. hodině noční se pak ještě pokusili vloupat do domu starosty Josefa Knejzlíka, zde však byli vyplašeni štěkotem psa, po němž dokonce vystřelili. Z horké půdy Předmostí uprchli zloději do sousední Rokytнице, kde jim podlehla další trafikou. Tímto vyšetřováním byla do značné míry rekonstruována cesta pachatelů vraždy, přičemž dle úsudku četnictva pachatelé mohli pocházet z okolí Předmostí či Vinar. Přerovští četníci spolu s kolegy z Brodku

a Předmostí proto preventivně zadrželi všechny známé „firmy“, které mívaly co do činění s podobným druhem trestné činnosti. Při výsleších a prověřování se však zjišťovalo, že všichni byli nevinní.

Jedním z opatření bylo taktéž zosílení hlídkové služby, a tak v noci z pondělí 8. na úterý 9. ledna byli na přerovském nádraží zadrženi dva podezřelí muži s ruksaky, kteří se snažili vyhnout četnické kontrole. Na četnické stanici bylo v zavazadlech mužů nalezeno několik kilogramů másla spolu s revolverem, který byl těžce ráže jako vražedná zbraň. Zadrženi muži se při výslechu přiznali, že se vloupali do mlékárny v Radvanicích, kde se neúspěšně pokusili vypáčit nedobytnou pokladnu. Účast na vražedném útoku však rezolutně popřeli a byli eskortováni do vazby krajského soudu v Olomouci; četníky tak čekalo další prověřování, zda muži mluví pravdu. Obrat v celém vyšetřování však nakonec přinesla náhoda, která je nepostradatelným druhem každého kriminalisty. Velitel předmostské stanice vrchní strážmistr Adolf Sobotka, který pátral po pachatelích jiné krádeže provedené v Sobiškách, se dozvěděl, že známý zločinec František Hájek z Lipníka nad Bečvou, utekl z věznic v Novém Jičíně. Jelikož Hájka z této krádeže začal podezřívát, vypravil se Sobotka do Brodku za jeho milenkou Čáповou, aby u ní provedl domovní prohlídku. Vrchní strážmistr Sobotka zde objevil kapesník s monogramem L. K., se kterým se vypravil zpátky do Sobišek, kde jej poškozený rolník Kolář označil za součást svého ukradeného majetku. V Sobiškách četník posléze narazil na neznámého muže, jenž se mu na vyzvání legitimoval křesťním listem na jméno Zamykal. O tomto muži si dále zjistil, že je kamarádem uprchlého zločince a je známý pod přezdívkou Kuchař. Jelikož četnický „čuch“ Sobotkovi našeptával, že dotyčný může být nějak spojen s rokytnickým případem, informoval se na něj u krajského soudu v Olomouci. K velkému překvapení však vyšlo najevo, že žádného Zamykala v Olomouci ve své evidenci nemají, ovšem přezdívkou Kuchař používá jistý Hynek Patrman. Po tomto zjištění Sobotkovo podezření ještě zesílilo a nyní již byl přesvědčen,

že Hájek a Zamykal jsou ve vraždě „namočení“ a někde se spolu skrývají. Společně se svým podržným strážmistrem Františkem Sochořem a brodeckým velitelem Kolomazníkem se v sobotu 13. ledna vypravili do Sobišek za četnictvu velmi známou přechovávačkou zlodějí Annou Vlčkovou. Ta se po příchodu četníků samozřejmě pokoušela zapírat a halasně se je dovoláváním Pánaboha snažila přesvědčit o své nevině, nicméně důkladná prohlídka jejího stavení ji usvědčila ze lži. Vrchní strážmistr Sobotka totiž při prohledávání temné půdy šlápl na něčí nohu a po rozsvícení kapesní svítilny objevil v seně dva ležící muže. Rychle přivolal své kolegy a v následném prudkém zápase četníci neznámé přemohli a spoutali, takže nestihli ani použít ostře nabitě zbraně, která byla v jejich ležení nalezena. Ve zločincích pak byli poznáni hledaný uprchlík Hájek a jeho známý Patrman. Následně byli eskortováni do pět kilometrů vzdáleného Předmostí, kde se při výslechu na četnické stanici přiznali k celé sérii krádeží a Hájek pak také doznal, že zastřelil strážmistra Jelínka. Oba pachatelé a jejich přechovávačka Vlčková tak putovali do vazby okresního soudu v Přerově, odkud byli následně eskortováni po železnici do Olomouce a zde předáni tamnímu krajskému soudu, jemuž celý případ náležel. Se zadržеныmi výtečníky také putovalo udání sepsané četnictvem, dopodrobna popisující jejich trestné

Zemské četnické velitelství pro Moravu.

Strážmistr Antonín Jelínek z četnické stanice v Brodku u Přerova.

Dne 4. ledna 1923 po 4 té hod. zadržel strážmistr Antonín Jelínek při výkonu bezpečnostní služby na železniční zastávce v Raketnici u Přerova dva jemu neznámé muže, z krádeže podezřelé a hodlal je k zjištění totožnosti předvésti použitím vlaku do Brodku u Přerova.

Při opouštění čekárny na cestě k nástupišti zastřelil jeden z neznámých mužů z opakovací pistole strážmistra Jelínka, načež oba neznámí mužové uprchli.

Vrah byl za nedlouho v osobě zámečnického dělníka Františka Hájka z Lipníka četnictvem vypátrán, zatčen a spravedlnosti odevzdán.

Popis události z kalendáře četnictva na rok 1924 (archiv autora).

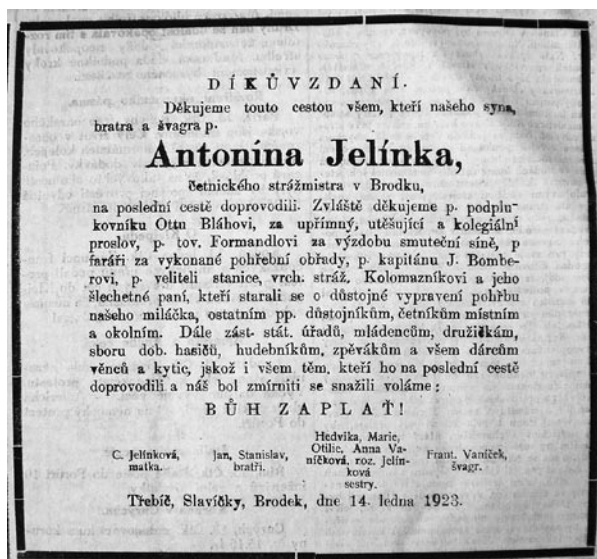
činy a okolnosti jejich dopadení. Nyní byla řada na olomouckém vyšetřujícím soudci, aby veškeré aktéry řádně vyslechl, zjistil případné nejasnosti, vypracoval žalobu, aby případ mohl být konečně projednán před soudem. Tyto práce však byly náročné, jelikož v celém případě figurovali další napomahači a pachatelé se snažili odvolat svá doznání a vzájemně se domluvit na nových, pro ně příznivějších, výpovědích. Navíc oba hlavní pachatelé byli podezřelí ještě z krádeže v Trenčíně.

Čas spravedlnosti nastal 27. října téhož roku, kdy se před porotou olomouckého krajského soudu začal případ projednávat. Také u soudního přelíčení se oba hlavní obžalovaní, 22letý zámečník František Hájek z Lipniku a 24letý dělník Hynek Patrman snažili zapírat, ovšem porotu nepřesvědčili. Hájek, který se snažil své přiznání z vraždy odvolat s tím, že byl četníky na stanici v Předmostí bit, se však při konfrontaci ukázal jako nevěrohodný. František Hájek tak byl odsouzen k deseti letům těžkého žaláře, jednou měsíčně zostřeného půstem a tvrdým ložem. Hynek Patrman si pak vyslechl rozsudek s trestem o délce pěti let těžkého žaláře. 42letého dělníka Františka Ptáčka, který byl obžalován z nadřžování krádeže, však porota nakonec osvobodila. To byla poslední tečka za případem, který byl vyřešen díky profesionalitě a houževnatosti četníků přerovského okresu. Dlužno ještě dodat, že podmínky práce bezpečnostních orgánů nebyly v oné době nijak velkorysé. Tehdy totiž prováděli vyšetřování těch nejzávažnějších trestných činů většinou řadoví příslušníci četnictva, kteří se opírali hlavně o své zkušenosti nabyté praxí či individuálním studiem kriminalistické literatury. Kriminalně technické expertizy byly věci na nejnižší úrovni velmi špatně dostupnou a mnohé stanice neměly ještě k dispozici ani telefon. Velkou roli v boji proti zločinu hrála osobní a místní znalost svěreného obvodu. Veškeré pátrání bylo konáno převážně pěšky, případně na vlastním bicyklu, výjimečně vlakem či automobilem poskytnutým nějakým ochotným soukromníkem. Obtížné podmínky však přesto vychovaly řadu kriminalistických talentů, jakým byl například

zmíněný vrchní strážmistr Adolf Sobotka. Vedle úspěchu v případě Jelínkovy vraždy pátral například i po vrahu a lupiči Martinu Leciánovi a podílel se na jeho zadržení v Přerově v roce 1926. Není proto divu, že když došlo v roce 1928 k významnému zkvalitnění kriminální služby zřízením specializovaných četnických pátracích stanic, stal se právě Sobotka prvním velitelem olomoucké služebny.

Petr Sehnálek (*1982 v Přerově) vystudoval obor historie-muzeologie na Slezské univerzitě v Opavě. Od roku 2008 pracuje, jakožto správce sbírek a historik regionálních dějin 19. a 20. století, v Muzeu Komenského v Přerově. Profesně se zaměřuje na hmotnou kulturu každodennosti, stavební vývoj města Přerova 19. a 20. století a období konce 2. světové války na střední Moravě. Mezi další oblasti zájmu pak patří dějiny vojenství a bezpečnostních sborů.

sehnalek@prerovmuzeum.cz

Výstřížek z dobového tisku s oznámením o pohřbu zavražděného četníka (Muzeum Komenského v Přerově)

Jedenáct spontánních umělců z Olomouckého kraje (I.)

(obrysy neprofesionální tvorby viděné očima sběratele)

Pavel Konečný

Vedle hlavního proudu výtvarného umění lze zaznamenat poněkud skrytější a veřejností méně sledovaný či známý tok spontánní tvorby. V rámci současných hranic Olomouckého kraje dosud nebyla (pokud je mi známo) tato tvůrčí činnost souhrnně popsána. Aby bylo hned zpočátku jasno: v následujícím textu rozhodně nepůjde o zevrubné zachycení neprofesionální výtvarné tvorby na Olomoucku v celé její šíři a košatosti. Nabízím toliko subjektivní a jistě neúplný pohled sběratele, časově vymezený zhruba lety 1968 až 2013. Tedy dobou pětáctýřiceti roků, které jsem doposud věnoval ne-soustavnému dokumentování a někdy i sbírání kreativních výtvarných projevů, jež označují kunsthistorici mnoha rozličnými termíny jako tvorbu naivní, insitní, marginální, intuitivní, původní či art brut, singular art nebo také outsider art.

Měl-li bych přesněji charakterizovat předmět svého zájmu, rozhodně jím není ryze amatérská nebo výlučně lidová tvorba. Vždy mne zajímala originalita sebevyjádření kreativních autorů, osobitost, jinakost, autenticita, čistota a svěžest jejich vyjádření. Mám-li omezit svůj pohled výhradně na autory, kteří se narodili nebo významnou část svého tvořivého života prožili na území dnešního Olomouckého kraje, pak musím konstatovat, že mne svým působivým uměním (a to i s odstupem mnoha roků) přesvědčilo o tvořivosti a skutečné výtvarné kvalitě své spontánní tvorby těchto jedenáct tvůrců: **Ladislav Frélich, Vincenc Jahn, Marie Kodovská, František Košík, Antonín Řehák, Zbyněk Semerák, Ludmila Šeršeňová, Oldřich Vrána, Leoš Wertheimer, Věra Zelená a Anna Zemánková**. Jistě, několik autorů mohlo mé pozornosti a specifickému zájmu uniknout, ale dovolím si tvrdit, že uvedená jména

jsou těmi nejdůležitějšími, určujícími výše vymezené chápání neprofesionální výtvarné tvorby v Olomouckém kraji. Mnozí z nich omezený regionální význam daleko přesáhli a stali se dokonce typickými představiteli této tvorby i v evropském či dokonce světovém měřítku, jako například paní **Anna Zemánková** nebo **Marie Kodovská, Zbyněk Semerák, Antonín Řehák** či **Leoš Wertheimer**. Pro mnoho čtenářů bude možná překvapující, že do tohoto přehledu nezařazuji komerčně úspěšného šternberského malíře **Libora Vojkůvku**. Považuji jej totiž za tvůrce sice původně neškoleného, vědomě však využívajícího nastudované a v mnoha kopistických pracích ověřené složité technologické postupy malby ryze profesionálních umělců. Záměrně a cíleně se stylizuje do podoby líbivého naivismu. Těmito spekulativními rysy své rozsáhlé tvorby, opírající se o virtuózní zvládnutí malířského řemesla, se jednoznačně zařadil mezi profesionály. Další malíř, kterého také pomímám, je pan **František Bílek**, u nějž jsem se za dlouhé roky, co jsem jeho práci sledoval, nezbavil dojmu jistého předstírání, pozérství a vědomého vytváření podoby „prokletého umělce“. Začínal jako kopista a důvěrně se v mnoha muzeích seznámil s mistrovskými díly. Postupně našel svůj vlastní osobitý rukopis naivisty, inspirovaného marginální tvorbou. Zhodnocení a zařazení jeho díla ponechám odborníkům z Muzea umění v Olomouci, které v současnosti spravuje jeho malířský odkaz.

S převážnou většinou zde uvedených spontánních tvůrců jsem se osobně setkal a některé z nich dokonce pro výtvarnou scénu objevil a snažil se je podpořit v jejich úsilí o sebevyjádření. Každý z autorů zastoupených

v tomto přehledu je svébytnou osobností s vlastním lidským osudem a jedinečným individuálním rukopisem své tvorby. Samozřejmě má každý jiný sociální původ, jiné rodinné zázemí, odlišné vzdělání a také různé ekonomické možnosti. Společná jim je jediné skutečnost, že neabsolvovali žádnou uměleckou školu. Styčnými body jejich tvorby je potom radost z kreativity, nepodobizivost, až uhrančivá posedlost nutkavou osobní výpovědí, autenticita a formální či obsahová originalita, nekopírující v žádném případě ve společnosti módní a uznávané umělecké postupy. Pro kunsthistoriky je tedy obtížné „výsledky“ této jedinečné, svébytné tvořivosti klasifikovat či zařazovat do vývojových souvislostí. Je téměř zbytečné se o to pokoušet. Ve svém přehledu uvádím toliko spontánní tvůrce, na něž lze vztáhnout definici objevitele art brut Jeana Dubuffeta nebo ty, kteří se jí alespoň v některých podstatných ohledech silně přibližují. Art brut tento malíř a sběratel definoval jako *„výtvarné produkce všeho druhu – kresby, malby, výšivky, modelované či tesané plastiky atd. – které vykazují spontaneitu a velkou tvůrčí představivost a jsou co možná nejméně poplatné běžnému umění a kulturním šablonám. Autoři art brut jsou neznámé osoby zcela vzdálené prostředí profesionálních umělců (...) Jsme zde svědky zcela čisté, syrové umělecké činnosti, která ve svém celku i v jednotlivých fázích vychází výhradně z autora a jeho vlastních podnětů.“*

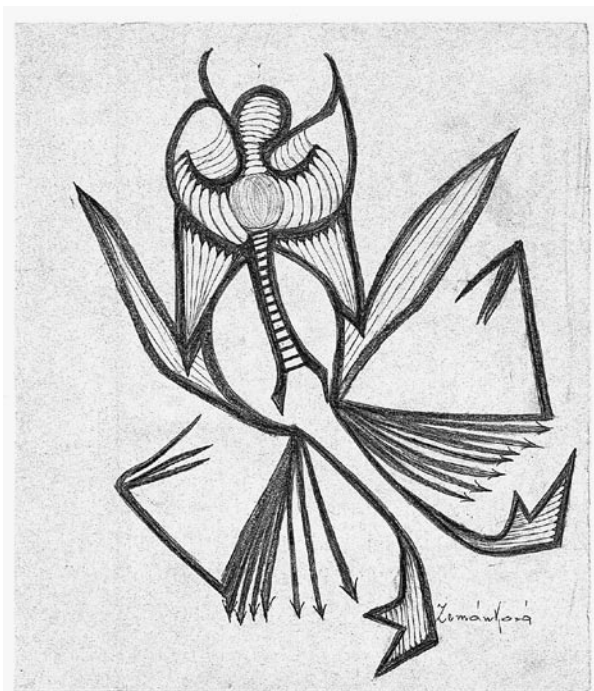
Do rámce takto upřesněného termínu art brut lze zařadit především působivé výtvarné práce Anny Zemánkové, Marie Kodovské, Vincence Jahna, Zbyňka Semeráka a Leoše Wertheimera. Jejich díla jsou vystavována v mnoha světových galeriích zaměřených na umění art brut a v případě Anny Zemánkové je možné hovořit o tvůrci, který se stal jedním z typických představitelů, klasiků tohoto svébytného výtvarného projevu.

Jako spontánní tvorbu naivních či insitních umělců lze pak označit malířská díla lyrického realisty Antonína Řeháka, historizující a duchovně zaměřená plátna Ludmily Šeršeňové, okouzující polychromované řezby Ladislava Frélicha či barevně harmonické a dekorativizující malby

Věry Zelené. Svěrázné invenční kamenné sochy Oldřicha Vrány, vzniklé z tvůrčí posedlosti, nesou rysy původní tvorby art brut, ale jeho další početná díla ve dřevě už nepochybně patří do oblasti tradičního lidového umění, stejně jako mnohotvárná řezbářská činnost Františka Košika. Výtvarný projev uvedených jedenácti spontánních tvůrců osciluje různou měrou mezi zmíněnými termíny art brut, naive art a folk art, pokud použijeme zavedené anglické termíny. Z výtvarných technik převládá kresba a malba, a to hned v sousedství možná překvapivě početně zastoupeného řezbářství a sochařství. Následující přehled přináší medailonky těchto jedenácti spontánních tvůrců, rozčleněné podle převládajících aspektů do tří výše uvedených skupin.

Tvůrci art brut

Anna Zemánková (23. 8. 1908 Olomouc – 15. 1. 1986 Mníšek pod Brdy) se narodila jako druhá ze čtyř dětí v rodině holiče Antonína Veselého a jeho ženy Adolfíny. Své mládí prožila na Moravě, kde se také vyučila dentistkou a založila si vlastní praxi. Roku 1933 se provdala za plukovníka Bohumíra Zemánka, se kterým přivedla na svět tři syny a dceru. Smrt prvorozeného synka se pro ni stala otřesem, ze kterého se nikdy zcela nevzpamatovala. Rodině vládla jako „Velká Matka“ a tato role pro ni byla v životě klíčová. O to hůře nesla později její slábnutí. Ještě před svatbou se příležitostně věnovala krajinomalbě, která se však nikterak nesuslučuje s její pozdější tvorbou. K té dospěla až na prahu padesáti let, v době, kdy její děti odrostly a ona cítila, že její svět se hroutí. Vznětlivou, rozladěnou a bytostně nespokojenou ji přiměli k tvorbě její synové, kteří na půdě objevili obrázky z matčina mládí. Ve svých prvních temperových malbách se Anna snažila zachytit krásu skutečných rostlin, inspirované realitou jí však nepostačovala. Velmi záhy uvolnila svoji mohutnou imaginaci, která vyplavila napovrch obrazy ukryté v jejím podvědomí. Začínala tvořit vždy brzy ráno, kdy se z automatických gest rodily prvotní formy budoucího obrazu. Během dne je precizovala a doplňovala o stovky a tisíce repetitivních detailů. Zemánkové

květiny, přestože se mnohdy mohou zdát na první pohled snad až příliš krásné a dekorativní, působí znepokojivě - vibruje v nich intenzivní energie. Rostlinná forma je jen maskou, za kterou se skrývají autorčiny nejhlubší emoce a touhy. Český autor art brut Zdeněk Košek o její tvorbě prohlásil, že je v ní soustředěna erotika celého vesmíru. Volba technik byla u Zemánkové poměrně impulzivní. Často si pomáhala kuchyňským olejem, který jí sloužil pro zprůsvitnění pastelů. Tempéry a pastel doplňovala detaily provedenými perokresbou a především pak kuličkovým perem. Své pozdější práce perforovala, protlačovala, vyšívala, aplikovala do nich háčkované objekty, pracovala s textilní a papírovou koláží, do kreseb začleňovala umělé diamanty, korálky, flitry. Každý tento prvek měl svůj symbolický význam, byl dalším krokem směrem k dosažení kýžené krásy a dokonalosti, která měla předčít to, co stvořila příroda. Tvorba se pro

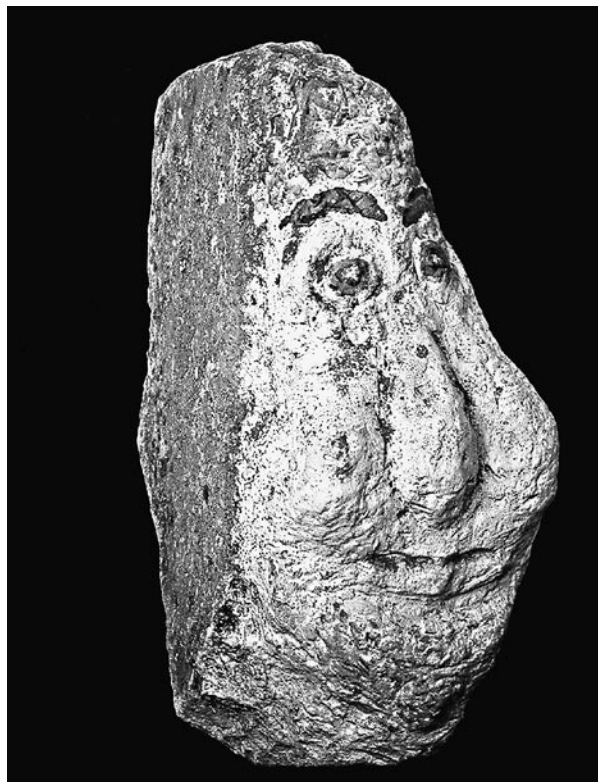
ni stala hlavním smyslem života. Nalezla v ní naprosté uspokojení, díky kterému s vnitřním klidem překonávala i takové rány osudu, jako byla těžká cukrovka a s ní související amputace nohou. Dílo Anny Zemánkové je součástí všech významných světových sbírek art brut, včetně Collection de l'Art Brut v Lausanne či sbírky ABCD a bylo vystaveno také na 55. Bienále v Benátkách v roce 2013 v rámci expozice Il Palazzo Enciclopedico.

Zbyněk Semerák (9. 3. 1951 Šumperk – 8. 7. 2003 Šumperk) se po ukončení základní školy, v níž vynikal v kreslení, vyučil v oboru seřizovač textilních strojů. Namáhavou práci však pro nemoc kyčelních kloubů nemohl dlouho vykonávat, a tak vystřídal několik zaměstnání. V šumperském divadle působil tři roky jako kašér a malíř

kulis. Když zůstal trvale v invalidním důchodu, stala se mu výtvarná tvorba jedinou životní náplní. Jeho tušová kresba nebo proškrabávanou technikou vytvořený temperový obraz velmi často evokují z odstupu neznámý druh písma či neproniknutelnou síťovinu. Teprve při bližším pohledu můžeme rozšifrovat náměty, kterými se obrací do historie a mýtů, téměř pravidelně však s projekcí portrétu svého ideálního já. Zjevná obtížnost a pracnost úzkostně detailistických prací, nad nimiž tráví dlouhé týdny i měsíce, je mu však uhrančivě krásnou posedlostí, v níž nachází své tiché radosti. Je z rodu originálních autorů, nepodléhajících unifikujícím „dusivým“ kulturním vzorcům a výtvarné tradici. Kreslení a malování se mu stalo absolutní nezbytností. Do roku 1991 se pravidelně účastnil přehlídek neprofesionální tvorby v Šumperku. Později samostatně vystavoval v Olomouci, Zábřehu a Šumperku, byl zařazen v české kolekci bratislavské přehlídky INSITA 1994, v souboru výstavy L'art brut – umění v původním (surovém) stavu v Galerii hlavního města Prahy v Praze v roce 1998, zúčastnil se výstav Tschechischer Surrealismus und Art Brut zum Ende des Jahrtausendes, Vídeň 2000 a Zrcadlo srdce, zrcadlo duše, Státní galerie výtvarného umění, Litoměřice 2001, INSITA, SNG, Bratislava 2004. Jeho práce vlastní Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Muzeum umění Olomouc, SNG Bratislava a je také zastoupen v Galerii Cavin and Morris v New Yorku a pařížské galerii Christiana Bersta.

Vincenc Jahn (17. 4. 1917 Viklice u Tovačova – 3. 6. 2001 Paseka u Šternberka) se narodil v rolnické rodině a měl dva bratry. Po škole se vyučil natěračem a celý život pracoval v závodě Moravia v Mariánském údolí nedaleko Hluboček u Olomouce, kde bydlel v malém domku se zahrádkou. Ve svých 35 letech se oženil. Do důchodu odchází v roce 1977 a začíná malovat přírodní scenérie z blízkého okolí. V olejových obrázcích se projevil dosud skrytý pramen čistého vidění spojeného se smyslem pro barvy a s jistotou ruky, zvyklé na štětec. Asi od roku 1981 vytvářel svéráznou technikou, při níž spojoval dřevo s betonem či sádrou,

polychromované expresivní hlavy. Těch vytvořil dle vlastních slov přibližně padesát. Snažil se v nich zachytit podobu známých a sousedů, ale dával prostor zejména své zjitřené fantazii a představám. Bohužel nezdokumentována zůstala jeho zimní tvorba rozměrných barvených sněhových hlav, které vydržely stát na zahrádce jen do prvního tání. Poprvé vystavil svá neotřelá a působivá díla v roce 1998 na výstavě L'art brut - umění v původním (surovém) stavu v Galerii hlavního města Prahy, kam je vybrala Alena Nádvorníková, později v Muzeu umění Olomouc na výstavě Umělci čistého srdce v roce 2001/2002 a ve Slovenské národní galerii v Pezinku v roce 2003 a na dalších výstavách sbírky Umělci čistého srdce.

(pokračování v příštích číslech revue KROK)

Aleš Prstek: Vlastně si mě knihy, překladatelé a ilustrátoři vždy naši sami...

Všechny cesty *Aleše Prstka* vedou do Olomouce. Možná by na této formulce nebylo nic originálního, nebýt toho, že díky jmenovanému olomouckému knižnímu nakladateli může být metropole Hané znovu hrdá (slůvko znovu tu má své opodstatnění, jak se dočtete dále) – po dlouhé době datující se zánikem nakladatelství Votobia v roce 2009 – na nadšeného širitele kvalitní literatury vybavené tím, co čtenářům dnes v záplavě volně dostupných textů, odbytých reedicií nebo narychlo spíchnutých paperbacků může často chybět. Tedy edičně výtečně připravená kniha, součástí jejíž významuplnosti měrou nedílnou je obrazový, ilustrovaný doprovod nebo, v případě překladu nečeského autora – dvoujazyčné vydání. Požádali jsme Aleše o rozhovor, a nezůstane pouze u něj. V příštím čísle KROKu 2/2014 chystáme recenzi některé z jeho nejnovějších publikací.

Kde jsi vzal sílu a chuť založit vydavatelství orientující se na krásnou literaturu?

Sílu stát se nakladatelem mi dal můj kamarád, překladatel Tomáš Jacko. První kniha, kterou jsem vydal, byl Tomášův překlad básně *The Raven* od Edgara Allana Poea.

Stát se nakladatelem není formálně nic složitějšího, stačí živnostenské oprávnění a přidělené ISBN. Když jsem vydával knihu *Krkavec/The Raven* (2008), netušil jsem, že současně nastavuji rámec budoucího nakladatelství. Celé to bylo docela prozaické. Tomáš Jacko měl roky dopracovávaný překlad *Krkavce*, chtěl ho vydat a bylo mu jasné, že prosadit jeho vydání u zaběhlých, velkých nakladatelů nebude snadné. Já měl za sebou profesní zkušenost z komerčního nakladatelství, které vydávalo příručky k přijímacím zkouškám na vysoké školy, a toužil jsem udělat konečně „pořádnou“ knížku. Knížku s pevnou vazbou,

tištěnou barevně na kvalitní papír a s životností delší než jedno přijímací řízení, s „krásným“ obsahem.

S *Krkavcem* jsem měl štěstí. Kniha i překlad měly dobré ohlasy. Za první čtyři měsíce se v knihkupectvích prodalo 250 kusů. Byl to úspěch a s ním přišla chuť pokračovat.

Mohl bys čtenářům přiblížit dosavadní počiny Tvého nakladatelství?

S vydáváním jsem začal v roce 2008 *Krkavcem*. Koncepte této knihy definovala jakousi volnou edici, která je

Maurice Carême: Zvláštní květy, výbor básní, ilustrované a dvoujazyčné vydání, 2013. Přeložil Tomáš Jacko, ilustroval Ludvík Regner.

E. A. Poe: *Krkavec* / *The Raven*, ilustrované a bilingvní vydání básně (2008). Přeložil Tomáš Jacko, ilustrovala Olga Hanková.

základní formální kostrou mého nakladatelství. Jedná se o knihy odeonovského čtvercového formátu. Obsahem je překlad básní vydaný nejprve v první části knihy s ilustracemi a na konci knihy znovu dvoujazyčně, zrcadlově společně s originály básní. Takto už vyšel E. A. Poe (*Krkavec*, 2008), Robert Frost (*Cesta, jíž jsem nešel*, 2010), Maurice Carême (*Zvláštní květy*, 2013) a Rainer Maria Rilke (*V cizím parku*, 2013).

Jsem malý nakladatel a vydal jsem za 6 let 14 knih, takže si je ještě všechny pamatuji i s jejich příběhy. Okamžik, kdy jsem si plně uvědomil, že jsem nakladatel, přišel s monografií *Vladimír Holan básník* od Vladimíra Krivánka. S Vladimírem Krivánkem jsem se zběžně znal zhruba od roku 2002. V roce 2007 jsem ještě žil v Praze a přestěhoval jsem se do bytu poblíž Břevnovského kláštera. Ukázalo se, že Vladimír bydlí nedaleko, a začali jsme se častěji stýkat. Stali se z nás přátelé a vydal jsem mu sbírku básní *Pijáci melancholie*.

Po křtu *Pijáků* mne Vladimír nečekaně oslovil, zda bych nevydal jeho monografii o Vladimíru Holanovi, na které mnoho let pracuje. Ta kniha ještě nevyšla a už byla legendou. Přiznám se, že to bylo velké dobrodružství. Psaní monografie zásadním způsobem ovlivnilo Krivánkův život. Vydání knihy se několikrát odkládalo, což zkomplikovalo situaci ohledně jejího financování. Původně měla kniha vyjít v nakladatelství Host, ke kterému jsem vždy vzhlížel. Polygraficky to bylo velmi náročné dílo, kombinoval se tisk pěti barvami, duplexem a obyčejnou černou barvou, aby se minimalizovaly výrobní náklady. Všechny zážitky kolem knihy byly velmi intenzivní a pro mě je její vydání milníkem. Od *Holana* jsem, dá se říci, nakladatel.

Které knížky si nejvíce ceníš?

Za dosavadní vrchol své nakladatelské činnosti považuji knihu *Nikdo z vás nezná Cholina*. Igor Cholin (1920–1999) byl ruský undergroundový básník. S nápadem vydat Cholina za mnou přišel překladatel Jakub Šedivý a literární vědec a básník Miroslav Olšovský. Od nich jsem zjistil, že všechny Cholinovy knihy, které vyšly rusky, ilustroval Cholinův přítel Viktor Pivovarov, který žije a tvoří převážně v Čechách. Požádal jsem pana Pivovarova, zda by knihu neilustroval, a on nejenom souhlasil, ale rovnou celou knihu svým způsobem graficky navrhl. Vybral si písmo a velikost písma a já mu všechny text knihy vytiskl na A4 pod sebe. Pivovarov text rozstříhal a nalepil do prázdné makety knihy. Rozmístil ilustrace po knize a domaloval malé ilustrace na volná místa. Slepou maketu mi předal a já vše přesně podle ní zalomil. Byla to krásná práce. Jsem si jistý, že *Cholin* je mimořádná kniha.

Na co se při vydávání knih tematicky zaměřuješ, jak vyhledáváš autora, resp. překladatele a ilustrátora?

Mám cíl vydávat kvalitně zpracované, krásné knihy. Jak už jsem řekl, jsem malý nakladatel a nemohu si dovolit vydávat náročné obrazové publikace. Vydávám tedy

převážně poezii nebo překlady poezie. Jsem přesvědčen o tom, že moje knihy patří kvalitativně k tomu lepšímu, co je na našem trhu. Autory nevyhledávám, vyhledávají mi je mé knihy. Naposledy mne takto oslovil Radek Malý, kterému se do rukou dostala kniha Robert Frost: *Cesta, již jsem nešel*, vydaná v mém nakladatelství. Radek sám sebe řadí mezi čičače knih a na Frostovi se mu líbila vůně, formát, koncepce (ilustrované + dvoujazyčné vydání) a prostě celkové provedení. Vážím si toho, že mu moje knihy voní, a loni jsme vydali Radkovy překlady Rilka. Autoři a překladatelé měli zatím vždy představu o tom, kdo bude knihu ilustrovat.

Vlastně si mě knihy, překladatelé a ilustrátoři vždy našli sami.

Nakladatel Aleš Prstek (zcela vpravo) představil výbor z díla nonkonformního ruského spisovatele Igora Cholina v pražské kavárně Fra. Foto: archiv Aleše Prstka.

I když v úvodním perexu mnohé naznačuji, přesto si dovoluji požádat Tě o upřesnění: jaká je vazba Tvého nakladatelství na region? Vydáváš i olomoucké autory?

Všechny mé cesty vedou do Olomouce. Jsem původem z Mariánského Údolí a od páté třídy ZŠ až do čtvrtého ročníku na gymnáziu jsem denně dojížděl do Olomouce. Celé ty roky jsem snil o tom, jaké by to bylo bydlet v centru Olomouce. Zvlášť v letech na gymnáziu, když mi ujel poslední vlak, nezbývalo než jet autobusem na Svatý Kopeček a pěšky dojít do Hluboček nebo chodit po noční Olomouci a přečkat čas, než pojedou první ranní vlak. Myslím, že ty noční procházky ovlivnily mé vnímání města a prohloubily můj vztah k Olomouci.

V roce 1994 jsem odešel studovat do Prahy, kde jsem žil až do roku 2012. Potom jsme se se ženou definitivně přestěhovali zpět do Olomouce. Cítíme se tu doma.

Ptáš se, jestli vydávám olomoucké autory? Tomáš Jacko absolvoval v Olomouci doktorandské studium u prof. Jařaba. Vladimír Křivánek jezdí vyučovat na Pedagogickou fakultu UP; Jan Hejk, jehož básnickou prvotinu jsem loni vydal, studuje v Olomouci doktorandské studium a Radek Malý je bezesporu olomoucký autor.

Všechny cesty vedou do Olomouce.

Jakou knížku máš připravenou k vydání nyní?

V roce 2013 jsem vydal pět knih a výrazně jsem se finančně vyčerpal. V roce 2014 budu sbírat síly a peníze na další rok. Rád bych vydal unikátní obrazovou publikaci, která obsahuje slovní hříčky, jejichž základem jsou homonyma (Dnes už tuhle starou kozu nedojíme.), nebo věty se stejnou posloupností písmen, ale jiným významem (Klasický sextet řev předvádět nebude. / Klasický sex tetřev předvádět nebude.). Texty jsou doplněny o velkoformátové fotografie, které význam textů akcentují, hrají si s ním.

Rozhovor vedl Lukáš Neumann

Vyšel průmyslový místopis Olomouckého kraje

Slovo „industria“ znamená v latině píce, příčinlivost, pracovitost. Starou industriální architekturu bychom proto měli chápat jako svědectví o pilné práci našich předků. Rázným krokem tímto směrem je nejnovější svazek Industriální topografie, který pokrývá území Olomouckého kraje. Vyšel péčí Výzkumného centra průmyslového dědictví (VCPD) na Fakultě architektury ČVUT v Praze a je součástí projektu „Industriální topografie České republiky – nové využití průmyslového dědictví jako součásti národní a kulturní identity“. Výstupem rozsáhlého projektu bude vedle čtrnácti svazků pro jednotlivé kraje a hlavní město také digitální databáze. Ta bude po dokončení zpřístupněna nejen profesionálům, ale i zájemcům o tyto osobité památky, které si pozvolna nacházejí místo na kulturní mapě naší země. Už nyní se nabízejí některé badatelské výsledky na stránkách www.industrialnitopografie.cz.

Obálku knihy zdobí novorománská fasáda sladovny Moritze Fischera v Holici, která upoutá snad každého, kdo projíždí Olomoucí vlakem. Uvnitř pak nalezneme množství archivních i soudobých černobílých fotografií průmyslových objektů, kolem kterých denně chodíme, nebo je známe jako mihající se kulisy za oknem. Jejich hodnotu nejsme sto vždy plně docenit. Přitom příběhy starých provozů by mnohdy vydaly na poutavá vyprávění. Výčet jejich typů je dlouhý, řadí se mezi ně továrny, cihelny a vápenky, cukro-, liho- a pivovary, mlékárny, mlýny a pekárny, jatka, tiskárny, nádraží, mosty, elektrárny, tržnice, přehrady.

Kniha je členěna do osmi kapitol podle průmyslových center kraje od Olomouce s Litovlí, přes Hranice s Lipníkem, Přerov s Kojetínem, Prostějov, Šternberk s Uničovem až po Zábřeh s Mohelnicí, Šumperk s Hanušovicemi a Jeseník.

Každá kapitola sestává z krátkých hesel, která charakterizují cenné stavby, jejich architektky a podnikatele i zajímavé souvislosti spojené se vznikem, provozem a útlumem nebo novým využitím podnikových areálů.

Struktura hesel v kombinaci s orientačními mapami na úvod každé kapitoly přímo vybízí použít industriální topografii jako průvodce k toulkám krajem a jeho městy. Samotné hanácké metropoli jsou věnovány přes čtyři desítky hesel. Jmenujme pro zajímavost zachráněnou slavonskou cihelnu, aktuálně přestavované skladiště se silem nedaleko kina Lípa, zbořené hangáry v Neředíně, městskou vodárnu ve Chválkovicích s parostrojním pohonem nebo dodnes fungující slévárnu „Kosmos“ u Hlavního nádraží.

Některé provozy dosud slouží svému prvotnímu účelu, jiné našly nové využití, další pak jsou nevyužity a mnohými považovány za ošklivé a hyzdící, krátce: k demolici určené. Příklady zdařilých konverzí zdokumentovaných v knize však ukazují, že takové uvažování je krátkozraké.

Výčet 757 lokalizovaných objektů na 306 stranách není úplný. Autoři museli vybírat podle kritérií, jimiž byly: míra zachovalosti, architektonická či technická úroveň, urbanistický či krajinnotvorný význam, historický význam a míra ohrožení. Splnila je mimo jiné také rádiová vysílací stanice (a rušička) v Litovli.

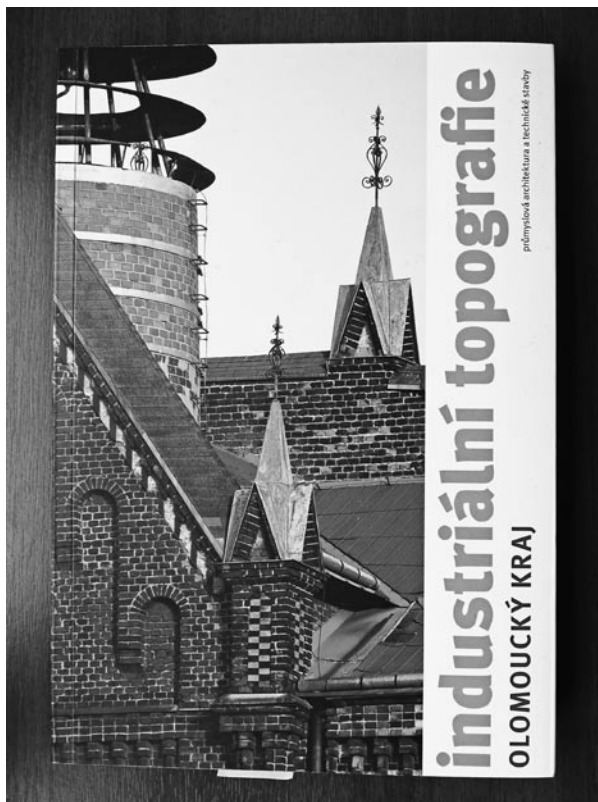
Jednoho z editorů knihy a řešitele projektu **Lukáše Berana**, který z Hané pochází, jsme požádali o krátký rozhovor.

Podílel jsi se autorsky na osmi „industriálních topografiích“ (Ústeckého, Karlovarského, Pardubického, Královhradeckého, Olomouckého, Plzeňského, Libereckého kraje a Prahy; pozn. aut. příspěvku). Šest zbývajících na vás ještě čeká?

To bychom moc rádi, ale vše závisí na okolnostech, čase, na přístupu krajů k tomu projektu. Příprava knihy vyžaduje více než jen získání a zpracování dat. Určitě zmapujeme celou Českou republiku do podoby digitální databáze. Souhrnná elektronická mapa průmyslového dědictví bude pak zpřístupněna veřejnosti.

Jak jsi se k tak speciální oblasti, jakou průmyslové dědictví je, vlastně pracoval?

Pod vlivem prof. Šváchy jsem se na katedře dějin umění začal věnovat dějinám architektury. Diplomoval jsem s prací o architektuře šedesátých let, což bylo téma tehdy ještě spíš přehlížené. Výhodou je, že si člověk najde takřkajíc dům, o „kterém nikdo nic nenapsal“ a má pocit, že rozšiřuje záběr svého oboru o věci, které dosud stály stranou. K industriálu jsem se dostal náhodou tak, že Výzkumné centrum průmyslového dědictví přibíralo nové spolupracovníky. Zažíval jsem sám na sobě pocit prozření, kdy dlouho chodíš kolem zajímavých věcí, ale nevidíš je, což je případ Hluboček. Samozřejmě, že jsem věděl o elektrárně/teplárně a pamatoval si na ni, ale

najednou jsem se na to začal dívat jinak. Nadneseně řešeno, rozšiřování zorného pole je myslím to, co má kunsthistorie dělat. Ukázat na něco, co jsme se naučili nevnímat, nebo ještě nevidíme.

Název projektu Ministerstva kultury, díky němuž kniha mohla vyjít, zní „... nové využití průmyslového dědictví...“ Jak se u nás daří ten cíl naplňovat?

Naše industriální topografie má být hlavně prostředkem k novému využití. Jednak upozorní na existenci oněch staveb a na to, že jsou zajímavé a navíc skýtají praktický potenciál. Teprve plošné zmapování a porovnání nám ukáže, které položky stojí zato zachraňovat, revitalizovat. Kde jsou skryty hodnoty. Tahle naše „inventura“ je krokem k tomu, aby se o ty „baráky“ někdo začal zajímat prakticky.

Napadá tě nějaká průmyslová stavba v Olomouckém kraji, jíž hrozí aktuálně zánik, který by byl velkou ztrátou?

Na co čeká bagr? Problém je v tom, že se to nedozvíme. Lidi se to nedozvědí. Právě proto, že to není památkově chráněno a často mimo městské zóny, panuje představa, že není o co stát. Nikdy nevíme, koho kdy napadne něco zbořit třeba jen proto, že nemá na opravu střechy. To se děje často. Budova ničemu neprekáže, je víceméně v pořádku, ale střechu je třeba vyspravit. Přestože je demolice mnohem dražší než konzervace, tak se bourá, protože zrovna teď nevíme, co s tím. Přitom se ukazuje, že ty domy (i bez údržby) vydrží většinou mnohem víc, než bychom čekali. Ono to tehdejší řemeslo a způsob provedení jsou jiné než dnes, kdy je životnost spočítána na míru a pak se materiál musí vyměnit.

Co bys vzkázal lidem, kteří ve starých provozech vidí jediné ruiny zralé k demolici?

Snad aby se vžili do pocitů lidí, kteří je stavěli nebo tam přišli dělat poprvé v okamžiku, kdy byly nové a moderní a všichni na ně byli pyšní a slibovali si od nich pokrok a blahobyt.

Připravil Marek Bohuš

Historie přerovských škol v ojediné publikaci

Věra Fišmistrová a kol.: *Dějiny přerovského školství*. Muzeum Komenského, Přerov 2012. 207 s.

Muzeum Komenského v Přerově vydalo knihu s názvem *Dějiny přerovského školství* jako výsledek víceletého výzkumného projektu, v němž spojili své síly historici z přerovského muzea a přerovského okresního archivu.

Přerov je právem označován jako město Komenského - Jan Amos Komenský zde pobýval jako žák na bratrské škole a pak na ní působil v letech 1614-1618 jako učitel. Jeho odkaz uchovává i přerovské muzeum, specializující svou činnost mj. na dějiny českého školství a kmenologii. I když v průběhu minulých desetiletí byla pozornost věnována historii některých přerovských (zejména středních) škol a vybraným učitelským osobnostem, téma jako celek zpracováno nebylo. Byla to výzva pro místní historiky, kteří se zaměřili na studium archivních a muzejních materiálů, dobového regionálního tisku z 19. a 20. století a navázali kontakty se současnými školami pro získání dalších materiálů až do dnešní doby.

Chronologicky uspořádaná publikace začíná dějinami nejstarších škol od 16. století a pokračuje čtivě napsanými kapitolami o rozvoji přerovského školství od doby Rakousko-Uherska do roku 2012. Pozornost je věnována státnímu, církevnímu i soukromému školství, od mateřských škol až po školu vysokou.

V první třetině textů je v jednotlivých kapitolách představena spleť historie obecných a měšťanských škol od zavedení říšského zákona v roce 1869, přes změny v době první republiky, během německé okupace, v letech 1948 (zákon o jednotné škole), 1953 (osmiletá střední škola), 1960 (základní devítiletá škola), 1976 (nová koncepce školství s desetiletou školní docházkou) a po roce 1990. Není opomenuta důležitá role

škol, které zřizovala ve svém klášterním komplexu na Štířavě katolická církev. S nárůstem počtu školou povinných dětí v Přerově vznikaly ze stávajících kmenových škol oddělováním jejich poboček nové školní subjekty, které se potýkaly se stálým nedostatkem učebních prostor a vlastních budov. Tyto problémy řešila od roku 1900 výstavba nových škol v centru města, které slouží vzdělávacím účelům dodnes (budovy v ulici B. Němcové a Palackého ulici). Od poloviny padesátých let 20. století bylo v Přerově postaveno či adaptováno deset školních budov ve snaze pokrýt základními školami všechny části města.

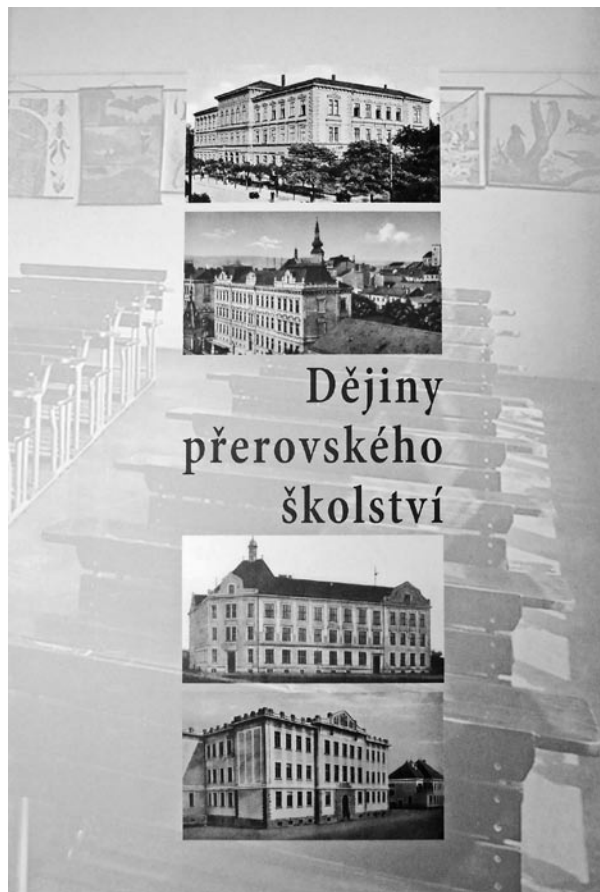
Střední školství v Přerově je zpracováno v textech, zahrnujících rozvoj gymnázia (založeno 1870), hospodářské, později zemědělské školy (1875), strojnické - průmyslové školy (1889), obchodní školy (1900) a pedagogické školy (1950). Ze zaniklých institucí měly důležitou úlohu při vzdělávání v Přerově zejména učitelský ústav (1907-1929) a veřejná odborná škola pro ženská povolání (1919-1949). Přehledně je podána historie pokračovacího a učňovského školství, jež se během svého vývoje a vlivem školní legislativy často měnilo a které je v současnosti ve městě zastoupeno jen dvěma školami, střední školou gastronomie a služeb a střední školou technickou.

Pro Přerov a jeho okolí je typické, že zde sídlilo téměř výhradně obyvatelstvo české národnosti, takže nebylo nutno řešit složité problémy s otevíráním škol s jiným vyučovacím jazykem. Pro povinnou školní docházkou žáků v určitých obdobích fungovaly ve městě německé a židovské školy, o nichž pojednává jedna z kapitol. K Přerovu bylo od poloviny minulého století postupně připojeno dvanáct místních částí, v nichž existovalo venkovské školství s mnohdy bohatou historií, popsanou

v samostatných kapitolách. V súčasnosti má Prerov jedinou miestni časť se základni školou - Předmostí.

Jednotlivé kapitoly o školách mají přehlednou strukturu, v níž nechybí zachycení změn v názvu školy a výčet působících ředitelů a ředitelky. Kromě školských institucí je v dalších textech publikace zpracováno přerovské umělecké školství, okolnosti vzniku Dětského domova v Prerově, přehled přerovských autorů učebnic nebo osud místních výrobců školního nábytku.

K textům a na přílohách je použit originální

obrazový materiál, získaný díky systematické akviziční a dokumentační činnosti muzea, z materiálů archivu, ze spisoven škol nebo zapůjčený od pamětníků. Jsou zde reprodukovány nejznámější plány Prerova se zakreslenými budovami škol z let 1912, 1930 a 1936. Ve spolupráci s ICT oddělením Magistrátu města Prerova byla speciálně pro tuto knihu vytvořena mapa, zobrazující přehled a umístění školských institucí na území Prerova v roce 2012.

Záměrem autorů publikace byla i snaha podat čtenáři základní informace o tom, jak fungovalo a bylo organizováno české školství dříve i dnes, aniž by kvůli tomu musel prostudovat odbornou literaturu. K tomu jsou určeny přehledové kapitoly k základnímu, střednímu a učňovskému školství a občasná obecná vysvětlení v jednotlivých textech. Pro ty, kteří chtějí získat k tématu více vědomostí, je určena obsáhlá kapitola Prameny a literatura.

Autorský kolektiv tvořili pracovníci Muzea Komenského v Prerově Mgr. Jarmila Klímová, Bc. Marta Koniřová, Mgr. Helena Kovářová, Mgr. Lubor Maloň, PaedDr. Jitka Ranková a Lubomír Vyňuchal, ze Státního okresního archivu v Prerově-Henčlově PhDr. Jiří Lapáček, Věra Fišmistrová, Mgr. Petr Jiráček, PhDr. Miroslav Marada a Bc. Eva Slováková, DiS. Převážná část z více než 70 textů byla psána přímo pro tuto knihu a je v nich uvedena řada málo známých nebo dosud nepublikovaných skutečností k tématu. Dějiny přerovských škol v takovémto rozsahu a ucelenosti nebyly zatím zpracovány a jde zřejmě také o vůbec první počín takto obsahově pojaté publikace (dějiny školy jednoho města v minulosti a současnosti) v rámci republiky.

Vydání více než dvěsetstránkové historické monografie bylo finančně podpořeno Statutárním městem Prerovem. Publikace je určena pro zájemce o dějiny regionu a historii školství a pro pamětníky. Je možno ji získat přes internetové stránky (www.prerovmuzeum.cz) nebo zakoupit v pokladně muzea.

Jarmila Klímová

Knížní řada o výtvarném dění olomouckého regionu

Josef Maliva

Nemnoho zájemců o výtvarné umění zaregistrovalo, že olomoucká Agentura Galia již po několik let vydává řadu knih dokumentujících dění ve výtvarné kultuře Olomouckého kraje od počátku 20. století po současnost. Potřeba podobných publikací vystupuje do popředí zejména po dlouholeté absenci stále expozice prací představitelů nejen regionální, ale i celostátní výtvarné tvorby v Olomouci – ve městě, kde historie umění i výtvarná výchova jsou již více než půl století vyučovacími předměty univerzitního studia. První z řady zmíněných publikací byla připravena v roce 2008 pro reprezentativní účely Olomouckého hejtmanství v nákladu 1000 kusů a několik výtisků zůstalo k prodeji pro zájemce v Galerii Patro.¹ Český, německý a anglický text této publikace, doprovázený množstvím barevných reprodukcí, byl zaměřený na problematiku krajinomalby. Jeho autoři se snažili zhodnotit tvorbu výraznějších tvůrčích osobností, které měly vztah k našemu kraji, které v něm žily nebo se zde narodily. Neopomenuli ani umělce židovského původu nebo malíře německé národnosti, kteří v první polovině dvacátého století působili hlavně v severních regionech kraje, na Jesenicku, Šumpersku nebo Šternbersku. Čtenář se v textu setkal i se jmény a připomínkami těch autorů, jejichž tvorba přesahovala svým významem hranice regionu a vstoupila do celoevropských kulturních souvislostí. K nim patřil nejen jeden z prvních tvůrců nefigurativního malířství, světově proslulý olomoucký rodák Adolf Hölzel, ale též malířka Lili Gödlová-Brandhuberová, v jejíž tvorbě čteme i vliv malířů Worpswédské umělecké kolonie, šternberský rodák Kurt Gröger, prodlužující tradici zjemněle francouzské malířské kultury

vuillardovského a bonnardovského okruhu, nebo šumperský rodák, malíř Kurt Hallegger, jenž vstoupil i do historie světové scénografie. Celonárodního významu mezi českými malíři dosahovala tvorba umělce severomoravského původu, Stanislava Lolka, a žáků Otakara Nejedlého, Aloise Fišárka a Bohumíra Dvorského. Z mladších autorů se jako výraznější osobnosti uplatnili vysokoškolsí učitelé malby a grafiky, například krajinář, který později přešel na nefigurativní tvorbu, Jiří Krtička, a umělec, do jehož tvorby pronikaly ohlasy současné technické civilizace, Jiří Lindovský i někteří další. Právě v této části knihy najde čtenář základní orientaci o současném výtvarném dění našeho regionu a seznámí se se jmény i reprodukcemi prací krajinářů starší i mladší generace, se základními údaji o těchto autorech a s citlivou charakteristikou jejich tvorby.

O dva roky později, kdy si Olomoucký kraj připomínal 10. výročí vzniku jako samosprávného územního celku, následovala publikace věnovaná figurální malířské tvorbě.² Také v ní reprezentovali náš region i malíři nadregionálního významu, jako byl již na počátku století malíř, grafik a ilustrátor Adolf Kašpar, autor výzdoby knih klasiků české literatury. Naším jižním sousedům je známý hlavně Emil Czech, malíř původem ze Šternberska, známý též jako spoluautor opony vídeňského divadla Volkstheater (jeho malby jsou i v majetku olomouckého *Muzea umění*). Čtenář se v publikaci setká i s tvorbou pozdějšího přerovského rodáka židovského původu, Richarda Schröttera, člena spolku *Prager Sezession*, nebo Karla Svolinského, v jehož působivých malbách se

dlouho uchovaly vzpomínky na mládí prožité na Svatém Kopečku u Olomouce. Do celonárodního povědomí pronikla i tvorba Zdeňka Sklenáře a Richarda Wiesnera, známých pražských umělců spjatých svým původem se severní Moravou. Širokou prestiž si získala rovněž díla v knize několika reprodukcemi zastoupeného olomouckého malíře Miroslava Šnajdra st. i mnohých dalších malířů, jejichž obrazy jsou známé z olomouckých výstav. V textu nejsou opomenuti ani insitní umělci, jako jsou například Marie Kunzová nebo Zbyňek Semerák, účastníci mezinárodních výstav insitního umění.

Třetí publikace, vydaná v roce 2012, zachycuje dění v oblasti sochařské tvorby.³ V této tvůrčí sféře byl v popředí zejména prostějovský region, se kterým byla spjata časná tvorba slavného rakouského sochaře Antona Hanaka, jehož dvě díla jsou i nejcennějšími monumenty olomouckého hřbitova. Prostějov je v knize připomenut i ve spojitosti s tvorbou předních českých umělců, jako byli významní pražští sochaři František Bílek, Stanislav Sucharda, Bohumil Kafka a Hana Wichterlová. Obrazová část publikace zachycuje též díla výborného šternberského sochaře německé národnosti, Ferdinanda Kuschela, jenž odvážně vzdoroval hitlerovskému nacismu, a kamenosochařské práce řady starších sochařů německé národnosti, kteří působili zejména na severní Moravě a v přilehlém regionu Slezska, Josefa Obetha, Engelberta Kapse, Paula Stadlera i jiných, jejichž jména byla již po půl století pozapomenuta a některá jejich díla byla v poválečné euforii v nevědomosti zničena. Text čtenáře též provází umělecky téměř sterilním obdobím socialistického realismu, kdy kamenné monumenty poplatné době budovali i někteří talentovaní autoři jako Vladimír Navrátil, Jan Tríska, Rudolf Doležal a další. Také v této partii knihy jsou citlivě zhodnoceny sochařské výtvary autorů nadregionálního významu, mezi něž bezpochyby patří olomoucký rodák Ivan Theimer, později sžitý s francouzským prostředím, dále pražský sochař, olomoucký

rodák Václav Frýdecký a s olomouckým regionem řadou svazků spjatí sochaři Jan Ambrůz, Zdeněk Kučera, nebo Otmar Oliva. Stanovený rozsah publikace – i ve stávající podobě značně překročený – bohužel autorům nedovolil věnovat se několika monumentům pražských sochařů, jako je Myslbekova Hygie vytvořená pro lázně Gröfenberg (Jeseník Lázně), olomoucký památník T. G. Masaryka od Vincenta Makovského nebo Bilkův pomník Jana Blahoslava v Přerově, které provázely zajímavé historické konotace nebo procházely složitými vývojovými peripeťmi a zasluhují širší zhodnocení.

V průběhu roku 2014 vyjde již čtvrtá kniha, tentokrát věnovaná kresbě, grafice a tvorbě ilustrační.⁴ V Olomouckém kraji i touto tvůrčí sférou prostupuje tvorba řady talentovaných uměleckých osobností. Pomineme-li již zmíněné Adolfa Kašpara a Karla Svobinského, setkáme se v publikaci s díly několika dalších autorů, kteří se již v první polovině 20. století věnovali především kresbě a grafice. Na severní Moravě to ve dvacátých letech byl vzdělaný český duchovní Arnošt Hrabal a německý grafik až mystického zaměření Franz Urban. V Prostějově se grafické tvorbě věnoval zejména středoškolský profesor Antonín Kameník. S regionem Prostějovska byla spojena tvorba i životní příběh jednoho z nejznámějších českých grafiků Vladimíra Pukla, jenž řadu let pedagogicky působil na grafické škole pražské akademie, kde vychoval celou generaci mladších autorů.

Text a obrazové přílohy knihy připomenou také celou řadu grafiků, zdatných kreslířů a plodných ilustrátorů, kteří v olomouckém tvůrčím prostředí působili v první polovině dvacátého století. Není to pouze v Olomouci všeobecně známý grafik a příležitostný malíř Karel Wellner. Značného rozsahu a někdy též výborné výtvarné úrovně dosahovala díla dnes již pozapomenutých autorů německé národnosti, například olomouckého rodáka Karla Stratila, grafika a ilustrátora, jenž vzdělával studenty na akademii v Lipsku, nebo středoškolského

profesora Rudolfa Mathera, autora četných linorytů a litografií i z prostředí Olomouce, či Rudolfa Michalika, tvůrce duchovně zaměřeného díla souznívajícího s idejemi antroposofistů. V publikaci čtenář nalezne reprodukce mnohých grafických listů i kreseb s olomouckou tematikou, které se objevovaly na výstavách olomouckého uměleckého spolku Metznerbund (Metznerův svaz) spolu s pracemi dalších autorů, jako byl vídeňský grafik, rodák z Klímkovic, Ivo Saliger, nebo Rudolf Sokol z Bílovce, pro něž se naše město a jeho starobylé prostředí stalo nevyčerpatelnou studnicí inspiračních zdrojů.

Na stránkách knihy se dostalo místa i jednomu z neplodnějších ilustrátorů na Moravě, litovelskému rodákovi Františku Doubravovi. Řada knih s obrazovým doprovodem Františka Doubravy, která vycházela nejen v olomoucké nakladatelské a vydavatelské firmě Romualda Prombergera, ale i na jiných místech, utkvěla v paměti zejména tehdejší nejmladší generace, pro kterou byla převážně určena.

V publikaci je věrohodně zachyceno i výtvarné dění ve druhé polovině minulého století, kdy se umělecká tvorba stala předmětem také olomouckého vysokoškolského studia. Proto text vyzdvihuje tvorbu dlouholetých výtvarných pedagogů, například grafika, afišisty a předního tvůrce užité grafiky, Františka Bělohávků, nebo známého olomouckého grafika Ondřeje Michálka, jenž ve funkci docenta vyučuje grafické obory a techniky dosud na fakultě pedagogické. Z žáků univerzitních učitelů je textem i obrazovým doprovodem připomenuta především grafička, malířka a dlouholetá výtvarná pedagožka Věra Kotasová z Přerova, členka pražského sdružení grafiků Hollar. Její grafické dílo se před časem právem vřazovalo mezi výrazné osobnosti „černobílého umění“. Do obecného povědomí pronikly také existenciálně laděné figurální kresby i senzibilní nefigurativní vize olomouckého rodáka Václava Stratila vyučujícího později v ateliéru intermediální tvorby na fakultě výtvarného umění VUT v Brně. Čtenáře bezpochyby zaujmou

rovněž fantaskní kresby a hravá imaginace, která vyvěrá z barevných litografií méně známé výtvarnice z Šumperka, přerovské rodačky Věry Kovařové-Hučinové, poetické grafické listy Jany Krejčové i práce jiných „umělců čistého srdce“. Uměním prostého pohledu na realitu jsou i kresby autodidakta ze Svatého Kopečku, Antonína Řeháka, jehož soubor prací byl instalován na mezinárodní výstavě EXPO '67 v Montrealu.

V publikaci zaznamenávající ve své druhé části olomoucké umělecké dění v průběhu druhé poloviny minulého století v oblasti kresby, grafiky i tvorby ilustrační, by se mohla objevit jména téměř všech malířů i sochařů našeho kraje, kteří kresbu využívali jako studijní materiál, nebo grafickou technikou či kresbou vyjadřovali své obrazové představy. Méně autorů se prioritně vyslovovalo kresebně (jak tomu bylo například u Petra Jochmanna, autora velkoformátových kreseb). Méně bylo i těch, pro něž lineární koncepce díla byla páteřním výrazovým činitelem v malbě a dokonce i v prostorové tvorbě. Platí to o pracích sochařů Jana Římského a Zdeňka Kučery nebo o tvůrci moderních šperků a prostorových objektů Pavlu Herynkovi, kteří své kompozice, podřízené někdy i geometrické stylizaci, řešili ve stejné názorové rovině v prostoru a také v ploše svých grafických listů či kreseb. Volná kreativita vtělená do artefaktů Otty Běbara dokonce stírá hranice mezi plošnou a prostorovou tvorbou. Integruje v nich jevová, předmětná i myšlenková podstata prostých věcí, které se umělci stávají základním inspiračním zdrojem. Po bok této názorové vrstvy se v knize vřazují i díla vysokoškolského pedagoga Jiřího Lindovského. Jeho kresby, pastelově zjemnělé tempéry i akrylové malby, neustále proměnlivé v rychlém toku času, jsou stěžejí globálně definovatelné krátkým textem. Nicméně i to snad autor této části publikace dokázal.

Řada knih vydávaných za podpory olomouckého hejtmanství poprvé do vývojového sledu integruje i umělce, z nichž někteří, jako českoslovenští občané

německé národnosti, zjevně oponovali hitlerovské kulturní politice a skrytě i zjevně se postavili proti nacismu. Publikace jsou pomyslnou branou k poznání i současné výtvarné kultury olomouckého regionu a sehrávají nejen dokumentární, umělecko-historickou a reprezentativní roli, ale slouží i jako studijní materiál a východisko pro další historické bádání. Podávají globální pohled na polyfonní uměleckou scénu zejména druhé poloviny minulého století přesahující do současnosti, i na dění, pro mnohé až abstrúzní soudobé tvorby pohybující se již i za sférou postmodernismu. V tomto směru se některé statě mohou stát i výzvou ke konfrontaci různých pohledů na soudobé umělecké dění i příležitostí k dalšímu tříbení výtvarně kritických postojů. V neposlední řadě rehabilitují i pojem regionalismu, chápaný v oblasti výtvarné kultury a tvorby nejednou v pejorativním smyslu a v kontrastu k favorizované centrální kultuře.

Josef Maliva (*1931, Olomouc) je absolventem FF UP, oborů dějiny umění a estetika; docent dějin umění se zaměřením na umění 16. století a na současné umění; emeritní vysokoškolský učitel, soudní znalec pro výtvarné umění.

Poznámky:

1. Krajina v tvorbě umělců Olomouckého kraje, malba, kresba grafika 1900-2008, Agentura Galia, Olomouc 2008, 207 stran.
2. Figurální tvorba umělců Olomouckého kraje, malba, kresba, grafika, 1900-2010, Agentura Galia, Olomouc, 2010, 235 stran.
3. Sochařství v Olomouckém kraji 1900-2012, Agentura Galia, Olomouc 2012, 247 stran.
4. Kresba, grafika a tvorba ilustrační v Olomouckém kraji 1900–2013, Agentura Galia, Olomouc 2014 (v tisku).

O Pastýřce putující k dubnu po padesáti letech

Bohumír Kolář

Počátkem roku jsem ve své knihovně narazil na útlý svazek s poetickou bájí *Pastýřka putující k dubnu*. Zaujalo mě v ní věnování:

*V den kdy se bude recitovat Pastýřka v Olomouci
Kamil Bednář Bohumíru Kolářovi. 27. V. 64.*

Básníka Kamila Bednáře jsem v té době, ač jsem působil na jednotřídní škole v Liboši, poměrně dobře znal. Dnes ho vnímám jako osobnost mimořádně kultivovanou a v uměleckém světě oceňovanou, i když stál zcela stranou vůči všem oficiálním tendencím. Básníkovou zásluhou jsem již koncem padesátých let dostal odvahu zajímat se o literaturu a její aktuální plody mnohem bezprostředněji než dříve. Nasměroval můj zájem i do výtvarného světa. V Liboši vystavovala své osobité dílo ilustrátorka básníkovy *Pohádky o stéblu, bačkoře a měchýři* Marie Bognerová, seznámil jsem se s dílem jeho tehdy obdivované švagrové Ludmily Jiřincové, sestry Bednářovy manželky Emilie, která do roku 1960 publikovala pod pseudonymem Stambolievna, s básníkovou pomocí jsem vstoupil jako čtenář do světa americké poezie, poznal jsem čínorodý Bednářův vztah k češtině a jeho tvůrčí ctízádnost přeložit Rukopis zelenohorský a královédvorský do moderní češtiny, což ho podnítilo k návštěvě Šternberka... Připadal jsem si jako probouzený „zapadlý vlastenec“!

Rok se minul s rokem a stal jsem se Olomoučanem. I když Olomouc přestala být v té době krajským městem, roli významného kulturního centra si uchovala a uhájila. Významnou pozici mezi amatérskými umělci zaujímal v Olomouci Recitační soubor Jiřího Wolkra, postupně se transformující ve Štafetu. Převažovali v ní studenti – vysokoškolští i středoškolští. Štafeta byla vedena Rudolfem

Pogodou, pracovníkem Okresního kulturního střediska, jehož vedoucí Svatopluk Ščudlík patřil k lidem mimořádně vstřícným. OKS sídlilo v paláci Bohemia na Kollárově náměstí a tam se také uskutečnilo zmiňované představení *Pastýřky*. Soubor patřil k neznámějším tělesům svého druhu v republice. Jeho garantovaná kvalita souvisela s Wolkrovým Prostějovem, který byl pokládán za Mekku kvalitní literární interpretace. Počátek šedesátých let byl dobou vrcholného rozkvětu scénického přednesu. Předpokladem pro zrození „olomouckého“ zázraku byla skutečnost, že se v té době Štafeta „potkala“ s Bednářovým překladem Jeffersovy básnické povídky *Pastýřka putující k dubnu*. Kniha tehdy vyšla v Mladé frontě s obálkou a frontispisem Ludmily Jiřincové. Jejím obsahem bylo životní drama o cestě ke smrti, drama konfrontující prenatální život s životem skutečným.

Vlevo František Kobza, vpravo v popředí Jana Ovcáková. Autorkou snímku je Vilma Pogodová. Fota pocházejí z archivu Terezy Pogodové.

Dramaturgický posun Štafety od podsouvané agitky k básnické povídce o hodnotě a kvalitě života byl fascinující.

Podstatná ale byla i skutečnost, že onen posun byl korunován mimořádnou kvalitou jevištní prezentace. Ani po padesáti letech se nelze ubránit úžasu... Šlo o nadšený a soustředěný výkon studentů, z nichž žádný profesionálně nesměřoval k prknům, jež znamenají svět: Jana Ovcáčková, Eva Janěková, Vladimír Šlapeta, Miroslav Zikmund, Jiří Kellner, Milan Komínek, František Kobza, Věra Pánková, Rudolf Pogoda, Alena Balajová, Libuše Gardavská, Drahomíra Nová, Zdena Skoupilová, Jarmila Wittnerová...

Titulní roli v Pogodově inscenaci sugestivně přednesla Jana Ovcáčková, role vypravěčky se přesvědčivě zhostila Věra Pánková, Willa Brightona zosobnil Milan Komínek, starce zvládl vedoucí souboru Rudolf Pogoda, na klavír improvizoval Miroslav Zikmund... Kvalitní byly i vstupy sboru.

K profesionalitě Štafety nepřímo přispělo i poměrně specifické umělecké charisma Olomouce založené na životním sepětí a propojení mnoha kulturních aktivit. Amatérská a profesionální sféra se nejen reflektovaly, ale byly si i přátelsky nakloněny, kontaktovaly se a podněcovaly. Vzájemný respekt proměňoval – vyjádřeno sportovní mlovou – hráče na spoluhráče. Tyto tendence se projevovaly i ve Skumafce (Skupina Malých Forem Kabaretu), která souběžně několik let „fungovala“ se Štafetou. Mnozí interpreti byli členy obou týmů. Skumafku založil v roce 1961 Radek Hlavsa (kolega Rudolfa Pogody v OKS) a jejím prvním pořadem byl Kaleidoskop 61 – pásmo scénických textů, písniček a tanců. Úspěch Skumafky byl se Štafetou srovnatelný. Odlišný byl charakter inscenovaných textů. V případě Skumafky šlo o texty autorské, na nichž se podílel právě Radek Hlavsa, k němuž brzy přibyl Pavel Dostál (v letech 1998–2005 ministr kultury ČR). Skumafku doprovázel orchestr OPUS 61, v němž se jako interpreti i skladatelé profilovali klavíristé Miroslav Zikmund a Milan Škuca. Velmi přesně obě tělesa charakterizovala Tatjana Lazorčáková v publikaci Čas malých divadel. Štafeta se proslavila originální interpretací, Skumafka viděla své ambice v autorském „malém divadle“... V počátečním stádiu je nepochybně naplnila....

Pastýřka putující k dubnu byla týmovým triumfem, jemuž byl osobně přítomen básník Kamil Bednář i jeho paní Emilie Bednářová, jež se podílela na všech básnickových překladech z tvorby Robinsona Jefferse. Připomenout bychom měli alespoň ta díla, jež byla jimi přeložena a do roku 1961 v Mladé frontě vydána: básnické povídky *Hřebeč Grošák*, *Mara*, *Silák Hungerfield*, *Pastýřka putující k dubnu* a výbor z lyrické tvorby *Jestřábí křik*.

Pastýřka byla jedinou inscenací, s níž olomoucký soubor častěji jezdil po republice. Dočkala se téměř dvaceti repríz. Viděli ji diváci v Praze a v Bratislavě, ale i ve Valašském Meziříčí a dalších městech. Pamětníků ubývá, ale Olomouc nezapomíná... Věřme, že toto drobné připomenutí k tomu přispěje...

Text byl konzultován se členy Štafety Miroslavem a Janou Zikmundovými.

Jana Ovcáčková, Věra Pánková

Kulturní itinerář

Muzeum Prostějovska v Prostějově, p. o.

Jsme všichni?

Legendární pracanti míří na Moravu – výstava Fenomén Igraček od února v Prostějově do 11. 5. 2014

Putovní výstava *Fenomén Igraček* už navštívila mnoho českých a moravských měst a vždy se setkala s velkým úspěchem. Není divu – legendární postavička mnoha profesí, která se od roku 2010 vyrábí v modernizované podobě, má co nabídnout dětem i dospělým. Od začátku února se Igračci zabydli ve výstavní budově Špalíčku v Prostějově, kde se na vaši návštěvu budou těšit až do poloviny května.

Historie funkční postavičky Igraček sahá do roku 1976, kdy figurka navržená Němcem Hansem Beckem inspirovala české designéry ze společnosti IGRA, Jiřího Kalinu a Marii Krejchovou. Ti s Beckovým souhlasem koncept převzali a začali psát historii hračky, která zasáhla několik generací. Začátek 90. let a s ním spojený příliv hraček především čínské provenience však znamenal pro Igračka ústup do pozadí.

To se změnilo v roce 2010, kdy výrobu převzala česká firma EFKO. Získala původní formy, které drobně inovovala – nový Igraček získal třeba nos nebo otočné zápěstí. „Igraček prochází neustálým vývojem. Reagujeme na požadavky zákazníků a také trendy doby. Snažíme se přicházet stále s novými originálními nápady, které mají jeden hlavní cíl – spokojené hrající si děti. Díky tomu je Igraček moderní hračkou, která snese srovnání nejen s českou, ale i zahraniční konkurencí,“ vysvětluje Miroslav Kotík, majitel společnosti EFKO. „Jelikož samotná figurka dětem mnohdy nestačí, vyrábíme k Igračkovi také velké množství příslušenství – od drobných pomůcek, které může postavička držet v ruce, až po kvalitní auta nebo inovativní Igračkovy skládací kufríky,“ dodává Kotík. S celým rozsáhlým světem, který k Igračkovi patří, vás výstava *Fenomén Igraček* zábavnou formou seznámí.

Výstavu, na níž se kromě výrobce hračky podíli i Technické muzeum v Brně, můžete navštívit do 11. května 2014 v krásné historické budově Muzea a galerie v Prostějově ve Špalíčku v Uprkové ulici č. 18. Na své si zde přijdou jak děti, tak jejich rodiče. Jedním ze stěžejních prvků výstavy jsou mnohdy velmi originální vize designérů. Kromě nich se dozvíte i něco ze zákulisí výroby Igračka, seznámíte se se současnými i historickými postavičkami a ve vědomostním kvízu, který ověří nabyté znalosti, dostanete možnost vyhrát jeden ze tří praktických Igračkových kufríků.

Ať už přijdete zavzpomínat na svoje dětství, nebo ukázat dětem rozsáhlý svět mnoha profesí v podání usměvavé figurky, téměř jistě odejdete s dobrým pocitem, že tradiční česká hračka v moderní podobě má i dnešním dětem co nabídnout.

(částečně upravený text Jiřího Polocha z firmy EFKO)

Jak žily děti na zámku

do 25. 5. 2014

Výstava **Jak žily děti na zámku** (Muzeum a galerie v Prostějově) dává návštěvníkovi možnost nahlédnout do světa mladých aristokratů, jak prožívali léta dětství a dospívání na šlechtických sídlech od konce 17. do začátku 19. století. Texty i vystavené předměty podávají svědectví o úrovni kulturního a společenského života a nárocích na výchovu, vzdělávání, rozvíjení zálib a zájmů, které nepochybně ovlivňovaly vývoj dospívajících osobností a nesmazatelně formovaly morální zásady nezbytné pro další život dětí šlechticů. Výstava je realizována ve spolupráci s Muzeem hraček v Rychnově nad Kněžnou.

Výstava regionálního umělce:

Jan Šafařík - nevěstný malíř velkého talentu

Do 6. 4. 2014

Ve čtvrtek 20. února proběhla ve výstavních sálech Muzea a galerie v Prostějově na náměstí T. G. Masaryka vernisáž výstavy připravené k letošnímu stému výročí záhadného zmiizení nadějněho osmadvacetiletého umělce **Jana Šafaříka**. Je připomenutím pohnutých osudů tohoto zapomenutého

prostějovského rodáka a po 53 letech od jeho první souborné výstavy opět představuje veřejnosti jeho nesporné umělecké kvality.

Jan Šafařík se narodil v Prostějově 5. ledna 1886. Výjimečný talent projevovaný od dětství a podpora prostějovských mecenášů ho nasměrovaly již na podzim 1903 jako sedmnáctiletého na pražskou Akademii výtvarných umění. Ze studia byl po necelém roce vyloučen. Do Prostějova se nevrátil, zůstal v Praze a živil se prodejem obrazů. V polovině roku 1907 ho povolali do rakouské armády a odveleli do Bosny, odkud na podzim 1908 spolu s krajanem z Bílovic Františkem Kunovským dezertovali a přes Černou Horu, Itálii a Francii dorazili v březnu 1909 do Paříže. Na vojně i během dobrodružné cesty Šafařík stále maloval. V Paříži se brzy seznámil se španělskou šlechtičnou de Serrano, jejíž styky mu pomohly prosadit se na pařížské výtvarné scéně. Oficiální uznání v uměleckých kruzích bylo potvrzeno opakovanou účastí na Salonech v letech 1910, 1911, 1913 a 1914. Jeho tajemné zmizení z Paříže v srpnu 1914 krátce po vypuknutí první světové války není dosud uspokojivě vysvětleno a dodnes je předmětem dohadů.

Na výstavu se podařilo soustředit dostatečně reprezentativní kolekci 72 maleb a kreseb, které pocházejí ze soukromých i veřejných sbírek z Prostějova, Prahy a Olomouce. Instalace v mezích možností zachovává chronologické

Foto: Bob Pacholik

hledisko, přičemž velkou výhodou je, že Šafařík svá díla až na výjimky datoval a často i lokalizoval. Ve větším sále jsou rozvěšeny akvarely, kvaše a oleje z let 1905 až 1907, na kterých autor zachytil pražské motivy. Výjimku představují rozměrný olej *Matka s dítětem* a mimořádně uvolněně zachycená *Lesní cesta*. V menším sále je pak vystavena i jeho pražská figurální tvorba. Vyniká zde jeden ze šesti vystavených autoportrétů, na němž svou tvář zpodobnil v roce 1904 teprve osmnáctiletý umělec. V první z vitrín jsou umístěny menší práce. Vedle dvou drobných juvenilíí datovaných 1900 a 1902, brilantních portrétních kreseb a drobných pařížských prací, jsou zde vystaveny i dva vzácné akvarely dokumentující pobyt vojenských zběhů v Černé Hoře. Malířovu cestu do vysněné Paříže dokládá další figurální kompozice *Ples v Monte Carlo* z roku 1909 zavěšená na čelní stěně poblíž dvou rozměrných pařížských olejomalb *Boulevard des Italiens* a *Theatre Sarah Bernard*. Další Šafaříkova pařížská tvorba pak pokračuje i na poslední stěně. Druhá vitrína obsahuje soubor 21 pohlednic s Šafaříkovými pražskými motivy, které v roce 1907 vydal nakladatel F. J. Jedlička.

Záštitu nad výstavou převzal prezident Asociace starožitníků Ing. Jan Neumann, který ji zahájil společně s olomouckým teoretikem a historikem umění doc. PhDr. Josefem Malivou a autorem koncepce výstavy PhDr. Miroslavem Macíkem.

Vystavená díla je možno zhlédnout do 6. dubna. Dva nejvýznamnější zapůjčené obrazy však prostějovské výstavní sály opustí již 28. března, kdy odcestují na výstavu do pražského Mánesa.

Miroslav Macík

Vlastivědné muzeum v Šumperku

ČLOVĚK TVŮRCE, PŘÍBĚH PÁTÝ: SKLO

Výstavní síň

20.2.2014 – 1.6.2014

Ve Výstavní síni Vlastivědného muzea v Šumperku byla 20. února zahájena další výstava z cyklu *Člověk tvůrce*, ve kterém šumperské muzeum představuje zpracování,

výrobu a využití nejrůznějších materiálů. V pořadí již pátý příběh tentokrát vypráví o **skle**.

Sklo se na severní Moravě objevuje již od mladšího pravěku. Z pohřebišť v Rájci a Moravičanech pochází skleněné korálky z žárových hrobů konce doby bronzové a starší doby železné. Část skleněného náramku byla nalezena při výzkumu keltské osady na okraji dnešní Mohelnice. Tyto pravěké artefakty budou na výstavě prezentovány pouze na posterech, neboť originály je možné zhlédnout nyní v naší nové expozici pravěku v mohelnickém muzeu.

Přímo k vidění však budou nálezy skla z 16. – 19. století z různých archeologických výzkumů v historickém jádru města Šumperka. Zajímavé jsou zejména části pohárů tzv. olomouckého typu z 16. století, jejichž specifickým poznávacím znakem jsou kleštěmi vytažené paprsky. Za pozornost stojí též fragment nádoby tzv. záalpského nitkovaného skla ze 17. století. Kolekci doplňují fragmenty a části různých lahví, sklenic a jiných nádob, např. lékařských lahvíček.

Na archeologické objevy navazuje historický nástin vývoje sklářské produkce v severomoravském regionu od 15. do 19. století. Zvyšující se poptávka po skleněných výrobcích a snaha zužitkovat zalesněné území Jeseníků vedla k zakládání sklářských hutí. Poslední výzkumy ukázaly, že tvrzení starší literatury o okrajovém významu skláren na branenském a velkolosinském panství je liché. Na sever Moravy přicházeli sklářští mistři z Čech i Kladska a přinášeli s sebou znalosti a zkušenosti. Od 15. do 20. století je na severní Moravě doloženo šestnáct lokalit, kde stávaly skelné hutě. Kromě ojedinělých nálezů skloviny a dochovaných výrobků ze skláren v Květné, Andělských Žlebech a Rapotíně je na výstavě k vidění model sklářské pece s pracovištěm skláře. Z lisovacích souborů se může návštěvník dozvědět více nejen o starých severomoravských sklárnách, ale také o osudech sklárny v Rapotíně, která ještě nedávno produkovala zvláště známé osvětlovací sklo, jehož soubor je na výstavě také k vidění.

Uměleckohistorické sbírky skla z depozitářů muzeí spravovaných Vlastivědným muzeem v Šumperku, dokumentující tvorbu sklářů od 18. století po současnost, jsou

František Zemek, soubor Rhapsody, kolem roku 1960.

instalovány tak, aby obeznámily zájemce s technologií výroby skla a jeho zušlechťováním. K vysvětlení postupu zhotovení sklářských výrobků napomáhá mimo jiné trojrozměrný model sklářské pece, nářadí a různé pomůcky. Prezentováno je sklo duté i ploché, vyrobené foukáním, lisováním, tažením a litím. Zvláštní prostor je věnován výrobě zrcadel. Na exponátech převážně užitkového a uměleckého skla jsou představeny různé dekorační techniky. Zastoupené je sklo broušené, řezané, leptané, lazurované, hutně tvarované předměty včetně jednoho z nejnovějších přírůstků, souboru Rhapsody od Františka Zemka (kolem 1960), a řada dalších. Značná část vystavené kolekce pochází z 19. a 20. století, avšak zastoupeny jsou i zajímavé exempláře z 18. století, například holba šumperského ševcovského mistra z roku 1770. Vedle malovaného skla nejsou opomenuty ani etnografické sbírky ukázkami podmaleb na skle v lidovém umění.

Závěrečný prostor je věnován stropním stínidlům a dalším užitkovým výrobkům, které byly vytvořeny v průběhu 20. století v rapotínských sklárnách.

Převážná část vystavených exponátů pochází z archeologických, umělecko-historických a etnografických sbírek muzeí v Šumperku, Zábřehu, Mohelnici a Lošticích. Za záplůjky předmětů a kopie vyobrazení děkujeme Vědecké knihovně v Olomouci, Moravské galerii v Brně, zámku Velké Losiny, zařízení Národního památkového ústavu se správou v Kroměříži, Muzeu sklářství v Rapotíně, sklárnám Tomi a Jakub ve Vrbně pod Pradědem, Vlastivědnému muzeu Jesenicka a Vlastivědnému muzeu v Olomouci.

Výstavní prostor doplňují různé interaktivní prvky, například sklářská dílna nebo zrcadlový kout, určené k poučení a zábavě všem návštěvníkům. Objednat lze i komentované prohlídky. K výstavě je po celou dobu trvání připraven doprovodný program pro školy a na velikonocní Zelený čtvrtek se mohou malí i velcí návštěvníci těšit na tvoření ze skla. Podrobné informace jsou k dispozici na www.muzeum-sumperk.cz.

Zdeněk Doubravský, Jakub Halama, Lenka Kirkosová, Mária Kudelová

Muzeum Komenského v Přerově

ZA CÍSAŘE PÁNA A JEHO RODINU

6. 5. 2014 – 27. 10. 2014

Muzeum Komenského v Přerově připravilo na rok 2014 výstavní projekt, který má nejen připomenout 100. výročí vypuknutí 1. světové války, ale především má zájemcům přiblížit vývoj města Přerova na počátku 20. století a vliv Velké války na jeho slibný a dynamický vývoj. Projekt dostal název *Za císaře pána a jeho rodinu: Přerov na prahu 1. světové války* a potrvá od začátku května do konce října. Jeho nejdůležitější částí je stejnojmenná výstava rozdělená do čtyř tematických okruhů: Srdečné pozdravy z c. k. Přerova (každodennost Přerova před Velkou válkou), Ze všedního dne do uměleckých představ (umění a řemesla v letech 1900–1914), Do bouřného

času (počátek 1. světové války na Přerovsku) a Pro císaře, pro vlast! (školství na Přerovsku v době 1. světové války). Součástí projektu budou rovněž doprovodné akce, mezi které patří odborná konference Škola a Velká válka (13. a 14. května), přednáškový cyklus celkem sedmi přednášek (od 20. května do 21. října), muzejní noc (6. června), umělecko-historická procházka (září, v rámci DEKD) a edukační programy pro děti. K výstavě bude vydán rovněž tištěný průvodce.

První část výstavy seznámí návštěvníka s tím, jak se žilo v Přerově, dvacetitisícovém okresním městě s českou správou, před válkou, která měla být větší než všechny

Kolorovaná pohlednice z počátku 20. století zachycuje dnešní Masarykovo náměstí. Zdroj MKP.

Pohled na Tyršův most a historické centrum města. Zdroj MKP.

předchozí a která měla změnit uspořádání světa i lidstvo samé. Představí každodennost Přerovanů: kde bydleli, jak si vydělávali na živobytí, kam chodili nakupovat či kam se chodili bavit. Ukáže město v letech 1900–1914 s jeho továrnami a továrničkami, novostavbami secesních domů, prvním železobetonovým mostem v Rakousko-Uhersku, rozsáhlým nádražím, ale také promenádami, parky či venkovskými předměstími. Město bylo železničním uzlem, významným centrem chemického, strojírenského a potravinářského průmyslu, velkou roli hrály spolky a kultura; díky české samosprávě se dařilo i školství, rozsáhlá byla rovněž stavební činnost. Nad tím vším bděl císař, který byl dosud nezpochybnitelným mocnářem. Za císaře pána a jeho rodinu byl ochotný padnout leckterý obyvatel říše. Brzy se k tomu našla příležitost.

Období počátku 20. století je snad nejtypičtějším příkladem zvrátů ve výtvarném umění. Kdy jindy se v tak krátkém období vystřídaly tolik odlišné představy o uměleckém vkusu, jako byl historismus, symbolismus, secese a kubismus? Návštěvník se proto ve druhé části výstavy přesune z přerovské předválečné každodennosti do arény uměleckých představ významných českých umělců, architektů a návrhářů, kteří ovlivnili řadu současníků i další generace výtvarníků. Didakticky zde budou prezentovány jednotlivé umělecké obory, které pomohou vytvořit náležitou představu o tehdejší vývoji v uměleckém řemesle, výtvarném umění i dobovém bydlení. To bude ukázáno pomocí rekonstrukcí historických interiérů od Josefa Gočára nebo Jana Kotěry, doplněných o drobné předměty denní potřeby. Mezi autory vystavených uměleckých děl najdeme například Antonína Slavička, Jana Preislera, Josefa Váchalu či Otto Gutfreunda.

Třetí část výstavy se bude věnovat změnám, které s sebou přinesla Velká válka. Její vypuknutí bylo pro české obyvatelstvo, již dlouhá léta sympatizující se slovanským Ruskem, velký šok a událost, od atentátu na následníka trůnu v Sarajevu, byly sledovány s obavami, které se záhy ukázaly jako opodstatněné. Válka začala národ brzy decimovat morálně, materiálně i politicky. Pozornost autorů

výstavy se však zaměří na samotný počátek do té doby největšího válečného konfliktu v Přerově a jeho okolí. Výstava ukáže, jak probíhala mobilizace, resp. jak muži opouštěli své rodiny, která byla veřejnost informována o hrůzách na frontě, přiblíží proměnu města pod vlivem přílivu utečenců a raněných, dále také čeho všeho se museli občané vzdát a jak se postupně české obyvatelstvo dostávalo do čím dál většího podřízeného a vykořisťovaného postavení. Jak kruté začala c. k. vláda likvidovat možnou opozici, nastíní případ přerovského občana, člena Sokola Slavomíra Kratochvíla, který za svůj otevřený nesouhlas s perzekucí národa zaplatil již v prvním válečném půlroce cenu nejvyšší. Představeni budou i další, které potkal podobný osud jako Kratochvíla. To vše bude doplněno osudy a zážitky některých Přerovanů z bojišť nejranější fáze Velké války, jež si posléze vysloužila kvůli krvi milionů obětí oficiální přívlastek první světová.

Poslední část výstavy se zaměří na přerovské školství v průběhu 1. světové války, na jeho proměny, které plně zavinila válka. Mnozí učitelé byli odvedeni na frontu, ostatní byli využíváni i pro potřeby úřadů, docházelo k zavírání školních budov, ve kterých byly zřizovány lazarety a jiná vojenská zařízení, výuka dětí byla různě omezována, upadala morálka žáků. Ke všem částem výstavy připraví muzejní pedagožka edukační programy. Jedna varianta, lektorská, bude určena organizovaným školním skupinám, druhá, samoobslužná, pak dětem, které navštíví výstavu individuálně, v doprovodu rodičů či prarodičů.

Vernisáž proběhne v prostorách přerovského zámku v úterý 6. května od 17.00 hodin a výstava potrvá až do 27. října 2014. Bližší informace k výstavě a jednotlivým doprovodným akcím budou k dispozici na www.prerovmuzeum.cz.

Lubor Maloň

Noc literatury poprvé v Olomouci

Noc literatury 2014 bude už osmým ročníkem tohoto čtenářského happeningu, ale poprvé ji budou moci návštěvníci zažít i v Olomouci. Z hanácké metropole se

přihlásily do projektu hned tři subjekty: Vědecká knihovna v Olomouci, Knihovna města Olomouce a Vlastivědné muzeum.

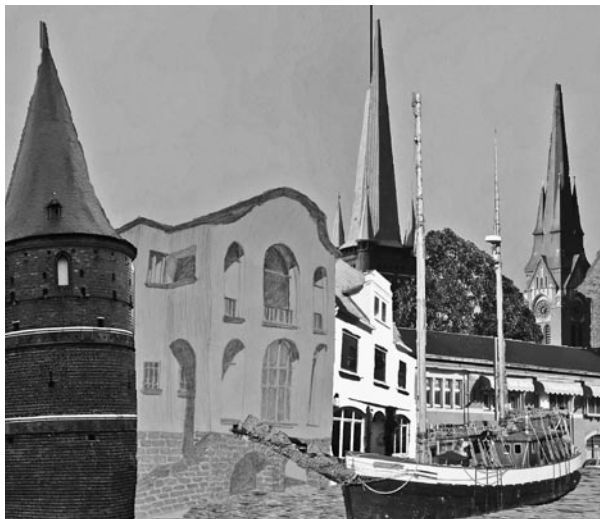
Ambicí projektu je představovat návštěvníkům současnou evropskou literaturu netradičním způsobem a zároveň oživit večerní město přitažlivou akcí. Na různých místech města během jednoho večera proto čtou známé osobnosti ukázky ze zajímavých knih.

Letos se Noc literatury uskuteční 14. května.

Vědecká knihovna v Olomouci

Umění staví mosty

Od 19. 6. 2014 do 31.8. 2014 proběhne v galerii Biblio Vědecké knihovny v Olomouci česko-německá výstava studentských děl. Akce se koná v rámci projektu **Umění staví mosty**, který spojil olomouckou Střední školu obchodu, gastronomie a designu PRAKTIK s.r.o. a německou Baltischule Lübeck. Vernisáž výstavy proběhne dne 19. 6. 2014 za účasti hostů a studentů z obou škol.

V rámci česko-německého projektu budou studenti zpracovávat klasickou malbu s tématem „architektura kolem nás“.

Vědecká knihovna představí slavné ženy Giovanniho Boccaccia

Mimořádně cennou součástí fondu Vědecké knihovny v Olomouci je sbírka prvotisků neboli inkunábulí. Vědecká knihovna jich ve svém trezoru uchovává na dvě tisícovky. K perlám olomoucké sbírky patří inkunábule z dílny ulmského tiskaře Johanna Zainera staršího. Z jeho officiny vycházely v letech 1472–1493 knihy pozoruhodných kvalit, ve kterých se neotřelým způsobem dařilo skloubit textovou část s ilustracemi a které bezpochyby patří k vrcholům knižní produkce druhé poloviny 15. století. Čestné místo mezi nimi zaujímá první německy tištěné vydání díla Giovanniho Boccaccia *De claris mulieribus* (O slavných ženách).

Italský renesanční básník v něm shromáždil více než sto biografií žen z reálné historie i mytologie a stvořil tak jedno z prvních děl evropské literatury o ženách. Johann Zainer spis s německým názvem *Von etlichen Frowen* vytiskl v úzké spolupráci s překladatelem Heinrichem Steinhöwelem a s bohatou dřevorezovou výzdobou.

Boccaccio napsal *Slavné ženy* v pozdní etapě svého života a díla, kdy již byl usazeným členem florentského patričiátu, vykonával různé úřady a začal se věnovat závažnějším tématům. Text vznikl v několika fázích mezi lety 1361 a 1375. Boccaccio v něm navazuje na řadu sbírek životopisů, novinkou je ovšem fakt, že spis je věnován výlučně ženským hrdinkám.

Úspěch a vliv *Slavných žen* lze doložit nejen množstvím zachovaných rukopisů (jen u latinské verze je známo více než 80 exemplářů s plným zněním textu), ale i časnými překlady do národních jazyků. Steinhöwelova německá verze obsahuje 99 biografií, začátek každé kapitoly je ozdoben drobnou iniciálkou a stručným nadpisem, někde jsou v kapitolách přidány latinské citáty. V exempláři uloženém v olomoucké Vědecké knihovně je jako přívazek k Boccacciovým Slavným ženám připojeno německé vydání Petrarkovy *Griseldy*. Oba texty vzhledem k příbuznému zaměření spojil už při vydání inkunábule Heinrich Steinhöwel a odpovídají tomu i dřevorezové

ilustrace, které se formátem i provedením shodují s výzdobou *Slavných žen*.

Celý konvolut vyniká bohatou výzdobou. Vedle množství dřevorezů ilustrujících jednotlivé příběhy upoutá především ozdobná lišta uvádějící kapitoly o Evě. Pozoruhodná kompozice spojuje dvě známá ikonografická témata – prvotní hřích a sedm smrtelných hříchů. Dřevorezu dominuje tělo hada s korunovanou ženskou hlavou, který nabízí Evě jablko, přičemž další již Eva předala Adamovi; sedm neřestí představuje sedm medailonků v horní části lišty.

Ústředním bodem výstavy nazvané *Slavné ženy podle Boccaccia* bude originál prvotisku z roku 1473 doplněný o další inkunábule vytvořené v ulmské oficíně Johanna Zainera staršího. Tyto mimořádně cenné a současně atraktivní knihy dosud v Olomouci nikdy vystaveny nebyly. Základní informace o postavách, které stály u zrodu jedinečného dokumentu, dostane návštěvník prostřednictvím velkoformátových informačních panelů. Stejným způsobem bude zobrazen a popsán obsah a výzdoba inkunábule. Nejvíce prostoru dostanou příběhy jednotlivých ženských postav viděné optikou autora druhé poloviny 14. století a jejich podání v o sto let starším německém překladu.

Smyslem výstavy je prezentace málo známé a přitom významné písemné památky a její uvedení do širšího povědomí. Prostřednictvím prvotisku bude dokumentována jedna z klíčových etap vývoje knižní kultury, současně ale také expozice může odpovědět na některé otázky týkající se postavení žen ve vrcholném a pozdním středověku.

Výstava je určena široké veřejnosti se zájmem o historii, knižní kulturu, umění nebo genderovou otázku. Předpokládá se i ohlas u akademické obce a škol. Součástí doprovodného programu proto také budou komentované prohlídky pro organizované výpravy.

Všechna zásadní fakta týkající se vzniku inkunábule a jejich tvůrců, stejně jako základní interpretaci její výzdoby, přehledným způsobem podchytí katalog výstavy, který expozici doprovodí a doplní.

Miloš Korhoň

Vlastivědné muzeum v Olomouci

Příběh kamene

expozice geologie, archeologie a lapidária

1. 5. 2014 – 30. 9. 2014

V květnu minulého roku otevřelo Vlastivědné muzeum v Olomouci jednu ze svých nových stálých expozic, pojmenovanou *Příběh kamene*. Jak její název napovídá, představuje návštěvníkům tuto materii v různých dějinných epochách a podobách. Nejprve jako horninu, v době nejstarší, poté jako pracovní nástroj, v údobí pravěkém, a nakonec jako sochařské či architektonické dílo, v období středověku a novověku. Přes 200 vystavených exponátů, od těch nejmenších s rozměry v řádech centimetrů až po ty největší v řádech metrů, pochází výhradně ze sbírek Vlastivědného muzea a svým původem se vztahují k Olomouci a jejímu okolí.

Propojení geologické, archeologické a umělecko-historické sbírky v expozici a zejména její instalace v klenutých prostorách historické barokní stavby, veřejnosti doposud uzavřených, nabízí návštěvníkům nevšední zážitek. Zpřístupněna je sezónně od května do září, denně mimo pondělí od 10 do 18 hodin (Denisova ul. 30).

Expozici tvoří deset tematických zastavení. První z nich je věnováno nejstarší etapě a prvotní podobě kamene. Seznamuje návštěvníky s geologií města Olomouce a okolí a s množstvím rozmanitých hornin, zkamenělin, rud a minerálů, které se v této oblasti vyskytují. Mezi zajímavé ukázky patří např. fosilie ze známých lomů u Čelechovic na Hané. Druhé a třetí zastavení prezentuje kámen opracovaný lidskou rukou do podoby nástroje. Představeny jsou zde artefakty vzniklé dvěma základními technikami – štípáním a broušením. Mezi hotovými výrobky (pazourkovými šipkami, škrabadly, kamennými sekeromlaty aj.) návštěvník najde také kusy dokládající postup jejich zhotovování „krok za krokem“. Ve čtvrtém zastavení zaujme monumentální, deset metrů dlouhé, ručně dlabané keltské plavidlo, jež se pro svou jedinečnost (patří k nejstarším u nás) i impozantní velikost stalo jedinečnou

součástí expozice. Páté až desáté zastavení je vyhrazeno kamenným artefaktům, které člověk vytvářel nejen pro užitnou potřebu, ale také s cílem okrášlit prostor, pro který byly určeny. Při prohlídce se tak návštěvník setká např. s románskými bohatě zdobenými fragmenty pocházejícími ze sídla olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, gotickými náhrobníky, renesančním portálem či s řadou barokních soch a reliéfů. Jejich význam spočívá především v tom, že dokládají původní krásu olomouckých staveb, které dnes existují v pozmeněné podobě anebo zcela zanikly.

Expozici doplňuje několik interaktivních koutků,

Expozice *Příběh kamene*. Foto: Pavel Rozsívál

v nichž si lze například prověřit svůj hmat, vyzkoušet nástroj na vrtání otvoru do kamene a kamenosochařské nástroje, složit skládačku puzzle zhotovenou podle jednoho z vystavených reliéfů či vyplnit tzv. razítkovou skládačku, která patří k těm nejoblíbenějším.

Srdečně Vás zveme a těšíme se na Vaši návštěvu.

Markéta Doláková

Knihovna města Olomouce

vyhlašuje 10. ročník věkově neomezené literární soutěže

PRVOTINY 2014

Do soutěže jsou přijímány původní a dosud nezveřejněné literární práce v oborech:

I. poezie – nejméně 5 - 10 básní, v případě širšího tematického celku - např. sbírka - prosíme o výběr;

II. próza – maximálně 30 stran A4 textu všech příspěvků dohromady, v případě širšího tematického celku – např. novela, román – prosíme o výběr.

Soutěžní práce psané na počítači nebo strojem a opatřené autorskými údaji – jméno, adresa, rok narození, telefon nebo email – zasílejte na emailovou adresu prvotiny@kmol.cz nebo na adresu Knihovna města Olomouce, nám. Republiky 1, 771 66 Olomouc. Práce lze také odevzdat osobně na kterékoli pobočce knihovny.

Uzávěrka soutěže je 30. září 2014.

Výsledky soutěže (posuzované v kategoriích do 15 let a nad 15 let) budou zveřejněny na slavnostním vyhlášení v listopadu 2014 a následně pak na internetové adrese www.kmol.cz. Nejlepší práce budou otištěny ve sborníku.

ART BRUT FILM OLOMOUC 03

3. ROČNÍK PŘEHLEDY FILMŮ (Q) ART BRUT

8× PHILIPPE LESPINASSE

POŘÁDÁNO VE SPOLUPRÁCI
S COLLECTION DE L'ART BRUT LAUSANNE

ARCIDIECZŇNÍ MUZEUM OLOMOUC

SAL MOZARTEUM

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 3, OLOMOUC

ČT 27/3/2014

16:00 – 22:00 HODIN

www.olmuart.cz

M
MUZEUM
UMĚNÍ
OLOMOUC

COLLECTION
DE L'ART BRUT
LAUSANNE

a b c d

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V ŠUMPERKU

Olomoucký kraj

DOVOLUJÍ SI VÁS POZVAT NA VÝSTAVU

ČLOVĚK TVŮRCE
PŘÍBĚH PÁTÝ

SKLO

www.muzeum-sumperk.cz

VERNISÁŽ VÝSTAVY SE USKUTEČNÍ
20. ÚNORA 2014 V 17 HODIN

VÝSTAVNÍ SÍŇ MUZEA V ŠUMPERKU

VÝSTAVA POTRVÁ DO 1. ČERVNA 2014

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V ŠUMPERKU JE PŘÍSPĚVKOVOU ORGANIZACÍ ZŘÍZENOU A FINANCOVANOU OLOMOUCKÝM KRAJEM

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V OLOMOUCI

PŘÍBĚH KAMENE

EXPOZICE GEOLOGIE,
ARCHEOLOGIE A LAPIDÁRIA

OLOMOUČ, DENISOVA 30

OTEVŘENO: KVĚTEN AŽ ZÁŘÍ DENNĚ MIMO PONDĚLÍ OD 10 DO 18 HODIN